

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ : ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τίτλος εργασίας: Ο ρόλος του Internet και ειδικότερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην διάπλαση χαρακτήρων. Η επίδραση αυτών στις κοινωνικές και οικογενειακές σχέσεις των νέων ανθρώπων. Η άποψη των Ελλήνων για την αλόγιστη χρήση αυτών από την νεολαία μας.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: ΚΑΛΥΨΩ-ΕΙΡΗΝΗ ΑΡΩΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΤΕΜΙΡΗΣ

ΠΑΤΡΑ ΜΑΙΟΣ 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας συνέβαλαν αρκετοί άνθρωποι τους οποίους οφείλω να ευχαριστήσω.

Καταρχάς η συμβολή του επιβλέποντος καθηγητή κ. Ντεμίρη, υπήρξε καθοριστική στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας. Οι καίριες υποδείξεις του και η κριτική τόσο στο κείμενο όσο και στην ανάλυση, οδήγησαν στο βέλτιστο αποτέλεσμα.

Παράλληλα, ευχαριστώ τους γνωστούς και φίλους του μέσου κοινωνικής δικτύωσης facebook που συνέβαλαν ουσιαστικά στην έρευνα απαντώντας στο ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε ειδικά για την έρευνα της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρουσία του Διαδικτύου έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με τον υπόλοιπο κόσμο. Στην πραγματικότητα, μια ολόκληρη γενιά έχει μεγαλώσει με την ιδέα ότι η "κοινωνικοποίηση" περιλαμβάνει και μια online διάσταση. Η επικοινωνία μέσω διαδικτύου χρησιμοποιείται από κάθε άτομο κάθε ηλικίας που είναι εξοικειωμένα με τη σύγχρονη τεχνολογία. Τόσο οι έφηβοι όσο και η μεγαλύτερης ηλικίας ενήλικες, επικοινωνούν όλο και περισσότερο με φίλους, γνωστούς ή μη, μέσω σύγχρονων μορφών επικοινωνίας αναλώνοντας χρόνο από την καθημερινότητά τους μπροστά στην οθόνη ενός υπολογιστή ή ενός τηλεφώνου/tablet.

Οι νέες τεχνολογίες και τα σύγχρονα εργαλεία επικοινωνίας είναι πλέον ευρέως διαδεδομένα με την εξάπλωση του διαδικτύου και την χρήση του από ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού παγκοσμίως. Αυτό επηρέασε τόσο τις επαγγελματικές όσο και τις προσωπικές σχέσεις των ανθρώπων καθώς αυξήθηκαν οι δυνατότητες για ανθρώπους σε διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες, να συνδέονται και να συνομιλούν μεταξύ τους με μια απλή σύνδεση στο διαδίκτυο. Δεδομένου του σημερινού τρόπου ζωής με τον περιορισμό του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων ή αντίθετα τον απεριόριστο χρόνο των ανέργων της σημερινής Ελλάδας της οικονομικής κρίσης ή και την αποξένωση των νέων από τους συνομηλίκους και την οικογένειά τους, η ανάγκη για διερεύνηση της σωστής ή μη χρήσης του διαδικτύου και η επίδρασή της στις σχέσεις των ανθρώπων, παρουσιάζεται πιο επιτακτική από το παρελθόν.

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία αφορά την επίδραση του διαδικτύου και ειδικότερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις κοινωνικές και οικογενειακές σχέσεις των ανθρώπων. Στόχος της αποτελεί, η κατανόηση της ορθής ή μη χρήσης του Ίντερνετ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ο τρόπος που αυτή, επηρεάζει τις ανθρώπινες σχέσεις.

Τα συμπεράσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε είναι αυτά που αναμενόταν από τη συγγραφέα: Οι χρήστες του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αφιερώνουν πολύ χρόνο σ αυτά τα μέσα

επικοινωνίας εις βάρος άλλων κοινωνικών και ανθρώπινων επαφών (οικογενειακές και φιλικές σχέσεις). Έτσι οι πολλές ώρες χρήσης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης καθημερινά, απομακρύνουν τους φίλους “μιλώντας” περισσότερο εικονικά παρά πρόσωπο με πρόσωπο αλλά και τους συζύγους, δημιουργώντας προβλήματα στην μεταξύ τους επικοινωνία και “ρήξεις” στις σχέσεις τους. Τέλος, η “έξοδος” από την πραγματικότητα είναι ένα από τα κύρια συναισθήματα αυτών που χρησιμοποιούν καθημερινά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μη προστατεύοντας -η συντριπτική πλειοψηφία αυτών- τα προσωπικά τους δεδομένα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:ΕΙΚΟΝΩΝ-ΠΙΝΑΚΩΝ-ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΜΕΡΟΣ Α ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^Ο : Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΩΣΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ INTERNET ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	16
1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ INTERNET ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	16
- <i>Social media</i>	20
- <i>Social Networks</i>	22
1.2 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	24
1.3 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	25
1.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΧΩΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΙΣΤΟ	34
1.5 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ	35
1.6 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	35
<i>Κατηγοριοποίηση κατά Zhang (2010):</i>	37
<i>Κατηγοριοποίηση κατά Owyang(2009)</i>	37
1.7 ΚΙΝΗΤΡΑ ΧΡΗΣΗΣ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	38
1.8 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ INTERNET.....	40
1.9 ΟΦΕΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^Ο : ΕΘΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΤΟΥ INTERNET/ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	51
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ -ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ-ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ	51
- <i>Αίτια</i>	52
- <i>Ψυχοδυναμική και Προσωπικότητα</i>	53
- <i>Κοινωνικοπολιτιστικές εξηγήσεις</i>	53
- <i>Συμπεριφοριστικές εξηγήσεις</i>	54
- <i>Βιοϊατρικές εξηγήσεις</i>	55
- <i>Διαγνωστικά κριτήρια</i>	55
- <i>Συμπτώματα</i>	58
2.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΛΟΓΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ/INTERNET	61
2.4 ΤΟ «ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ».....	61
2.4 ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^Ο : Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΔΙΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	64
3.1 Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	66
3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	70
3.3 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	75

ΜΕΡΟΣ Β ΕΡΕΥΝΑ.....	77
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	124
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	130
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	130
<i>Ξενόγλωσση βιβλιογραφία</i>	132
<i>Ξενόγλωσση Αρθρογραφία</i>	135
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	144

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:ΕΙΚΟΝΩΝ-ΠΙΝΑΚΩΝ-ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1.1 Εικονίδια δημοφιλέστερων μέσων κοινωνικής δικτύωσης.....	19
ΕΙΚΟΝΑ 1.2 Υπηρεσίες των ιστοχώρων κοινωνικής Δικτύωσης	24
ΕΙΚΟΝΑ 1.3 Αρχική σελίδα facebook	27
ΕΙΚΟΝΑ 1.4 Αρχική σελίδα Twitter	27
ΕΙΚΟΝΑ 1.5 Αρχική σελίδα LinkedIn.....	28
ΕΙΚΟΝΑ 1.6 Αρχική σελίδα pinterest	28
ΕΙΚΟΝΑ 1.7 Αρχική σελίδα My space	29
ΕΙΚΟΝΑ 1.8 Αρχική σελίδα Google Plus+	29
ΕΙΚΟΝΑ 1.9 Αρχική σελίδα DeviantArt.....	30
ΕΙΚΟΝΑ 1.10 Αρχική σελίδα Live Journal.....	30
ΕΙΚΟΝΑ 1.11 Αρχική σελίδα Tagged.....	31
ΕΙΚΟΝΑ 1.12 Αρχική σελίδα Café Mom.....	31
ΕΙΚΟΝΑ 1.13 Κατηγοροποίηση των μέσων κοινωνικού διαδικτύου κατά Bard (2010)	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 Crosstabulation: τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλάζουν το χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά σας σε σχέση με την αλόγιστη χρήση.....	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την προσωπική άποψη των ερωτηθέντων πόσες ώρες θεωρούν αλόγιστη την χρήση	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τα συναισθήματα που προκαλεί στον χρήστη.....	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την προστασία των προσωπικών δεδομένων	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την ηλικία.....	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το φύλο	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τον τόπο διαμονής.....	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα.....	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.9 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το ετήσιο εισόδημα	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.11 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.12 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.13 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την ηλικία	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.14 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το φύλο	90

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.15 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τον τόπο διαμονής	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.16 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα	92
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.17 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα	93
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.18 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση διαδικτύου σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης.....	94
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.19 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης	95
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.20 Crosstabulation: Ηλικία σε σχέση με τα μέλη της οικογένειας που κάνουν χρήση του διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης	96
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.21 Crosstabulation: Φύλο σε σχέση με τα μέλη της οικογένειας που κάνουν χρήση του διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης	97
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.22 Crosstabulation: Ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους από την χρήση διαδικτύου σε σχέση με την ηλικία.....	97
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.23 Crosstabulation: ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους από την χρήση διαδικτύου σε σχέση με το φύλο	98
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.24 Crosstabulation: Ρήξεις συζύγων κατόπιν χρήσης διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το επάγγελμα.....	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.25 Crosstabulation: Ρήξεις συζύγων κατόπιν χρήσης διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το ετήσιο εισόδημα	100
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.26 Crosstabulation: Ρήξεις συζύγων κατόπιν χρήσης διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το ετήσιο επίπεδο εκπαίδευσης.....	101
ΠΙΝΑΚΑΣ 1. 27 Ποιος γονέας κάνει χρήση διαδικτύου περισσότερες ώρες σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση	102
ΠΙΝΑΚΑΣ 28 Ποιος γονέας κάνει χρήση διαδικτύου περισσότερες ώρες σε σχέση με τον αριθμό των παιδιών	103
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1 Ηλικιακές ομάδες	105
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.2 Φύλο ερωτηθέντων.....	106
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.3 Τόπος διαμονής	107
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.4 Επαγγελματική δραστηριότητα.....	108
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.5 Ετήσιο Εισόδημα.....	109
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.6 Επίπεδο εκπαίδευσης	110
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.7 Οικογενειακή κατάσταση	111
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.8 Αριθμός παιδιών	112
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.9 Λόγοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.....	113
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.10 Επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ενασχόληση με το διαδίκτυο	114
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.11 Ρήξεις συζύγων λόγω χρήσης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.....	115
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.12 Τον ελεύθερο χρόνο τον περνάτε... ..	116

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.13 Αλόγιστη χρήση του διαδικτύου γίνεται όταν το χρησιμοποιούμε.....	117
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.14 Αντιμετώπιση κινδύνων από την χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.....	118
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.15 Ενημέρωση για τους κινδύνους που ενέχει το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης	119
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.16 Οι φιλικές σχέσεις συνάπτονται.....	120
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.17 Οι ερωτικές σχέσεις συνάπτονται	121
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.18 Αληθινές/μακροχρόνιες οι σχέσεις που συνάπτονται από το διαδίκτυο.....	121
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.19 Συχνότητα επαφής με φίλους	122
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.20 Συχνότητα επαφής με σύντροφο.....	123

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια η χρήση του διαδικτύου έχει μπει στην καθημερινότητά μας σε βαθμό που πλέον θεωρείται απαραίτητη, ειδικά από τα παιδιά και τους νέους που μεγαλώνουν έχοντας δεδομένο το τεράστιο εύρος δυνατοτήτων που προσφέρει.

Τα νέα παιδιά χρησιμοποιούν το διαδίκτυο όχι μόνο για να ενημερωθούν αλλά και για να επικοινωνούν με άλλους, όπως και για να διασκεδάζουν κάνοντας χρήση των κοινωνικών μέσων δικτύωσης που προσφέρει το internet. Είναι γεγονός πως με σωστή και ελεγχόμενη χρήση, το διαδίκτυο αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο που έχει αναβαθμίσει σημαντικά την ποιότητα της ενημέρωσης, της επικοινωνίας αλλά και της ψυχαγωγίας στην εποχή μας. Όταν όμως η χρήση του διαδικτύου και των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης γίνεται άνευ ορίων ως προς τη διάρκεια και το είδος, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους. Στη χώρα μας η κατάχρηση και ο εθισμός των νέων στο διαδίκτυο, έχουν πάρει ανησυχητικές διαστάσεις. Ιδιαίτερα αυξημένος φαίνεται ο αριθμός των εφήβων που κάνουν υπερβολική χρήση και εμφανίζουν στοιχεία εξάρτησης. Φαίνεται πως οι δυνατότητες εύκολης δικτύωσης και ψυχαγωγίας που προσφέρει το διαδίκτυο, γοητεύουν και προσελκύουν πολλά άτομα αυτής της ηλικίας που χαρακτηρίζονται από: έντονες τάσεις ανεξαρτητοποίησης, ανάγκη αναζήτησης νέων εμπειριών και άγνοια κινδύνου, συνεχή ενασχόληση με προσωπικές σκέψεις και συναισθήματα και ανάγκη αποδοχής και ένταξης στο σύνολο.

Σύμφωνα με τους ειδικούς το διαδίκτυο μπορεί να προκαλέσει εθισμό στους χρήστες του. Δηλαδή ο χρήστης παρουσιάζει την ανάγκη να το χρησιμοποιεί περισσότερο με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ελέγξει την επιθυμία του. Ακόμα αξιοσημείωτο είναι ότι ο χρήστης μειώνει την επαφή του με το κοινωνικό περιβάλλον. Πλέον τις περισσότερες ώρες της ημέρας ζει σε μια εικονική πραγματικότητα χωρίς να ανταλλάσει ερεθίσματα με το περιβάλλον του. Το γεγονός αυτό οδηγεί το άτομο στην απομόνωση και σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να το οδηγήσει και στην κατάθλιψη. Τέλος το άτομο είναι πολύ πιθανό να αποκτήσει επιθετικές τάσεις κι έτσι να φέρεται επιθετικά στον κοινωνικό του περίγυρω (σχολείο-οικογένεια-φίλοι). Στον ανώνυμο κόσμο του διαδικτύου δίνεται η ευκαιρία στους εφήβους να

προβάλλουν ένα βελτιωμένο εαυτό, και να χαλαρώσουν βγαίνοντας από την πραγματικότητά τους. Καθώς ικανοποιούν κάποιες ανάγκες, νιώθουν ευχάριστα, ξεχνιούνται και αφήνονται με αποτέλεσμα να θέλουν συνεχώς να βρίσκονται συνδεδεμένοι.

Φυσικά, δεν είναι μόνο τα χαρακτηριστικά της ηλικίας τους που κάνουν τους εφήβους επιρρεπείς. Άλλοι παράγοντες που παίζουν ρόλο στο να δημιουργηθεί μια σχέση εξάρτησης με το διαδίκτυο, είναι η οικογενειακή κατάσταση και το είδος των οικογενειακών δεσμών, ο έλεγχος και τα όρια που υπάρχουν από το σπίτι και η ποιότητα της επικοινωνίας με τους γονείς. Επίσης, η ψυχοσύνθεση κάθε εφήβου τον προδιαθέτει ή τον προστατεύει από τέτοιου είδους εξαρτητικές συμπεριφορές και καταχρήσεις. Σε κάθε περίπτωση, ο εθισμός στο διαδίκτυο είναι μια αναστρέψιμη κατάσταση, αρκεί να υπάρχει πρόθεση και η κατάλληλη βοήθεια.

Όταν οι συνέπειες της υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου γίνουν εντονότερες τότε είναι επιτακτική ανάγκη το άτομο να απευθυνθεί σε κάποιον ειδικό.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας που διεξάγεται στα πλαίσια ολοκλήρωσης των σπουδών μου, είναι να τονισθεί, ο ρόλος του Internet και ειδικότερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην διάπλαση χαρακτήρων και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την χρήση.

Επιμέρους στόχοι της εργασίας είναι:

- Ø Να εξετασθούν οι λόγοι για τους οποίους οι νέοι θα πρέπει να γνωρίσουν και να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τις σύγχρονες υπηρεσίες και τα περιβάλλοντα του ίντερνετ και ειδικότερα των μέσων της κοινωνικής δικτύωσης, όπως και τις δυνατότητες που αυτά διανοίγουν με τον σωστό τρόπο .
- Ø Να εξετασθούν οι παράγοντες όπως: ηλικία, χαρακτηριστικά ηλικίας, οικογενειακές σχέσεις, ψυχοσύνθεση ατόμου, έλεγχος και όρια για να κατανοηθούν πλήρως οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Ø Να τονιστούν οι επιπτώσεις της αλόγιστης χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις κοινωνικές και οικογενειακές σχέσεις.

- Ø Να τονιστεί η σημασία της διαφύλαξης των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων και της διαμόρφωσης της προσωπικότητας μας από τη χρήση τους, όταν αυτή δεν πραγματοποιείται με την ασφάλεια που απαιτείται.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια

Το πρώτο μέρος, που περιλαμβάνει τρία κεφάλαια, περιγράφονται βάση βιβλιογραφίας, αναλυτικά από θεωρητικής άποψης το θέμα της παρούσας εργασίας.

Συγκεκριμένα:

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται τα χαρακτηριστικά των ιστοσελίδων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι κατηγορίες, καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα όσον αφορά τη χρήση των μέσων αυτών στη σύγχρονη “ψηφιακή” εποχή.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται ο ορισμός του εθισμού στο διαδίκτυο, τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία αναγνωρίζουμε το φαινόμενο αυτό καθώς και συμπτώματα και συμπεριφορές “υψηλού κινδύνου”. Ακόμη καταγράφεται και το φαινόμενο της εξάρτησης από το Διαδίκτυο με τη χρήση βιβλιογραφικών αναφορών Αναλύονται επιπρόσθετα συμπεριφορικές θεωρίες των χρηστών του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Στη συνέχεια αναφέρονται οι παράγοντες που επιδρούν στην αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης/ίντερνετ.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται η επίδραση του διαδικτυακού εθισμού στις οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις. Περιγράφονται τα είδη των διαπροσωπικών σχέσεων, η επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος και του ρόλου των γονέων στη διαμόρφωση της ταυτότητας των εφήβων καθώς και της συμπεριφοράς τους, όταν γίνεται η χρήση διαδικτύου αλόγιστα.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας πραγματοποιήθηκε η έρευνα με τη χρήση τυχαίας δειγματοληψίας και στη συνέχεια έγινε η επεξεργασία με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS 17.0 από την οποία προέκυψαν και τα συμπεράσματα.

Μεθοδολογία έρευνας

Για το σκοπό της παρούσας εργασίας διεξήχθη έρευνα με διανομή και συμπλήρωση ερωτηματολογίου, σε απλό τυχαίο δείγμα 200 ατόμων , κατά την περίοδο Οκτωβρίου-Μαρτίου 2014-2015, σε όλη την Ελλάδα μέσω ίντερνετ και συγκεκριμένα σχεδιάστηκε με την εφαρμογή google.docs και στάλθηκε μέσω Facebook. Τα ερωτηματολόγια που στάλθηκαν ήταν συνολικά 250 και συμπληρώθηκαν τα 200. Τα άτομα που συμμετείχαν ανήκουν σε τρεις ηλικιακές ομάδες: 10-18, 18-30,30-65.

Κατά την επεξεργασία των ερωτηματολογίων τηρήθηκε πλήρης εχεμύθεια και ανωνυμία, ενώ καταγράφηκαν δημογραφικά και οικογενειακά στοιχεία (π.χ. φύλο, ηλικία, τόπος διαμονής επίπεδο εκπαίδευσης, είδος εργασίας και ετήσιο εισόδημα γονέων, τόπος διαμονής).Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό SPSS 17.0 for Windows..

Οι ερωτήσεις κατανέμονται σε τέσσερεις βασικούς άξονες, που αφορούν:

- α) δημογραφικά στοιχεία δείγματος,
- β) λόγοι χρήσης του διαδικτύου και ειδικότερα των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης,
- γ) μελέτη της συμπεριφοράς των εφήβων όταν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κυρίως όταν η χρήση γίνεται αλόγιστα και πως επηρεάζονται οι κοινωνικές και οικογενειακές τους σχέσεις,
- δ) διερεύνηση του βαθμού ενημέρωσης των εφήβων για τους πιθανούς κινδύνους και την ασφάλεια κατά τη χρήση των υπηρεσιών αυτών, Ειδικότερα, στην παρούσα εργασία διερευνώνται τα ακόλουθα:
 - *Ποιοτικά χαρακτηριστικά χρήσης των κοινωνικών μέσων κοινωνικής δικτύωσης:* «Γιατί και πόσο συχνά το χρησιμοποιούν;», «Ποιες επιμέρους υπηρεσίες προτιμούν;», «Πως συσχετίζεται η χρήση των μέσων αυτών με την κοινωνική συμπεριφορά τους;».
 - *Κίνδυνοι και συμπεριφορά.* «Ποιες είναι οι ενέργειες των εφήβων που μπορούν να τους εκθέσουν στους καταγεγραμμένους κινδύνους;», «Έχουν επίγνωση των κινδύνων;», «Έχουν αντιμετωπίσει δυσάρεστες καταστάσεις κατά την ενασχόλησή τους με το Facebook;», «Πως τις αντιμετώπισαν;», «Πόσο ανάλογη είναι η (κοινωνική) συμπεριφορά τους μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης με αυτή στην πραγματική ζωή;» .

Με την παρούσα εργασία θα μπορέσουμε να εστιάσουμε στα προβλήματα-κινδύνους που εγκυμονούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και να δώσουμε τις βέλτιστες λύσεις ώστε το άτομο να τα χρησιμοποιεί με το πιο αποτελεσματικό τρόπο

ΜΕΡΟΣ Α ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΩΣΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ INTERNET ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΥΤΩΣΗΣ

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση του ίντερνετ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Το διαδίκτυο, είναι γνωστό σε όλους ως «Internet» και αποτελεί στις μέρες μας στοιχείο της καθημερινότητας μας. «Είναι ένα ακόμα μέσο μαζικής επικοινωνίας, νεαρό σε σχέση με τα λοιπά ηλεκτρονικά μέσα, όμως με δύναμη που αυξάνεται με ανεξέλεγκτους ρυθμούς» (Ζώτος, 2000; σελ. 287).¹

Το διαδίκτυο αποτελεί μια μοναδική πηγή παροχής πληροφοριών και πρόσβασης σε αυτές από έναν τεράστιο αριθμό χρηστών. Πρακτικά όσοι έχουν μια σύνδεση και ένα μέσο πρόσβασης στον παγκόσμιο ιστό (www), αυτόματα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν όλες τις δυνατότητες που αυτό προσφέρει με ελάχιστο κόστος. Θα πρέπει να σημειώσουμε όμως ότι για να φτάσει στην σημερινή του μορφή έχει περάσει από πολλά στάδια, σε διάφορες χρονικές περιόδους, με τα δικά της χαρακτηριστικά η κάθε μια. Ο τρόπος σχεδίασης αλλά και οι τεχνολογίες που χρησιμοποιήθηκαν σε κάθε μια από αυτές τις περιόδους αποτελούν βασικές παραμέτρους και διαφοροποιούν την υλοποίηση, σχεδίαση και λειτουργικότητα των ιστοσελίδων του παγκόσμιου ιστού.

Σήμερα το Διαδίκτυο δεν αποτελείται πλέον από μεμονωμένες εφαρμογές και υπηρεσίες αλλά αποτελεί μια ενιαία πλατφόρμα, που στηρίζεται στη συνολική διάθεση για συνένωση και συνεργασία. Μια από τις βασικότερες αρχές του αποτελεί η τάση αύξησης της αυτοεξυπηρέτησης σε επίπεδο πελάτη και η αλγοριθμική διαχείριση των δεδομένων με σκοπό την προσέγγιση ολόκληρου του δικτύου. Υποστηρίζει κάποιες βασικές αρχές στις οποίες στηρίζονται οι παραγόμενες εφαρμογές και υπηρεσίες. Πιο συγκεκριμένα, το Διαδίκτυο αντιμετωπίζεται πλέον ως πλατφόρμα, η οποία έρχεται να αντικαταστήσει την ύπαρξη μιας μεμονωμένης εφαρμογής. Οι εφαρμογές δεν είναι πια στατικές αλλά δυναμικές, ενώ η εξουσία δεν

¹ Ζώτος, 2000. «Διαφήμιση: Σχεδιασμός και λειτουργία στα πλαίσια της επιχείρησης και του διαφημιστικού γραφείου», Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη

ανήκει αποκλειστικά στον σχεδιαστή, αφού η νοημοσύνη και η προσφορά του χρήστη αξιοποιείται και συνεισφέρει στη συνολική υλοποίηση μιας υπηρεσίας. Όσον αφορά τα δεδομένα, επικρατεί η τάση να δημοσιοποιούνται αντί να παραμένουν απαραβάτα και κρυφά όπως γινόταν στο παρελθόν.

Επιπλέον, το Διαδίκτυο αποτελεί ένα περιβάλλον πολύπλοκο με αποτέλεσμα να είναι δύσκολος ο αποδοτικός χειρισμός των δεδομένων των e-εφαρμογών (π.χ. Web Site, Intranet, e-shop) με βάση παραδοσιακές μεθόδους και τεχνικές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απαίτηση για σχεδιασμό, ανάπτυξη και υιοθέτηση «ευφυών» εργαλείων που θα επιλέξουν και θα εμφανίσουν στο χρήστη την κατάλληλη πληροφορία, στον κατάλληλο χρόνο και με την κατάλληλη μορφή (Πασχόπουλος & Σκαλτσάς,2001).²

Εκτός από τρόπο διασκέδασης, έρευνας πληροφοριών και επικοινωνίας, το Διαδίκτυο είναι πολύτιμο και στην επιχειρηματικότητα. Ιδιαίτερα στο ηλεκτρονικό επιχειρείν ή e-επιχειρείν. Δηλαδή ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης μέσω διαδικτύου. Οποιοσδήποτε επιχειρηματίας μπορεί να ικανοποιεί τις απαιτήσεις των πελατών του μέσω διαδικτύου, να πραγματοποιεί συναλλαγές με τους προμηθευτές και τις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις. Ιδιώτες και εταιρίες έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αγορές προϊόντων από όλο τον κόσμο.

Θα μπορούσε συμπερασματικά να ειπωθεί ότι το Διαδίκτυο αποτελεί εν τέλει ένα τεράστιο δίκτυο αποθήκευσης και διακίνησης ενός ασύλληπτου όγκου κάθε λογής πληροφοριών, αρχείων, κειμένων, δεδομένων, κ.λπ.

Ο σύνθετος όρος κοινωνικό δίκτυο αποτελείται από τη λέξη κοινωνία και τη λέξη δίκτυο. Ο ακριβής ορισμός του όρου είναι (με την κυριολεκτική σημασία των όρων): Ένα σύνολο ανθρώπων που αναπτύσσουν οργανωμένα πρότυπα σχέσεων μέσω της διαρκής αλληλεπίδρασης τους, χρησιμοποιώντας μια συλλογή από υπολογιστές και τις συσκευές που συνδέονται με διαύλους επικοινωνίας, οι οποίες διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ των χρηστών και τους επιτρέπει να μοιράζονται τους πόρους μεταξύ τους. Εναλλακτική ονομασία είναι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης.

² Πασχόπουλος & Σκαλτσάς,2001."Ανάπτυξη και Εφαρμογή επιχειρηματικής Στρατηγικής και Μάρκετινγκ στο Διαδίκτυο", Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα

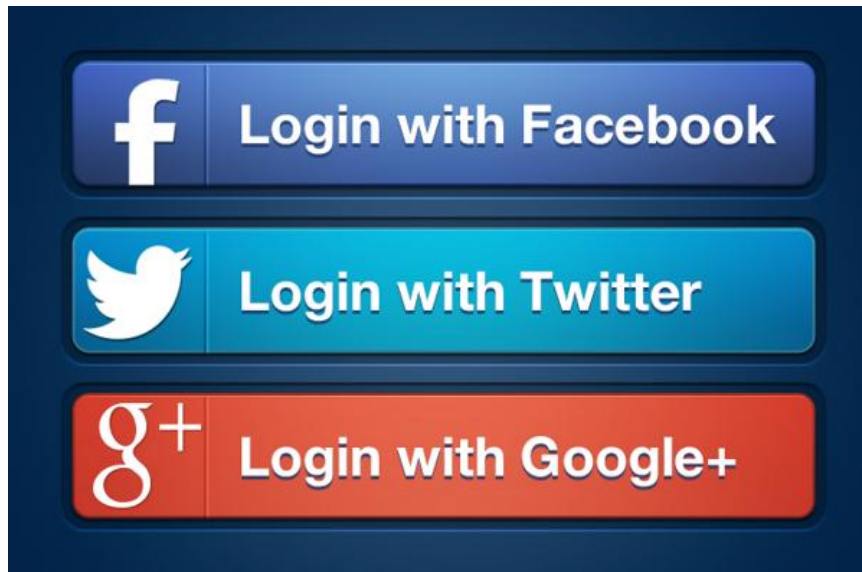
Ο κλασικός ορισμός των κοινωνικών δικτύων είναι ότι πρόκειται για μια κοινωνική δομή η οποία αποτελείται από κόμβους και συνδέσεις κόμβων, οι οποίοι εκπροσωπούν οντότητες(φυσικά πρόσωπα ή οργανισμούς).

Οι συνδέσεις των κόμβων αναπαριστούν τις σχέσεις οι οποίες συνδέουν τις κοινωνικές ομάδες του δικτύου. Οι σχέσεις αυτές μπορεί να είναι φιλίες, κοινά ενδιαφέροντα, κοινά οράματα, επαγγελματικές εμπορικές συναλλαγές και οτιδήποτε μπορεί να συνδέσει δυο οι περισσότερους ανθρώπους. Άλλωστε πρόκειται για μια προσομοίωση της πραγματικής ζωής (Παπαηλιου,2007).³

Η κοινωνική δικτύωση, μπορεί και διαμορφώνει σχέσεις μεταξύ των χρηστών του διαδικτύου, οι οποίοι προβάλλονται σε αυτό μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ο κάθε χρήστης, με την εγγραφή του σε έναν ιστοχώρο κοινωνικής δικτύωσης, δημιουργεί την προσωπική του σελίδα, όπου μπορεί να αναρτήσει πληροφορίες για τον εαυτό του (ονοματεπώνυμο, τηλέφωνο επικοινωνίας, οικογενειακή κατάσταση, φωτογραφίες, βίντεο). Παράλληλα, αποκτά πρόσβαση σε υπηρεσίες, όπως διαδικτυακή συνομιλία (chat), συμμετοχή σε διαγωνισμούς (quiz) και παιχνίδια, δυνατότητα ανταλλαγής σχολίων για τις προσωπικές του σκέψεις και δραστηριότητες. Επίσης ένας Social Media λογαριασμός δε χρησιμοποιείται σήμερα μονάχα για να επισκέπτεται ο χρήστης το κάθε social media site και να δημιουργεί περιεχόμενο ή να επικοινωνεί με φίλους τους. Χρησιμοποιείται και ως ταυτότητα του χρήστη για να μπορεί να συνδέεται σε sites και εφαρμογές, αποφεύγοντας να δημιουργήσει νέο λογαριασμό μέσω email και κωδικού πρόσβασης.

³ Παπαηλιου,2007. “Κοινωνικά δίκτυα και ανάλυση κοινωνικών δικτύων”. Μονάδα Διοίκησης Πληροφοριακών Συστημάτων, ΕΠΙΣΕΥ.

ΕΙΚΟΝΑ 1.1 Εικονίδια δημοφιλέστερων μέσων κοινωνικής δικτύωσης

ΠΗΓΗ: www.google.com

Έρευνα της Giga για το 3ο τρίμηνο του 2014 δείχνει την κυριαρχία του Facebook στις social συνδέσεις με ποσοστό 58%, αφήνοντας δεύτερο το Google+ με ποσοστό 24% και τρίτα τα Yahoo και Twitter με ποσοστό το κάθε ένα 6%.

Το Facebook μετά την ανακοίνωση περί ανώνυμου και βελτιωμένου login σε εφαρμογές και sites, φαίνεται πως έπεισε τους χρήστες, αφού σε σύγκριση με το 2ο τρίμηνο του 2014 το Facebook ακολουθεί ανοδική πορεία.

Επομένως στόχος της κοινωνικής δικτύωσης είναι η δημιουργία μιας διαδικτυακής, παγκόσμιας κοινότητας ατόμων με σκοπό την επικοινωνία και τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση, συνιστώντας μια νέα μορφή επικοινωνίας. Κοινωνική δικτύωση επομένως είναι η συγκέντρωση ή συμμετοχή των ατόμων σε συγκεκριμένες ομάδες. Εμφανίζονται διάφοροι ορισμοί για το τι είναι ένα κοινωνικό δίκτυο και μερικοί από αυτοί είναι:

- ορίζονται ως κοινωνικά δίκτυα τα «πολυδιάστατα συστήματα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και της κοινωνικής ταυτότητας».
- ορίζεται ως κοινωνικό δίκτυο το άθροισμα των προσωπικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση και συμμετοχή στις υπηρεσίες, έχει πρόσβαση στις πληροφορίες και δημιουργεί νέες κοινωνικές επαφές.

Τα κοινωνικά δίκτυα συνήθως αποτελούνται από τα μέλη της οικογένειας, τους φίλους και τους γνωστούς και περιλαμβάνουν τρεις κρίσιμες έννοιες:

1. το μέγεθος ή το εύρος, το οποίο αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν στο δίκτυο,
2. τη σύνθεση, δηλαδή το ποσοστό συμμετοχής μελών της ευρύτερης οικογένειας ή φίλων στο δίκτυο, και
3. τη συχνότητα, που δηλώνει το πόσο συχνά τα μέλη ενός κοινωνικού δικτύου αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.⁴

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης αποτελούνται από ιστοσελίδες που λειτουργούν ως μέσο για τη λειτουργία on line κοινοτήτων. Οι κοινότητες αυτές αποτελούνται από άτομα ή ομάδες με κοινά ενδιαφέροντα, χόμπι, και κοινούς προσανατολισμούς (θρησκευτικούς, πολιτικούς κλπ).

Η εγγραφή και πρόσβαση σε έναν ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης παρέχει στα μέλη του άμεση και συνεχή κοινωνικοποίηση. Αυτή η κοινωνικοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει την ανάγνωση του προφίλ των άλλων μελών και συχνά και την επικοινωνία μαζί τους.⁵

Οι όροι "social media" και "social networks" χρησιμοποιούνται ευρύτατα σήμερα, και συχνά ταυτίζονται στην ελληνική γλώσσα με τον όρο "κοινωνική δικτύωση". Ωστόσο, οι δύο αυτοί όροι δεν ταυτίζονται. Συγκεκριμένα, ο όρος κοινωνικά μέσα (social media) αναφέρεται στα μέσα διαμοιρασμού της πληροφορίας, των δεδομένων και της επικοινωνίας στο κοινό, ενώ ο όρος "social networking" αναφέρεται στη δημιουργία και την αξιοποίηση κοινοτήτων, με σκοπό τη διασύνδεση ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα. Δηλαδή, τα social media αναφέρονται στα εργαλεία και τα μέσα ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης, ενώ τα social networks στη διαδικασία κοινωνικής δικτύωσης.

-Social media

Τα Social Media είναι ο συνδυασμός της τεχνολογίας, της διαδικτυακής κοινωνικοποίησης και της πληροφορίας (κείμενο, ήχος, video και φωτογραφίες). Τα Social Media μπορούν και εκφράζονται μέσα από διάφορες τεχνολογικές

⁴ Χτούρης, Παπάνης και Ρόντος, 2004, *Τα κοινωνικά δίκτυα*, Ελληνική Κοινωνική Έρευνα -Greek Social Research

⁵ Haythornthwaite,C., (2005). «Social Networks and Internet Connectivity Effects.» *Information, Communication and Society* 8(2), pp.125-47

πλατφόρμες, όπως αυτές των Forum, Blog, Wikis, Message Boards, Podcasts, Vlogs, Picture Sharing, Music Sharing, Online Gaming, κλπ. και αναπτύσσονται μαζί με την ανάπτυξη της σχέσης των χρηστών με το Διαδίκτυο.

Η διαφορά με τις παραδοσιακές μορφές επικοινωνίας είναι αρχικά το εύρος που μπορεί να μεταδοθεί η πληροφορία και κατά δεύτερον ότι ο χρήστης είναι ο βασικός πρωταγωνιστής. Τα Social Media είναι ένα σύγχρονο απλοποιημένο εργαλείο επικοινωνίας. Ωστόσο η χρήση του και ειδικότερα η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον χρήστη (Bard,2010).⁶ Υπάρχουν αρκετοί τρόποι που προσφέρεται διαδραστικότητα στα μέλη από το κάθε δίκτυο, όπως e-mail, άμεσα μηνύματα, video κ.ά.

Τα βασικά τους χαρακτηριστικά είναι τα εξής:

Συμμετοχή (participation): Ενθαρρύνουν τις συνεισφορές και την ανάδραση για όσους ενδιαφέρονται. Καθιστούν ασαφή τα όρια μεταξύ των μέσων ενημέρωσης και του κοινού. Οι περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες των μέσων ενημέρωσης είναι ανοιχτές στη συμμετοχή και στην ανατροφοδότηση. Ενθαρρύνουν την ψηφοφορία, τα σχόλια, και την ανταλλαγή πληροφοριών.

Υπάρχουν σπάνια οποιαδήποτε εμπόδια στην πρόσβαση και τη χρήση του περιεχομένου

Συνεκτικότητα (connectedness): Τα περισσότερα είδη των κοινωνικών μέσων μαζικής ενημέρωσης δίνουν πρωτεύοντα ρόλο στη συνεκτικότητα τους κάνοντας χρήση συνδέσεων με άλλες ιστοσελίδες, πόρους και ανθρώπους

Συνομιλία (conversation): Ενώ τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης είναι σχετικά με το broadcasting (περιεχόμενο που μεταδίδεται ή διανέμεται σε ένα ευρύ κοινό), τα κοινωνικά μέσα ενημέρωσης είναι ορθότερο να θεωρηθούν ως ένας τρόπος συνομιλίας μεταξύ δύο

Κοινότητα (community): Τα κοινωνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης επιτρέπουν στις κοινότητες να σχηματίζονται γρήγορα και να επικοινωνούν μεταξύ τους αποτελεσματικά. Οι κοινότητες μπορούν να έχουν κοινά συμφέροντα όπως είναι τα κοινά μουσικά ακούσματα, κοινές πολιτικές ή αθλητικές πεποιθήσεις και άλλα πολλά. Τα Social Media είναι μια κατηγορία μέσων όπου οι άνθρωποι επικοινωνούν, συμμετέχουν, μοιράζονται, δικτυώνονται κατά την περιήγησή τους στο Διαδίκτυο

⁶ Bard, M. 2010. "15 Categories of Social Media". Ανακτήθηκε 14/10/2010, από τη διεύθυνση <http://www.mirnabard.com/2010/02/15-categories-of-social-media/>.

(Jones,2009). Ενθαρρύνουν την ανατροφοδότηση και τη διάχυση της πληροφορίας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη. Μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στην αλληλεπίδραση παρά στο περιεχόμενο (Zhang,2010).⁷

Μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής κατηγορίες Social Media (Bard,2010):⁸

-Social News. Πρόκειται για sites με ειδήσεις και άρθρα όπου ο χρήστης μπορεί να ψηφίσει και να σχολιάσει. Τα άρθρα με τις περισσότερες ψήφους αναβαθμίζονται και προωθούνται προς τους αναγνώστες.

-Social Bookmarking. Μέσω του social bookmarking, δίνεται η δύναμη στους χρήστες να αξιολογήσουν και να μοιραστούν το περιεχόμενο που θεωρούν αξιόλογο ή σημαντικό. Δίκτυα όπως το Delicious, Digg και Reddit μας δίνουν τη δυνατότητα να τοποθετήσουμε κάποιο άρθρο που θεωρούμε ενδιαφέρον στα bookmarks μας και να το αξιολογήσουμε σε κάποιες κατηγορίες, κάνοντάς το έτσι δημοφιλέστερο και κατά κάποιο τρόπο παροτρύνοντας και άλλους να το διαβάσουν.

-Media Sharing. Δίκτυα στα οποία μπορούμε να δημοσιεύσουμε και να μοιραστούμε αρχεία φωτογραφιών, video και audio. Το flickr είναι ο τόπος για τα φωτογραφικά άλμπουμ μας ενώ το youtube επιτρέπει το upload video από τους χρήστες. Τα συγκεκριμένα δίκτυα συνήθως δίνουν τη δυνατότητα σε άλλες εφαρμογές να επικοινωνήσουν μαζί τους μέσω διαδικτύου, με αποτέλεσμα να μπορούμε εύκολα να δημοσιεύουμε ένα video από το youtube στο facebook ή ένα φωτογραφικό άλμπουμ από το flickr στο blog μας ή σε κάποιο μέρος της ιστοσελίδας μας.

-Social Networks

Μια κοινωνική υπηρεσία δικτύων που εστιάζει στη δημιουργία online κοινοτήτων από ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες, ή από ανθρώπους που ενδιαφέρονται να εξερευνήσουν τα χόμπι και τις συνήθειες άλλων. Οι περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες δικτύων είναι βασισμένες σε ιστοσελίδες και παρέχουν ποικίλους τρόπους αλληλεπίδρασης για τους χρήστες, όπως το ηλεκτρονικό

⁷ Zhang,2010. "Social media and distance education". Αναρτημένο στη διεύθυνση <http://deoracle.org/online-pedagogy/emerging-technologies/social-media-and-distance-education.html?PHPSESSID=adb9b0c9f094d0d923de6f3b3f65ef7a> (14/07/2011)

⁸ Bard, M. 2010. "15 Categories of Social Media". Ανακτήθηκε 14/10/2010, από τη διεύθυνση <http://www.mirnabard.com/2010/02/15-categories-of-social-media/>.

ταχυδρομείο και οι υπηρεσίες μηνύματος σε πραγματικό χρόνο (Haythornthwaite,2005).⁹

Σύμφωνα με τη Wikipedia (2012),¹⁰ ο όρος «κοινωνικά μέσα» αναφέρεται στα μέσα που χρησιμοποιούνται για την κοινωνική αλληλεπίδραση, παρέχοντας υψηλή προσβασιμότητα και τεχνικές δυνατότητες έκδοσης και δημοσίευσης. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αξιοποιούν τις τεχνολογίες που βασίζονται στο διαδίκτυο με στόχο την επικοινωνία και την ενεργοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού διαλόγου. Οι Kaplan και Haenlein (2010)¹¹ αναγνωρίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εφαρμογές που βασίζονται στο διαδίκτυο και αξιοποιούν τόσο τις τεχνολογίες της δεύτερης γενιάς του διαδικτύου (Web 2.0) όσο και τη φιλοσοφία τους, που δίνει έμφαση στη δημιουργία και την ανταλλαγή περιεχομένου από τους χρήστες.

Σε αντίθεση με τα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: επιτρέπουν τη διάδραση και την αλληλεπίδραση. Τα παραδοσιακά μέσα μαζικής επικοινωνίας, όπως η τηλεόραση και το ραδιόφωνο, αποτελούν πομπούς πληροφόρησης, οι οποίοι όμως δημιουργούν κανάλια επικοινωνίας μίας κατεύθυνσης, παρέχοντας ελάχιστη ή καμία δυνατότητα στους ακροατές ή τους τηλεθεατές να μοιραστούν τις σκέψεις και απόψεις τους.

Η εμφάνιση του Web 2.0 (διαδίκτυο δεύτερης γενιάς), παρέχει επιπλέον δυνατότητες στους χρήστες σε σχέση με παλαιότερα. Πλέον δεν αντλούν μόνο χρήσιμες πληροφορίες αλλά μπορούν να αλληλεπιδρούν (να κάνουν σχόλια, να μοιραστούν πληροφορίες κλπ) μεταξύ τους. Τα σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προτρέπουν την ανατροφοδότηση, τη συμμετοχή σε συζητήσεις, σε ψηφοφορίες, το σχολιασμό και τη διάχυση της πληροφορίας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη. Αυτή η νέα διάσταση στην πληροφόρηση που εισήγαγαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έφερε επανάσταση στον τρόπο ενημέρωσης, επιτρέποντας τη συμμετοχή και των πολιτών. Αυτό άλλωστε φαίνεται και αν ανατρέξει κανείς στο γενικό ορισμό του «μέσου» ως ένα εργαλείο επικοινωνίας, όπως είναι παραδοσιακά η εφημερίδα, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση. Με την προσθήκη του όρου όμως «κοινωνικό», το μέσο

⁹ Haythornthwaite,C.,(2005). "Social Networks and Internet Connectivity Effects". *Information, Communication and Society*, 8(2), pp.125-47.

¹⁰ www.wikipedia.com

¹¹ Kaplan, A.M. and Haenlein, M. (2010). "Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media". *Business Horizons*, 53 (1), pp. 59-68.

αποκτά και μία κοινωνική διάσταση και μετατρέπεται πλέον σε ένα κοινωνικό εργαλείο επικοινωνίας, σε ένα εργαλείο που μετατρέπεται σε κοινωνικό, επιτρέποντας την αλληλεπίδραση.

1.2 Υπηρεσίες μέσω κοινωνικής δικτύωσης

Οι υπηρεσίες που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφορούν τη δημιουργία προσωπικού «προφίλ» δημοσιοποιώντας προσωπικά στοιχεία των χρηστών όπως φωτογραφίες, βίντεο, σκέψεις, δραστηριότητες και ενδιαφέροντα.

Επίσης προσφέρεται η δυνατότητα ανάρτησης μουσικών συνδέσμων, συμμετοχής σε παιχνίδια, ομάδες, διαγωνισμούς, αναζήτησης νέων φίλων, συνομιλίας με υπάρχοντες φίλους, δημιουργίας και αποστολής μηνυμάτων.

Τέλος, κάποιοι από τους ιστοχώρους Κοινωνικής Δικτύωσης παρέχουν υπηρεσίες διαφήμισης, εύρεσης εργασίας και αγγελιών καθώς και ενημέρωσης για τα πρόσφατα νέα που συμβαίνουν στο δίκτυο. Οι υπηρεσίες αυτές αποτυπώνονται συγκεντρωμένες στην παρακάτω εικόνα.

ΕΙΚΟΝΑ 1.2 Υπηρεσίες των ιστοχώρων κοινωνικής Δικτύωσης

ΠΗΓΗ: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14718/7/TsakalosEvangelosMsc2011.pdf>

1.3 Ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης

Οι ιστοσελίδες κοινωνικών δικτύων είναι διαδικτυακές εφαρμογές, οι οποίες επιτρέπουν στους χρήστες α) να δημιουργούν ένα δημόσιο ή ημι-δημόσιο προφίλ σε ένα οριοθετημένο σύστημα, β) να δημιουργούν και να καταγράφουν μια λίστα άλλων χρηστών (επαφές) με τους οποίους μοιράζονται κάποιου είδους σύνδεση (φιλική σχέση, ερωτική σχέση, γνωριμία, κ.λπ.), και γ) να βλέπουν τη δική τους λίστα αλλά και αυτές που έχουν δημιουργηθεί από άλλους εντός των ορίων του συστήματος.

Οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης επιτρέπουν στους χρήστες να δημιουργήσουν δικό τους περιεχόμενο και να το μοιράζονται με ένα ευρύ δίκτυο ατόμων, ακόμη και σε παγκόσμιο επίπεδο. Σήμερα, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός τέτοιων υπηρεσιών, ενώ το περιεχόμενο που διαμορφώνεται από τους χρήστες (user generated content) γίνεται ολοένα και πιο δημοφιλές .

Οι ιστοσελίδες αυτές απευθύνονται σε ποικίλες ομάδες χρηστών του διαδικτύου, όμως κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούνται από παιδιά και νέους. Παρ' όλο που το τεχνολογικό υπόβαθρο κάθε ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης είναι παρόμοιο, το περιβάλλον και η νοοτροπία που δημιουργείται γύρω από αυτές, διαφέρει. Οι περισσότερες ιστοσελίδες υποστηρίζουν τη διατήρηση προϋπαρχόντων κοινωνικών δικτύων και σχέσεων. Υπάρχουν, όμως, άλλες που βοηθούν την ανάπτυξη νέων γνωριμιών μεταξύ ξένων ατόμων, με βάση κοινά ενδιαφέροντα, απόψεις ή δραστηριότητες. Ορισμένες ιστοσελίδες απευθύνονται σε ομάδες με ποικίλο έως και ετερογενές κοινωνικό υπόβαθρο, ενώ άλλες προσελκύουν άτομα, βάσει μιας κοινής γλώσσας ή φυλετικής, θρησκευτικής, ή εθνικής ταυτότητας. Οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης διαφέρουν, επίσης, ως προς την έκταση με την οποία προσαρτούν πληροφοριακά και επικοινωνιακά εργαλεία, όπως κινητή συνδεσιμότητα, μπλόγκινγκ (blogging) και κοινοποίηση φωτογραφιών.

Οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης έχουν εμφανιστεί δυναμικά τα τελευταία χρόνια και στην χώρα μας .Το facebook έχει παγκοσμίως πάνω από 400.000.000 χρήστες και στην Ελλάδα πάνω από 400.000. Το linkedin που θεωρείται η πιο διαδεδομένη ιστοσελίδα των στελεχών έχει άνω των 65.00.000 χρηστών στον κόσμο και 20.000 στην Ελλάδα.

Σήμερα, υπάρχουν πολλοί ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης. Οι ιστότοποι διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με (Jagatic et al, 2007):¹²

- ∅ το αντικείμενό τους, δηλαδή το στόχο της δικτύωσης,
- ∅ τον τρόπο εγγραφής και συμμετοχής μελών (ελεύθερη ή περιορισμένη),
- ∅ τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των μελών τους και
- ∅ το είδος του περιεχομένου που ανταλλάσσουν οι χρήστες μεταξύ τους.

Άλλοι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης εστιάζουν σε συγκεκριμένα ενδιαφέροντα χρηστών, ενώ άλλοι δεν έχουν συγκεκριμένο στόχο ή αντικείμενο. Οι τελευταίοι συχνά αναφέρονται ως "παραδοσιακοί" ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης και συνήθως έχουν ανοιχτή την ένταξη μελών σε όλους τους χρήστες του Διαδικτύου.

Στους περισσότερους από αυτούς τους ιστότοπους τα μέλη μπορούν και να δημιουργήσουν το δικό τους δίκτυο φίλων και να εξαλείψουν τα μέλη που δεν έχουν κοινά ενδιαφέροντα ή στόχους.

Αναφορικά με την ελεύθερη ή μη συμμετοχή των μελών σε ιστότοπους η διαδικασία συμμετοχής και εγγραφής ποικίλει. Σε άλλους είναι απαραίτητη η πρόσκληση από ένα ήδη υπάρχον μέλος ενώ σε άλλους όχι. Οι τρόποι επικοινωνίας μεταξύ των μελών διαφέρουν (ατομικός ή δημόσιες αναρτήσεις και σχολιασμός από τα υπόλοιπα μέλη). Περιλαμβάνονται ακόμη σχόλια, ζωντανές συνομιλίες κ.α.

Το περιεχόμενο που δημοσιεύουν ή ανταλλάσσουν μεταξύ τους τα μέλη του ιστότοπου μπορεί να είναι κείμενο, φωτογραφίες, ή ακόμα και βίντεο.

Παρακάτω θα βρείτε την λίστα με τις 10 πιο κορυφαίες ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης.

Οι πιο δημοφιλείς ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης σήμερα είναι οι εξής:

- Facebook,
- MySpace,
- Youtube,
- Blogger,
- Wordpress
- Flickr,
- Twitter,

¹² Jagatic, T., Johnson, N., Jakobsson, M., & Menczer, F. (2007). "Social phishing. Communications of the ACM". 5 (10), pp.94–100

Παρακάτω γίνεται σύντομη περιγραφή των δημοφιλέστερων ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης

ΕΙΚΟΝΑ 1.3 Αρχική σελίδα facebook

ΠΗΓΗ: www.facebook.com

Τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σταθερά στις πρώτες θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης ιστοσελίδων και κάποιες φορές αποτέλεσε την υπ' αριθμόν ένα (1) ιστοσελίδα παγκοσμίως ξεπερνώντας για σημαντικά χρονικά περιθώρια ακόμα και την Google. Το Facebook είναι η ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης με τα περισσότερα μέλη από όλο τον κόσμο.

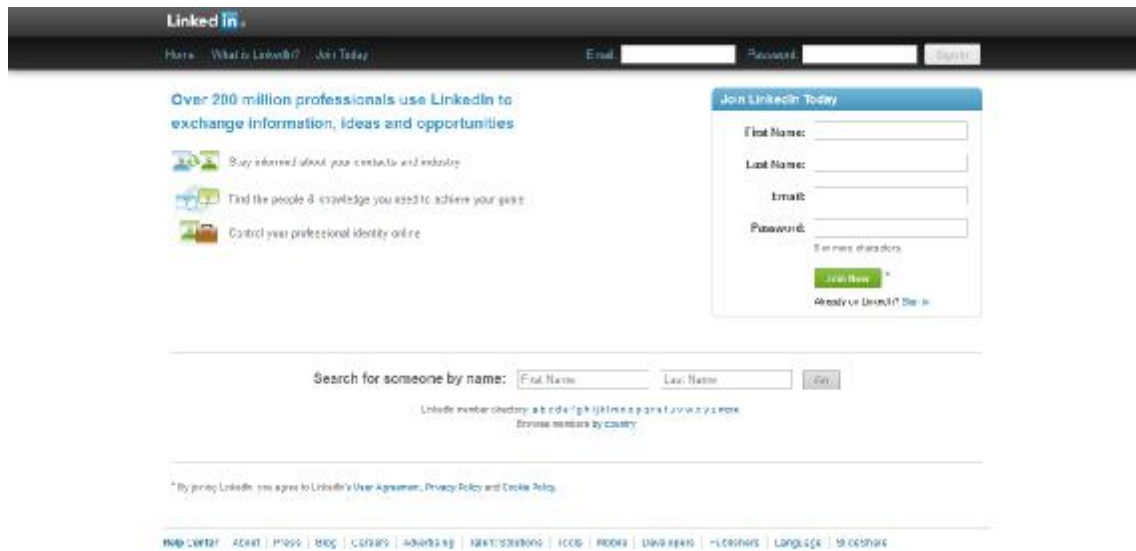
ΕΙΚΟΝΑ 1.4 Αρχική σελίδα Twitter

ΠΗΓΗ: www.twitter.com

Κερδίζει καθημερινά την εμπιστοσύνη των χρηστών του διαδικτύου και τα μέλη της αυξάνονται συνέχεια. Το Twitter διαφοροποιείται από τις ιστοσελίδες του ανταγωνισμού ως προς τις ενέργειες που τα μέλη μπορούν να κάνουν με πιο σημαντική την ανάρτηση δημοσιεύσεων οι οποίες δε ξεπερνούν τους 120 χαρακτήρες.

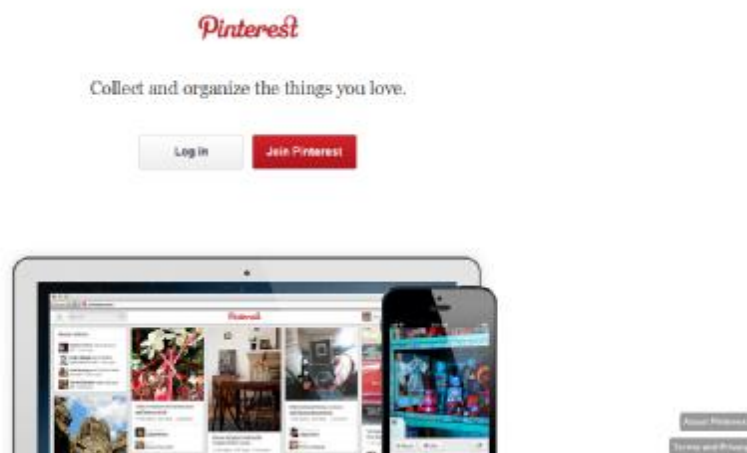
ΕΙΚΟΝΑ 1.5 Αρχική σελίδα LinkedIn

ΠΗΓΗ: www.linkedin.com

Πριν καιρό αναρωτιόντουσαν κάποιοι σχετικά με το μέλλον της LinkedIn. Σήμερα αποτελεί κορυφαίο σημείο συνάντησης στο Web για επαγγελματίες και επιχειρήσεις που επιδιώκουν την προβολή τους σε μία ιστοσελίδα που αξιοποιεί την κοινωνική δικτύωση αλλά με πιο επαγγελματικά και επιχειρηματικά χαρακτηριστικά. Προτείνεται ανεπιφύλακτα σε όσους ασχολούνται, κυρίως, με το εξαγωγικό εμπόριο.

ΕΙΚΟΝΑ 1.6 Αρχική σελίδα pinterest

ΠΗΓΗ: www.pinterest.com

Οι πρώτες εντυπώσεις στο άκουσμα ότι κατασκευάστηκε άλλη μία ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης δεν ήταν ότι καλύτερο καθώς αυτό απαιτεί μία επιπλέον σύνδεση σε μία ιστοσελίδα που ουσιαστικά ήδη υπάρχει. Όμως, το Pinterest διαφοροποιείται στο γεγονός ότι εστιάζει περισσότερο στη κοινωνική δικτύωση με αντικείμενο την ανταλλαγή φωτογραφιών. Αυτός είναι ο λόγος που προτιμάται από τους web users.

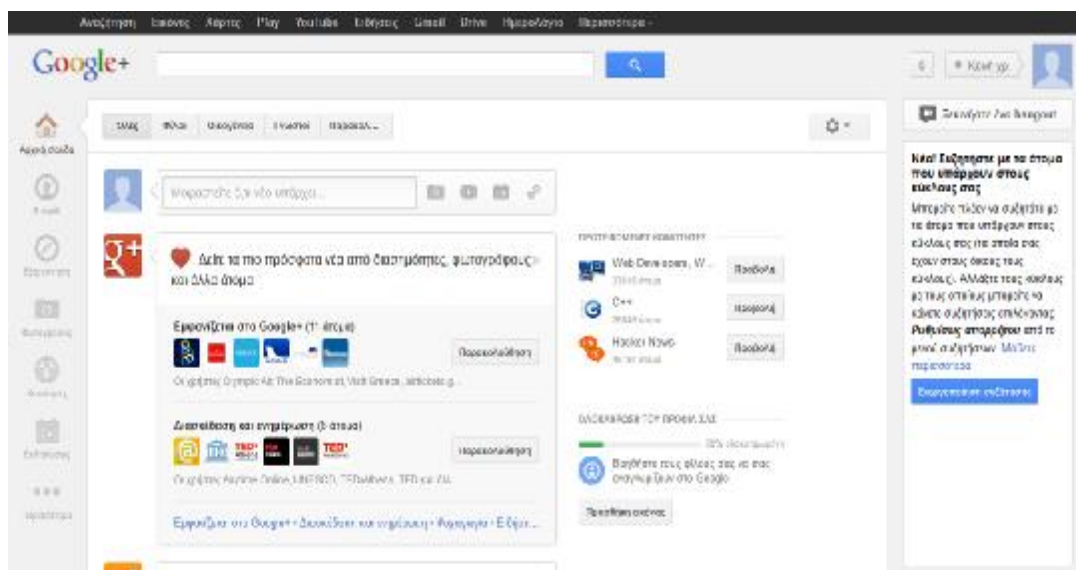
ΕΙΚΟΝΑ 1.7 Αρχική σελίδα My space

ΠΗΓΗ: www.myspace.com

Πρόσφατα αναβαθμίστηκε ο καθολικός σχεδιασμός της ιστοσελίδας και το περιβάλλον στο οποίο επιδρούν καθημερινά εκατομμύρια χρήστες έγινε ελκυστικότερο. Οι λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά του My Space, όπως κάθε ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης, αναπτύσσονται σύμφωνα με τις τάσεις της εποχής. Εστιάζει περισσότερο στη μουσική βιομηχανία.

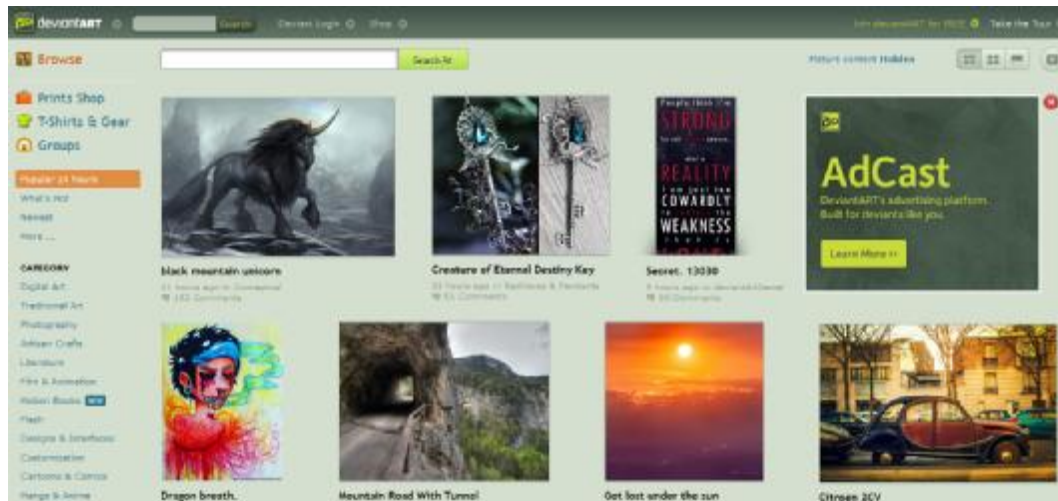
ΕΙΚΟΝΑ 1.8 Αρχική σελίδα Google Plus+

ΠΗΓΗ: www.plus.google.com

Το Google Plus, ή πιο απλά Google+, είναι η απάντηση της Google στον ανταγωνισμό. Γίνεται φανερό προσπάθεια να διαφοροποιηθεί από τον ανταγωνισμό 'υιοθετώντας' έναν διαφορετικό σχεδιασμό και ενσωματώνοντας ανανεωμένες λειτουργίες κοινωνικής δικτύωσης που ήδη υπάρχουν. Η πρώτη γνωριμία είναι λίγο πολύπλοκη, ωστόσο, αξίζει το κόπο να διαθέσετε τον χρόνο σας.

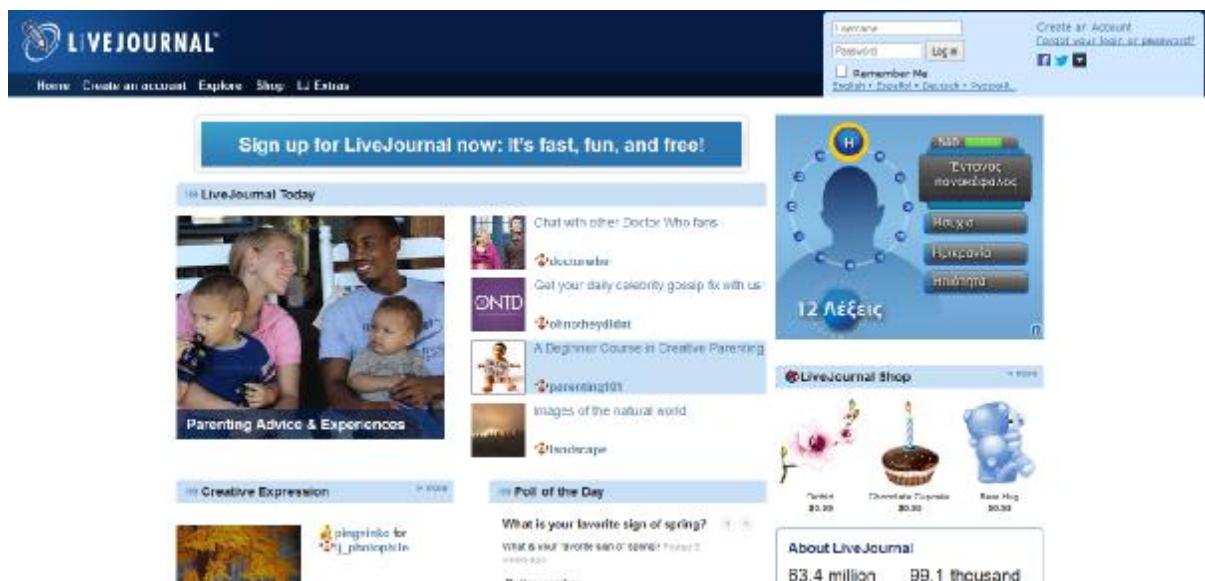
ΕΙΚΟΝΑ 1.9 Αρχική σελίδα DeviantArt

ΠΗΓΗ: www.deviantart.com

Μία πραγματικά διαφορετική ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης που αποτελεί MUST για όλους εκείνους που όχι μόνο αρέσκονται στο να προωθούν τα σπικτοποιήματα άλλων δημιουργών αλλά να προβάλλουν τις δικές τους αυθεντικές προτάσεις στο χώρο της ψηφιακής δημιουργίας.

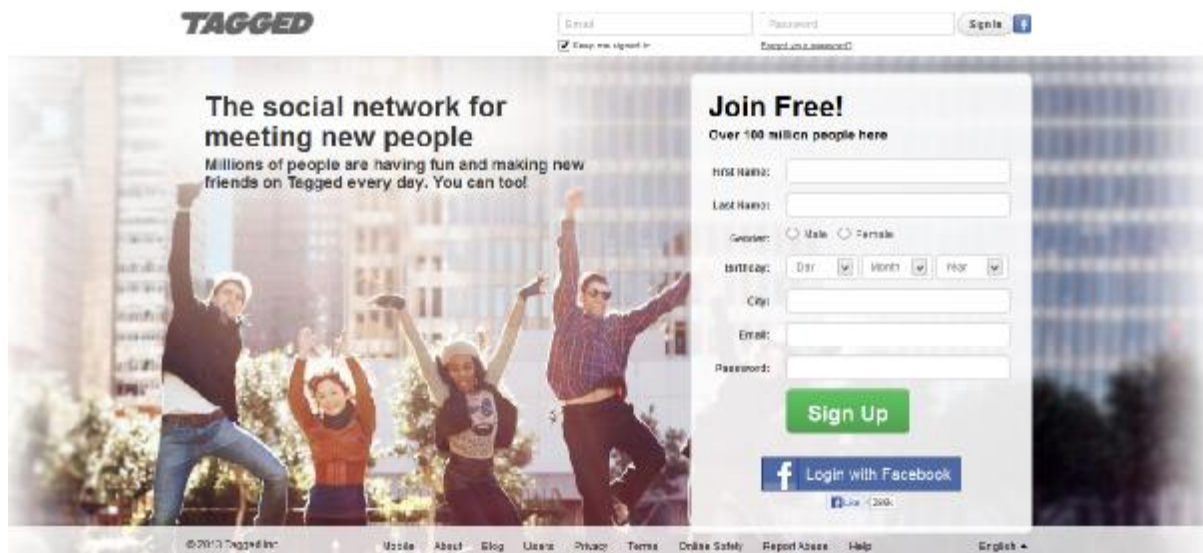
ΕΙΚΟΝΑ 1.10 Αρχική σελίδα Live Journal

ΠΗΓΗ: www.livejournal.com

Το Live Journal είναι ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης που εστιάζει πιο πολύ στο online digital publishing παραχωρώντας στα μέλη της τον απαιτούμενο χώρο για να δημοσιεύσουν ένα ιστολόγιο, ένα περιοδικό ή ακόμα και ένα ημερολόγιο. Μία πλατφόρμα web επικοινωνίας που περισσότερο συναγωνίζεται με τον Blogger και την Wordpress.

ΕΙΚΟΝΑ 1.11 Αρχική σελίδα Tagged

ΠΗΓΗ:www.tagged.com

Υψηλή κυκλοφορία με επισκέψεις από όλο τον κόσμο. Σχεδιαστικά, το Tagged ακολουθεί τις τάσεις και τις αλλαγές που συμβαίνουν στο Facebook. Λειτουργικά διαφέρει στο γεγονός ότι τα μέλη μπορούν να τοποθετήσουν ετικέτες στο περιεχόμενο που βρίσκουν ενδιαφέρον και να το μοιραστούν με το δίκτυό τους.

ΕΙΚΟΝΑ 1.12 Αρχική σελίδα Café Mom

ΠΗΓΗ:www.cafemom.com

Πρόκειται για διαδικτυακό τόπο συνάντησης αποκλειστικά για μητέρες ή γυναίκες που πρόκειται να αποκτήσουν το πρώτο τους παιδί. Τα περιεχόμενα του Café Mom

είναι στα αγγλικά. Μπορείτε να συζητήσετε με άλλα μέλη της ιστοσελίδας θέματα όπως ο γάμος, τα μωρά και άλλα, να πάρετε συμβουλές από ειδικούς και μη, και να περάσετε την ώρα σας χαλαρά.

Πιο συγκεκριμένα το Facebook κατέγραψε το 2014 ¹³ 1,01 δισεκατομμύριο χρήστες από φορητές συσκευές. Οι συνολικοί μηνιαίοι χρήστες ανήλθαν στο 1,28 δισεκατομμύριο, οι καθημερινοί χρήστες ήταν 802 εκατομμύρια, ενώ οι καθημερινοί «κινητοί» χρήστες ανήλθαν στους 609 εκατομμύρια. Επιπλέον, ένα ποσοστό 59% από τα διαφημιστικά έσοδα της εταιρείας προέρχονται από φορητές συσκευές.

Ενδεικτικά η εταιρεία παρουσίασε ετήσια αύξηση 34% στους χρήστες από φορητές συσκευές, αύξηση 43% στους καθημερινούς χρήστες, ενώ η συνδρομή της διαφήμισης στα συνολικά έσοδα αυξήθηκε κατά 30%. Επιπρόσθετα το Facebook παρουσιάζει 341 εκατομμύρια αποκλειστικούς χρήστες μέσω φορητών συσκευών, έναντι 296 εκατ. το προηγούμενο τρίμηνο και 189 εκατομμυρίων πέρυσι. Το facebook είναι αναμφισβήτητα το δημοφιλέστερο Κοινωνικό Δίκτυο ή αλλιώς ο βασιλιάς των Social Media. Από την ίδρυση του το 2004 έως και σήμερα, δεν έχει πάψει να αυξάνει συνεχώς τους χρήστες του.

Το Twitter αποτελεί ίσως το δεύτερο πιο δημοφιλές Κοινωνικό Δίκτυο στις μέρες μας, αφού με τα μικρού μήκους μηνύματα του, έχει καταφέρει να κερδίσει το ενδιαφέρον 232.000.000 ενεργών χρηστών παγκοσμίως, σύμφωνα με την τελευταία επίσημη καταμέτρηση στις 04 Νοεμβρίου, από τους οποίους οι Έλληνες είναι λίγο πάνω από 391.000 χρήστες, σύμφωνα με την υπηρεσία Sidebar Monitor. Στην περίπτωση του Twitter, υπάρχουν πάνω από 883.000.000 εγγεγραμμένοι χρήστες, από τους οποίους μονάχα το 1/4 σχεδόν είναι ενεργοί, οι υπόλοιποι έχουν εγκαταλείψει το Κοινωνικό Δίκτυο.

Η Google με τον τρόπο της κατάφερε να κάνει πελάτες της αρκετούς Gmail και YouTube χρήστες, επιβάλλοντας τους το δικό της Κοινωνικό Δίκτυο. Συνολικά, το Google+ έχει καταφέρει να συλλέξει πάνω από 300.000.000 ενεργούς χρήστες, σύμφωνα με την τελευταία επίσημη καταμέτρηση στις 29 Οκτωβρίου, από τους οποίους οι Έλληνες είναι λίγο πάνω από 1.179.000 χρήστες, σύμφωνα με την υπηρεσία CircleCount. Συνολικά οι χρήστες οι οποίοι χρησιμοποιούν το Google+ μέσω όλων των υπηρεσιών της Google, φτάνουν τους 540.000.000.

¹³ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=27200&subid=2&pubid=113056575>

Το YouTube ανήκει στα Social Media τα οποία δεν απαιτούν εγγραφή για χρήση. Για το λόγο αυτό δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των εγγεγραμμένων χρηστών, παρόλα αυτά γνωρίζουμε πως πάνω από 1.000.000.000 χρήστες επισκέπτονται το YouTube κάθε μήνα, σύμφωνα με επίσημα στατιστικά. Οι εγγεγραμμένοι Έλληνες χρήστες του YouTube είναι λίγο πάνω από 390.000, σύμφωνα με την υπηρεσία Sidebar Monitor. Αξίζει να τονίζουμε το γεγονός πως κάθε λεπτό που περνά 100 ώρες βίντεο ανεβαίνουν στο YouTube.

Όταν αναφερόμαστε σε εικόνες και βίντεο, η πρώτη σκέψη των περισσότερων χρηστών ακούει στο όνομα Instagram. Η δημοφιλής εφαρμογή κινητών συσκευών έχει καταφέρει να ξεπεράσει τους 150.000.000 ενεργούς χρήστες, σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στατιστικά, χωρίς να γνωρίζουμε πόσοι περίπου είναι οι Έλληνες χρήστες. Αξίζει να σημειώσουμε τις 55 εκατομμύρια φωτογραφίες που δημοσιεύονται καθημερινά, καθώς και τα 1.200.000.000 καθημερινά likes.

Το Pinterest αναπτύσσεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς, με τις γυναίκες να είναι το κυρίαρχο φύλο. Το δημοφιλές Κοινωνικό Δίκτυο εικόνων και βίντεο έχει καταφέρει να συλλέξει πάνω από 70.000.000 ενεργούς χρήστες, σύμφωνα με έρευνα της Semiocast τον Ιούλιο του 2013, χωρίς να γνωρίζουμε πόσοι ακριβώς είναι οι Έλληνες χρήστες. Περίπου το 80% των χρηστών είναι γυναίκες και μόλις το 20% άντρες.

Το επαγγελματικό Κοινωνικό Δίκτυο LinkedIn απαριθμεί 259.000.000 εγγεγραμμένους χρήστες παγκοσμίως, σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στα τέλη του Οκτωβρίου του 2013, από τους οποίους οι Έλληνες είναι λίγο πάνω από 698.000 χρήστες, σύμφωνα με την υπηρεσία SocialBakers. Κάθε δευτερόλεπτο δύο νέα μέλη κάνουν εγγραφή στο LinkedIn.

Όταν ακούς τη λέξη check-in, τότε σκέφτεσαι αμέσως Foursquare. Το Κοινωνικό Δίκτυο των τοποθεσιών έχει καταφέρει να συλλέξει πάνω από 40.000.000 ενεργούς χρήστες παγκοσμίως, σύμφωνα με επίσημα στατιστικά το Σεπτέμβριο του 2013, χωρίς να γνωρίζουμε πόσοι ακριβώς είναι οι Έλληνες χρήστες. Τα συνολικά check-in των χρηστών έχουν ξεπεράσει τα 4.500.000.000.

Ένας από τους κύριους ανταγωνιστές του Instagram και ιδιοκτησία του Twitter, είναι το Vine, η εφαρμογή για λήψη βίντεο 6 δευτερολέπτων στις κινητές συσκευές. Το Vine έχει καταφέρει να συλλέξει πάνω από 40.000.000 ενεργούς χρήστες παγκοσμίως, σύμφωνα με επίσημο tweet τον Αύγουστο του 2013, χωρίς να

γνωρίζουμε πόσοι ακριβώς είναι οι Έλληνες χρήστες. Σκεφτείτε πως δύο μήνες πριν, τον Ιούνιο του 2013, το Vine είχε 13.000.000 ενεργούς χρήστες.

1.4 Ιστορική εξέλιξη και ανάπτυξη των ιστοχώρων κοινωνικής δικτύωσης στον παγκόσμιο ιστό

Τα πρώτα κοινωνικά δίκτυα (social networks) κάνουν την εμφάνισή τους στα μέσα της δεκαετίας του '90. Αρχικά παρουσιάστηκαν με την μορφή γενικών κοινοτήτων,¹⁴ όπως είναι το "The Well" (1985), το "Theglobe.com" (1994), το "GeoCities" (1994) και το "Triiprod" (1995), όπου κύριος σκοπός τους ήταν να φέρουν κοντά τους χρήστες, ώστε να μοιραστούν προσωπικές πληροφορίες και ιδέες μέσω εργαλείων και προσωπικών δημοσιεύσεων.

Από το 1997 έως το 2001, ένας αριθμός από εργαλεία δημιουργίας κοινοτήτων σε συνδυασμό με την δυνατότητα δημιουργίας προφίλ και δημόσιας λίστας φίλων επέτρεπαν στους χρήστες να δημιουργούν προσωπικά, επαγγελματικά και αισθηματικά προφίλ, προκειμένου να κάνουν φίλους χωρίς να απαιτείται η έγκριση της σύνδεσης. Παραδείγματα τέτοιων κοινοτήτων είναι το "AsianAvenue.com", το "Blackplanet" και το "MiGente.com".

Το δίκτυο "Ryze.com" αποτέλεσε το 2001 την απαρχή της καινούργιας γενιάς δικτύων με σκοπό να βοηθήσει τους χρήστες έτσι ώστε να επεκτείνουν και να αξιοποιήσουν τα επιχειρηματικά τους δίκτυα. Το 2003, επίσης, αναπτύχθηκαν πολλές νέες υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης οπότε και εμφανίστηκε ο όρος "YANS" (Yet Another Social Networking Service). Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών είναι τα δίκτυα "LinkedIn", "Visible Parh" και "Xing", τα οποία επέβλεπαν κυρίως στον επιχειρηματικό κόσμο, ενώ κάποια άλλα, όπως το "Dogster" (φιλίες μεταξύ ατόμων βάσει ενδιαφέροντος για τους σκύλους), το "Care2" (συναντήσεις ακτιβιστών), "Coushsurfing" (συνδέσεις ταξιδιωτών), και το "MyChurch" (σύνδεση χριστιανικών εκκλησιών και των μελών τους), αποτέλεσαν προσπάθειες για δημιουργία κοινοτήτων κοινών ενδιαφερόντων.

Καθώς η πρόσβαση χρηστών αυξανόταν στο διαδίκτυο κοινωνικά δίκτυα όπως το "MySpace" ή το "HiFive" άρχισαν να προσελκύουν παγκόσμιο ενδιαφέρον και να γίνονται ευρέως γνωστά και αναγνωρίσιμα. Αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί σημαντικά

¹⁴ www.google.com

το περιεχόμενο που διατίθονταν από τους χρήστες. Έτσι ιστοσελίδες που παρείχαν δυνατότητες για δημοσίευση φωτογραφιών "Flickr.gr", video "Youtube.com" ή μουσικής "Last.FM", καθώς και υπηρεσίες instant messaging, συζητήσεων και ιστολογίων, να αποκτήσουν κι αυτές χαρακτηριστικά SNS1.

1.5 Χαρακτηριστικά κοινωνικών δικτύων

Τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών δικτύων είναι:

- ∅ το μέγεθος τους ή το εύρος (τον αριθμό των ατόμων που έχουν πρόσβαση στο δίκτυο),
- ∅ η σύνθεση,
- ∅ η πυκνότητα,
- ∅ το δέσιμο,
- ∅ η ομοιογένεια,
- ∅ η συχνότητα επαφής μεταξύ των μελών,
- ∅ η διάρκεια,
- ∅ η αμοιβαιότητα

1.6 Κατηγορίες κοινωνικών μέσων δικτύωσης

Τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης μπορούν να διακριθούν σε διάφορες κατηγορίες και έχουν κατηγοριοποιηθεί στη βιβλιογραφία με διάφορους τρόπους.

Μία αρκετά λεπτομερής κατηγοριοποίηση των μέσων του «Κοινωνικού Διαδικτύου» είναι εκείνη που έκανε η Bard (2010),¹⁵ η οποία τα διέκρινε σε ξεχωριστές κατηγορίες (ΕΙΚΟΝΑ 1.13), ανάλογα με το σκοπό και τη χρήση τους: εφαρμογές διαμοιρασμού φωτογραφιών, βίντεο, κοινωνικής δικτύωσης, συνομιλίας, αναζήτησης, δημοσίευσης, παιχνιδιών.

15

Bard, M. 2010. "15 Categories of Social Media". Ανακτήθηκε 14/10/2010, από τη διεύθυνση <http://www.mirnabard.com/2010/02/15-categories-of-social-media/>.

ΕΙΚΟΝΑ 1.13 Κατηγοροποίηση των μέσων κοινωνικού διαδικτύου κατά Bard (2010)

ΠΗΓΗ:<http://www.cetl.elemedu.upatras.gr/proc2/proceedings/1-0497.pdf>

Πιο περιεκτική είναι η κατηγοριοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που προτείνει ο Zhang (2012),¹⁶ ο οποίος τα διακρίνει σε:

-Μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, hi5, myspace, twitter κτλ.), με τα οποία δίνεται η δυνατότητα αλληλεπίδρασης με φίλους, σχολιασμού και έκφρασης απόψεων, καθώς και η είσοδος σε ομάδες κοινών ενδιαφερόντων και συζήτησης.

-Μέσα κοινωνικής σελιδοσήμανσης (*social bookmarking*), όπως είναι το delicious, το Blinklist κτλ., με τα οποία δίνεται η δυνατότητα επισήμανσης ιστοσελίδων που ενδιαφέρουν τους χρήστες και διαμοιρασμού τους με άλλους χρήστες.

-Μέσα κοινωνικών ειδήσεων (*social news*), όπως είναι το Digg, το Propeller και το Reddit, στα οποία οι χρήστες αλληλεπιδρούν ψηφίζοντας άρθρα που τους αρέσουν και σχολιάζοντάς τα.

¹⁶ Zhang,2010. “Social media and distance education”. Αναρτημένο στη διεύθυνση <http://deoracle.org/online-pedagogy/emerging-technologies/social-media-and-distance-education.html?PHPSESSID=adb9b0c9f094d0d923de6f3b3f65ef7a> (14/07/2011)

Η προτίμηση των χρηστών στα άρθρα αλλάζει τη θέση τους στον ιστότοπο. Ένα άρθρο που ψηφίζεται πολλές φορές έχει περισσότερο εξέχουσα θέση από ένα άλλο που δεν έχει ψηφιστεί.

-Μέσα διαμοιρασμού πολυμέσων, φωτογραφιών και βίντεο (youtube, flickr), όπου οι χρήστες μπορούν να μοιράζονται φωτογραφίες και βίντεο, καθώς και να γράφουν τα σχόλιά τους γι' αυτά.

Και τέλος, τα λεγόμενα «wikis» ή **αλλιώς ιστότοποι συνεργατικής συγγραφής**, όπως είναι η Wikipedia και η Wikia, όπου δίνεται η δυνατότητα προσθήκης άρθρων από τους χρήστες και επεξεργασίας των ήδη υπαρχόντων.

Τα είδη των κοινωνικών μέσων δεν εξαντλούνται στα προαναφερθέντα. Οποιαδήποτε ιστοσελίδα στο διαδίκτυο που δίνει τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης με τον ιστότοπο και άλλους χρήστες αποτελεί «κοινωνικό μέσο».

Επιγραμματικά η κατηγοριοποίηση είναι η εξής:

Κατηγοριοποίηση κατά Zhang (2010):

- ∅ Ιστολόγια
- ∅ (blogging - microblogging).
- ∅ Κοινωνικά δίκτυα (social networking)
- ∅ Κοινωνική Σελιδοσήμανση (social bookmarking)
- ∅ Συνεργατική συγγραφή(collaborative authoring)
- ∅ Διαμοιρασμός Πολυμέσων(multimedia sharing)
- ∅ Διαδικτυακές Τηλεδιασκέψεις(web conferencing)
- ∅ Δικτυακοί τόποι ειδήσεων(NewsSites)

Κατηγοριοποίηση κατά Owyang(2009)

Περίοδος Κοινωνικών Σχέσεων

- Περίοδος Κοινωνικής Λειτουργικότητας
- Περίοδος Κοινωνικής Επίκοισης
- Περίοδος Κοινωνικού Περιεχομένου
- Περίοδος Κοινωνικής Αγοράς

1.7 Κίνητρα χρήσης μέσω κοινωνικής δικτύωσης

Γενικά τα κίνητρα που έχουν οι χρήστες που συμμετέχουν σε κοινωνικά δίκτυα που ορίζονται στον κυβερνοχώρο, ώστε να αποκαλύπτουν προσωπικές τους πληροφορίες μέσα σε αυτά είναι πολλά, ποικίλα και δεν μπορούν να εντοπιστούν όλα, καθώς αυτά διαφοροποιούνται κάθε φορά ανάλογα με τον χρήστη ως άτομο ή μέλος μιας εκάστοτε κοινωνικής ομάδας.

Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποιες βασικές αντιλήψεις πάνω στις οποίες μπορεί να στηριχτεί κάποιος ώστε να αποκτήσει μία βασική ιδέα για το τι ωθεί τα άτομα να γίνουν αρχικά, μέλη μίας online υπηρεσίας κοινωνικής δικτύωσης και εν συνεχεία να προβούν στην αποκάλυψη προσωπικών τους στοιχείων σε ένα σύνολο άλλων χρηστών, οδηγώντας τους σε πολλές περιπτώσεις στην κατάχρηση της ιδιωτικότητας τους από τρίτους.

Ένα από τα σημαντικά κίνητρα είναι αυτό της κοινωνικότητας. Οι άνθρωποι στον ψηφιακό κόσμο μοιράζονται πληροφορίες, ανταλλάσσουν απόψεις, “συναντούν” και γνωρίζουν άλλους ανθρώπους οπουδήποτε και αν βρίσκονται και οποιαδήποτε ώρα της ημέρας ή της νύχτας. Οι άνθρωποι που επικοινωνούν διαδικτυακά έχουν κάποια κοινή σύνδεση (ενδιαφέροντα, χόμπι κλπ). Η συνάντηση πρόσωπο με πρόσωπο δεν είναι εφικτή οπότε η επικοινωνία γίνεται πιο εύκολα. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν ακολουθούν και φυσικές συναντήσεις αφού προϋπήρξε μια στοιχειώδη σχέση μέσω κοινωνικών δικτύων.

Μία άλλη κατηγορία ατόμων αποσκοπεί σε άλλες διαπροσωπικές λειτουργίες που μπορούν να έχουν τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα. Τα συγκεκριμένα άτομα γνωρίζοντας πρωτίστως τους ανθρώπους ή τις κοινωνικές ομάδες με τις οποίες συναναστρέφονται στην καθημερινότητά τους, προχωρούν στην ανίχνευση των πράξεων, ενδιαφερόντων και πεποιθήσεών τους χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες που τους παρέχει ο εκάστοτε ιστοχώρος κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. το Facebook) ως χρήστες αυτού. Αυτός ο τύπος ανίχνευσης και επιτήρησης μπορεί να ταξινομηθεί ανάλογα με τους στόχους της εκάστοτε ομάδας χρηστών οι οποίοι μπορεί να είναι καλοπροαίρετοι, με την έννοια της απλής περιέργειας και ανίχνευσης των κοινωνικών ομάδων οπου ανήκουν, ή με την έννοια της παρενόχλησης, σεξουαλικής ή οιοδήποτε άλλου είδους.

Περίπου τα μισά από όλα τα blogs που υπάρχουν στο διαδίκτυο προέρχονται από έφηβους σύμφωνα με μελέτη του 2009 από την εταιρία Perseus Development, ενώ σύμφωνα με την comScore Media Metrix η πλειοψηφία των 15 δημοφιλέστερων διαδικτυακών περιοχών που επισκέφτηκαν νέοι κάτω των 17 ετών τον Ιανουάριο του 2013 ήταν είτε blogs είτε κοινωνικές περιοχές δικτύωσης. Οι όροι χρήσης υπηρεσίας του MySpace αναφέρουν πως μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ανθρώπους 14 ετών και άνω αλλά δεν υπάρχει καμία διαδικασία επαλήθευσης ηλικίας για να αποτρέψει νεότερους σε ηλικία χρήστες από το να δημιουργήσουν προφίλ στο εν λόγω site ψευδόμενοι για την ημερομηνία γέννησής τους.¹⁷

«Παρόλο που τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα, η στιγμιαία αλληλογραφία, τα δωμάτια συνομιλίας, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και όλα τα παρόμοια, δεν θεωρούνται ως τα καταλληλότερα σημεία κοινωνικής συνεύρεσης για τους γονείς και τους έφηβους λειτουργούν παρόμοια με τα εμπορικά κέντρα και τα στέκια γρήγορου φαγητού προηγούμενων εποχών. Πρόκειται για μέρη που οι νέοι πηγαίνουν για να καθίσουν, να κουτσομπολέψουν, να θέσουν απόψεις, να τολμήσουν και γενικότερα να καταλάβουν πώς ο κόσμος λειτουργεί.», αναφέρει σε μία ενδιαφέρουσα δημοσίευση της στο U.S News and World Report, ο Michelle Andrews.¹⁸ Οι νεαροί έφηβοι ελκύονται προφανώς από αυτόν τον πρωτοποριακό τρόπο επικοινωνίας και πιστεύοντας πολλοί από αυτούς πως αλληλεπιδρούν σε ένα ασφαλές περιβάλλον και διακινούν τα ευαίσθητα δεδομένα τους μέσω των προφίλ τους στα αναφερόμενα site. Σύμφωνα με δημοσιογραφική έρευνα που έγινε από το CBS News το Φεβρουάριο του 2006 , στην οποία ρωτήθηκαν κάποιοι νεαροί έφηβοι, διαφαίνεται πόσο εύκολα, ασυναίσθητα και απρόσεκτα διακινούν πληροφορίες στις προσωπικές τους σελίδες. «Πολλοί άνθρωποι δεν χρησιμοποιούν έστω την κοινή λογική, κάποιοι από αυτούς βάζουν μέχρι και τον αριθμό τηλεφώνου τους εκεί μέσα.», αναφέρει ένας από τους ερωτηθέντες εφήβους.¹⁹

Το χειρότερο γεγονός από όλα τα παραπάνω όμως είναι η κατάληξη όλης αυτής της εκτεταμένης διακίνησης πληροφορίας από τους νέους, η οποία είναι η σεξουαλική παρενόχληση και τα σεξουαλικά εγκλήματα που ασκούνται πάνω τους από διαφθορείς μεγαλύτερης ηλικίας που παραμονεύουν στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα.

¹⁷ www.myspace.com

¹⁸ Michelle Andrews, "Decoding MySpace," usnews.com, 9 Οκτωβρίου 2005

¹⁹ Bob Sullivan, "Kids, blogs and too much information," msnbc.msn.com, 29 Απριλίου 2014.

Οι συγκεκριμένοι διαφθορείς εκμεταλλεύονται το γεγονός πως πολλοί νέοι στους χώρους αυτούς πιστεύουν ότι οι πληροφορίες που αποκαλύπτουν είναι αναγνώσιμες μόνο σε άλλους συνομήλικους τους, χωρίς να σκέφτονται πως μπορεί να υπάρχουν και κακόβουλοι ενήλικοι που προσποιούνται πως είναι νεαροί έφηβοι για κακόβουλους σκοπούς.²⁰ Οι διαδικτυακοί διαφθορείς προσπαθούν να παρασύρουν σταδιακά το θύμα τους μέσω της προσοχής, της στοργής, της ευγένειας, ακόμη και μέσω δώρων και συχνά επενδύουν σημαντικό χρόνο, χρήμα και ενέργεια σε αυτήν την προσπάθεια. Γνωρίζουν τη μουσική και τα χόμπι που ενδεχομένως να ενδιαφέρουν τα παιδιά. Ακούν και κατανοούν τα προβλήματα των παιδιών. Προσπαθούν επίσης να κάμψουν τις αναστολές των νεαρών ατόμων, εισάγοντας σταδιακά σεξουαλικό περιεχόμενο στις συζητήσεις τους ή προβάλλοντας σεξουαλικά ακατάλληλο υλικό. Κάποιοι από αυτούς δρουν ταχύτερα από άλλους και αρχίζουν αμέσως τις σεξουαλικά ακατάλληλες συζητήσεις. Αυτή η πιο άμεση προσέγγιση μπορεί να περιλαμβάνει και παρενόχληση ή παρακολούθηση του θύματος. Οι διαφθορείς επίσης εκτιμούν κατά πόσο θα μπορέσουν να συναντηθούν πρόσωπο με πρόσωπο με τα παιδιά που γνωρίζουν στο Internet.²¹

Όλη η προαναφερθείσα κατάσταση χρίζει άμεσης αντιμετώπισης από τους γονείς των νέων που χρησιμοποιούν τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα ως μέσο επικοινωνίας και από τους κατάλληλους και υπεύθυνους φορείς. Τα site που παρέχουν τις υπηρεσίες δικτύωσης στους έφηβους θα πρέπει να επιβεβαιώνουν με αποτελεσματικότερο τρόπο την ηλικία των εγγεγραφόμενων μελών τους και γενικότερα να παρέχουν καλύτερη ενημέρωση στους νέους χρήστες σχετικά με τους κινδύνους που παραμονεύουν.

1.8 Πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα Ίντερνετ

Η άμεση σύνδεση του διαδικτύου με τη θετικά επενδεδυμένη έννοια της τεχνολογίας συνέβαλε στη δημιουργία υπεραισιόδοξων εκτιμήσεων για τις προοπτικές και τις επιδράσεις του νέου μέσου στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Το πρώτο θετικό στοιχείο που αναγνωρίστηκε από όλους είναι η βελτίωση του χρόνου και η ποιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ελάττωση του κόστους της.

²⁰ April Ehrlich, "MySpace: Your Kids' Danger," cbsnews.com, 2012

²¹ Scott Karp "MySpace Is The Most Expensive Data Mining Project Ever," publishing2.com, 9 Ιουνίου 2010.

Πολλές εργασίες που απαιτούσαν έξοδα και μετακινήσεις τώρα εκτελούνται μέσω διαδικτύου (Φραγκουλίδου,2006).²²

Σημαντική είναι και η νέα αντίληψη που εισήγαγε για την μόρφωση και τη σχέση της με την εργασία και την καθημερινή ζωή του ατόμου.Η μόρφωση μετατράπηκε σε μια εφ' όρου ζωής πρόκληση, το διαδίκτυο σε υποδομή της και ο χρήστης του σε διαβίου μαθητή (Θεμπριάν, 2000).Το διαδίκτυο είναι σε θέση να προσφέρει από εγκυκλοπαίδειες, πανεπιστημιακά σεμινάρια, προγράμματα επιμόρφωσης, ακαδημαϊκές ομάδες συζήτησης, πρόσβαση στις βιβλιοθήκες του κόσμου, έως και πληροφορίες τηλεφωνικού καταλόγου.Η λειτουργία και εξέλιξη του ανοιχτού Πανεπιστημίου, ενώ γενικότερα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση κέρδισε έδαφος χάρις ακριβώς σε αυτό (Σκαρπέλος, 1999).²³

Σύμφωνα με τον Norton (2007)²⁴ η χρήση του διαδικτύου προσφέρει ενημερωμένες πληροφορίες με βάθος, ποικιλία και ταχύτητα σε αντίθεση με τα έντυπα βιβλία που υποφέρουν από περιορισμούς πλήθους, μεγέθους σελίδων, περιορισμένες πληροφορίες σε δεδομένο θέμα.Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει στις πληροφορίες από το διαδίκτυο.

Ο χρήστης του διαδικτύου έχει την δυνατότητα να παίρνει πληροφορίες από αναγνώστες σελίδων όπως είναι οι έρευνες, ψηφοφορίες, ή άλλα είδη δεδομένων καθώς και να έχει online φόρμες παραγγελίας προϊόντων ή υπηρεσιών (Lemay, 1998).Η διανομή των πληροφοριών γίνεται με συμμετοχή σε ομάδες συζήτησης και με τη χρήση των αναρίθμητων προγραμμάτων και πηγών πληροφοριών που διατίθενται στους χρήστες του διαδικτύου δωρεάν.

Ο Λούλος (2002) αναφέρει ότι η πληροφορική και το διαδίκτυο καταπολεμά τον ρατσισμό και τον εθνικισμό, με την διαμόρφωση ομάδων συζήτησης από ανθρώπους όλου του πλανήτη, δίνεται η δυνατότητα μόρφωσης και εκπαίδευσης σε άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς και μητέρες με μικρά παιδιά.Επιπλέον παρέχει υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας υγείας, τόσο στην διαγνωστική όσο και προληπτική

²² Φραγκουλίδου, Φ. 2006. Έφηβοι και διαδίκτυο : μελέτη των επιδράσεων του διαδικτύου στους εφήβους χρήστες. Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

²³ Σκαρπέλος Γιάννης, 1999. Terra Virtualis: The Construction of Cyberspace. Nefeli publ., 1999. Athens

²⁴ Norton,P. 2007. Εισαγωγή στους Υπολογιστές-μεταφρ. Τζιόλας Μ. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα.

ιατρική. Μέσω του διαδικτύου υπάρχει η δυνατότητα διεθνούς συνεργασίας για την πάταξη του κοινού και του οργανωμένου εγκλήματος .

Η είσοδος και ανάπτυξη του διαδικτύου προέβαλε την ανάγκη για ανάπτυξη νέων επαγγελματιών (προγραμματιστές, αναλυτές κλπ) τα οποία προέκυψαν από την ανάγκη για αντιμετώπιση γρήγορα και αποτελεσματικά, των προβλημάτων στη χρήση του διαδικτύου. Οι ειδικοί αυτοί έλυσαν διαφόρων ειδών προβλήματα και διευκόλυναν τους χρήστες στην καθημερινότητά τους.

Επιπρόσθετα το διαδίκτυο βοηθά στην ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και την κατάργηση των γεωγραφικών περιορισμών στη δουλειά, αφού με την τηλεργασία δεν απαιτείται η φυσική παρουσία των εργαζομένων στο χώρο εργασίας (Λούλος, 2002). Υπάρχει η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε βιβλιοθήκες και μουσεία, καθώς και επικοινωνία με Πανεπιστήμια όλου του κόσμου, δυνατότητα σφαιρικής και δια βίου μόρφωσης, μετάδοση γνώσεων από απόσταση. Μέσω του διαδικτύου γίνεται η εφαρμογή νέων τρόπων στη μαθησιακή διαδικασία (Λούλος, 2002) ²⁵.

Στις θετικές επιδράσεις συγκαταλέγεται η αύξηση του ελεύθερου χρόνου, προϋπόθεση για ταξίδια και συμμετοχή σε πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, η παραγωγή κινούμενων σχεδίων, ταινίες γυρισμένες με ηλεκτρονικό υπολογιστή και σύνθεση μουσικής και ηλεκτρονική τυπογραφία. Επίσης, στον χώρο της επικοινωνίας, η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μεταβάλλει τόσο τις δυνατότητες όσο και τη λογική της επικοινωνίας. Η μετάδοση του μηνύματος είναι γρήγορη και σίγουρη αφού αντικαθιστά τους παραδοσιακούς τρόπους επικοινωνίας, ιδίως στα πιο δυναμικά τμήματα της σύγχρονης κοινωνίας όπως είναι οι επιστήμονες, οι ερευνητές και τα στελέχη των επιχειρήσεων (Λούλος, 2002). ²⁶

Οι Borgmann, Dreyfus και Virilio (1992, 2000, 1997 στην Φραγκουλίδου, 2006) ²⁷ αναφέρουν ότι με τις αισιόδοξες εκτιμήσεις για την προσφορά του νέου μέσου δεν έλειψαν και οι πιο συγκρατημένες έως ακραίες τεχνοφοβικές προσεγγίσεις, οι οποίες συντήρησαν ένα κλίμα δυσπιστίας και σκεπτικισμού απέναντι στις νέες τεχνολογίες.

²⁵ Λούλος, Δ. 2002. Έκφραση Έκθεση. Θεσσαλονίκη: Ζήτη

²⁶ Λούλος, Δ. 2002. Έκφραση Έκθεση. Θεσσαλονίκη: Ζήτη

²⁷ Φραγκουλίδου, Φ. 2006. Έφηβοι και διαδίκτυο : μελέτη των επιδράσεων του διαδικτύου στους εφήβους χρήστες. Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Οι αρνητικές αυτές κριτικές θα μπορούσαν γενικά να συνοψισθούν σε δύο κατηγορίες: από τη μια είναι οι φωνές που διαμαρτύρονται για τον νέου τύπου κοινωνικό αποκλεισμό και, από την άλλη μεριά, εκείνοι που στηρίζουν την άποψη ότι ο «εικονικός κόσμος» του κυβερνοχώρου είναι μη ανθρωπίνος (inhumane), άδικος, αλλοιώνει το υποκείμενο, το απομακρύνει από τα πραγματικά προβλήματα, από τις συλλογικές διεκδικήσεις και το ωθεί σε ατομικές ενασχολήσεις που το απομονώνουν από τις παραδοσιακές σχέσεις συλλογικότητας. Παράλληλα ενυπάρχει ο κίνδυνος της παραβατικότητας και της χαλάρωσης των ηθικών αξιών γιατί το άτομο μπορεί ευκολότερα, εξαιτίας της ανωνυμίας που προσφέρεται, να λειτουργήσει σε βάρος των άλλων και υπέρ του εαυτού του.

Ο Θεμπριάν (2000) υποστήριξε ότι οι πρώτες διαφωνίες έχουν να κάνουν με το φόβο της ενίσχυσης της δυαδικής κοινωνίας. Υποστηρίζουν ότι με την εμφάνιση του διαδικτύου στον κατάλογο των διαφορών μεταξύ φτωχών και ανεπτυγμένων χωρών προστίθεται ένας ακόμη παράγοντας. Έτσι παρουσιάζεται το φαινόμενο, ακόμη και στο πλαίσιο της ίδιας χώρας ή πόλης, να δημιουργούνται νέες τάξεις, αυτές των «info-πλουσίων» και των «info-φτωχών».

Επιπλέον, η μεγάλη ποσότητα των πληροφοριών σε συνδυασμό με την υπερβολική ταχύτητα ροής μειώνουν τη δυνατότητα επεξεργασίας των ερεθισμάτων που δέχεται ο χρήστης με αποτέλεσμα να τον καθιστούν περισσότερο ευάλωτο απ' ότι παλιότερα. «Υπερεκχείλιση πληροφοριών» είναι ο όρος που περιγράφει αυτό το φαινόμενο.

Ο Crary (1995 στην Φραγκουλίδου, 2006) αναφέρει ότι ένας άλλος κίνδυνος είναι ο εθισμός των χρηστών στη γρήγορη εναλλαγή ερεθισμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι χρήστες να αναζητούν συνεχώς νέα και έντονα οπτικά ερεθίσματα χωρίς να ενδιαφέρονται για τη βαθύτερη επεξεργασία τους. Η γρήγορη ικανοποίηση γίνεται πλέον το ζητούμενο και η αναζήτησή της αναδεικνύεται ως βασική ανάγκη, τη στιγμή που η αξία της σύνθετης, πολυεπίπεδης έρευνας και κατανόησης δείχνει να υποβαθμίζεται.

Ο Λούλος (2002)²⁸ αναφέρει ότι το διαδίκτυο έχει αρνητικές επιδράσεις τόσο στον κοινωνικό όσο και στον οικονομικό, πολιτισμικό, πνευματικό, πολιτικό και ψυχαγωγικό τομέα. Μια αρνητική επίδραση ακόμη είναι η δυνατότητα πρόσβασης σε δεδομένα που αφορούν την προσωπική, πολιτική, οικονομική και στρατιωτική ζωή,

²⁸ Λούλος, Δ. 2002. Έκφραση Έκθεση. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.

λόγω έλλειψης ενημερότητας των στελεχών όλων των βαθμίδων της διοίκησης. Επιπρόσθετα, υπάρχει περιορισμός της κοινωνικότητας του ατόμου λόγω της δυνατότητας για τηλεργασία, τηλεεκπαίδευση, τηλεξυπηρέτηση και εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικότητας αφού υπάρχει πρόσβαση και παραποίηση δεδομένων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πορνογραφία και το οργανωμένο έγκλημα σε βάρος, ανήλικων κυρίως χρηστών (Κούτρας, 2003).

Στο οικονομικό επίπεδο υπάρχει κίνδυνος αύξησης της ανεργίας λόγω εξαφάνισης επαγγελματιών και αντικατάστασης εργατών και υπαλλήλων από υπολογιστές. Ακόμη είναι σαφές πως υπάρχει αύξηση του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων και των οργανισμών και ανάγκη αναδιάρθρωσης του προσωπικού και του εξοπλισμού που συνεπάγεται σημαντικές δαπάνες για κατάρτιση και αγορά νέου υλικού (Λούλος, 2002). Υπάρχει η δυνατότητα να πραγματοποιούνται ανεξέλεγκτα παράνομες συναλλαγές (Κούτρας, 2003).²⁹

Επιπλέον, μια αρνητική επίδραση είναι η συρρίκνωση των εθνικών γλωσσών, με την προώθηση της μεταγλώσσας της πληροφορικής και την καθιέρωση της αγγλικής ως παγκόσμιας γλώσσας (Λούλος, 2002). Ιδιαίτερη κακοποίηση υφίσταται η ελληνική γλώσσα με το γλωσσικό μάρφωμα που χρησιμοποιούν χρήστες του διαδικτύου, το γνωστό ως «greeklish» (Κούτρας, 2003).

Σε πολιτικό επίπεδο γίνεται συγκέντρωση προσωπικών στοιχείων από διάφορες βάσεις δεδομένων τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναντίον των ατόμων όπου γίνεται ζήτημα κατάλυσης προσωπικής ελευθερίας. Αυτό βέβαια συμβαίνει λόγω της ύπαρξης κενού της νομοθεσίας για προστασία των πολιτών από την άκριτη χρήση των αρχείων που τους αφορούν, με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζεται η σωστή λειτουργία της δημοκρατίας (Λούλος, 2002).

Η περίπτωση του διαδικτύου, λοιπόν, προβάλλεται ως ανησυχητική, καθώς η συνεχής ροή πληροφοριών, εικόνων και ειδώνων πλάθει με μεγαλύτερη ευκολία ένα μοντέλο πραγματικότητας που αναδεικνύεται ως ισχυρότερο και πειστικότερο από την ίδια την πραγματικότητα, ενώ παράλληλα οι ενσώματες ανθρώπινες σχέσεις και η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία δείχνουν να αποδυναμώνονται.

²⁹ Κούτρας, Σ. 2003. Έκφραση Έκθεση για όλες τις τάξεις του λυκείου. Αθήνα: Σαββάλας.

1.9 Οφέλη κοινωνικών δικτύων-μειονεκτήματα

Η χρήση online κοινωνικών δικτύων προσφέρει στους χρήστες τους πολλά οφέλη και πλεονεκτήματα. Στην περίπτωση του social networking, τα οφέλη είναι πραγματικά. Ωστόσο, μόνο εάν οι οργανισμοί σκεφτούν δημιουργικά για το πλαίσιο χρήσης των social media θα καταφέρουν να αποκομίσουν αυτά τα οφέλη, αποκτώντας διαρκές ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Επομένως τα οφέλη τους είναι:

- η δυνατότητα δημιουργίας δεσμών με πολύ μεγάλο αριθμό ατόμων, εφόσον το διαδίκτυο συγκεντρώνει πλήθος ατόμων από όλο τον κόσμο,
- η δυνατότητα δημιουργίας δεσμών με άτομα που μπορεί να βρίσκονται σε μεγάλη γεωγραφική απόσταση το ένα από το άλλο, εφόσον το Διαδίκτυο καταργεί τις αποστάσεις. Αυτή η δυνατότητα δεν υπάρχει στα στενά κοινωνικά δίκτυα του άμεσου πραγματικού περιβάλλοντος του ατόμου,
- η δυνατότητα δημιουργίας μεγάλης ποικιλίας κοινωνικών δεσμών εφόσον στο Διαδίκτυο συρρέουν άτομα από διαφορετικές χώρες, κοινωνίες, πολιτισμούς και με διαφορετικές συνήθειες και χαρακτηριστικά,
- η δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε μεγάλο πλήθος κοινωνικών ομάδων και η αναζήτηση της ομάδας που εκφράζει και ωφελεί το άτομο με τον καλύτερο δυνατό τρόπο,
- η δυνατότητα επαφής με πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς,
- η δυνατότητα διεύρυνσης των γνώσεων και των πνευματικών οριζόντων του ατόμου,
- η δυνατότητα αναζήτησης και ανεύρεσης περιεχομένου (φωτογραφιών, βίντεο κλπ) στο οποίο οι χρήστες δε θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση με διαφορετικό τρόπο,
- η δυνατότητα άμεσης και από πρώτο χέρι ενημέρωσης για οτιδήποτε συμβαίνει στον κόσμο, εφόσον οι ειδήσεις μεταδίδονται μεταξύ των χρηστών του Διαδικτύου από τη μια άκρη της γης στην άλλη, σε ελάχιστο χρόνο, και

- η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης σε ψυχαγωγικό περιεχόμενο, από το σπίτι, μέσω π.χ. της παρακολούθησης βίντεοκλιπ και μέσω της ενασχόλησης με εφαρμογές ψυχαγωγικού χαρακτήρα όπως τα παιχνίδια.³⁰

Αξίζει να σημειωθεί ότι κοινωνικά δίκτυα όπως το Facebook και το Twitter συμβάλλουν στη συνεργασία των επιχειρήσεων όλου του κόσμου. Επιχειρήσεις από κάθε γωνιά του κόσμου επικοινωνούν με τους πελάτες τους, λαμβάνουν ανατροφοδότηση από αυτούς, επεκτείνουν και αναβαθμίζουν το εμπορικό τους σήμα, πληροφορούνται για τους ανταγωνιστές τους και χρησιμοποιούν επικοινωνιακά αυτή την πληροφόρηση προς όφελός τους. Η αγορά δεν περιορίζεται στα στενά γεωγραφικά πλαίσια της χώρας αλλά διευρύνεται παγκόσμια. Ακόμη και μικρές ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα χωρίς μεγάλο κόστος να δραστηριοποιηθούν μέσω του διαδικτύου.

Τα παραπάνω ευρήματα καταδεικνύουν ότι ο κόσμος των επιχειρήσεων βρίσκεται στα πρόωρα στάδια της υιοθέτησης αυτών των εργαλείων καθώς και στη διαδικασία υιοθέτησης σημαντικών προκλήσεων, όπως είναι η ανάγκη για διαχείριση των εργαλείων αυτών και η συμμετοχή του IT, που μπορεί να επηρεάσουν την ολοκλήρωση και υιοθέτηση των νέων πλατφορμών και τεχνολογιών.³¹

Όσον αφορά στην επιχειρηματική στρατηγική, τα social media χρησιμοποιούνται ως μέσα δημιουργίας εταιρικής εικόνας, ενημέρωσης, επικοινωνίας και ανάπτυξης σχέσεων με τους πελάτες και έχουν απίστευτη δυναμική. Οι εταιρείες που χρησιμοποιούν σωστά τα social networks μπορούν να «χτίσουν» την εικόνα τους, να αναπτύξουν τις δημόσιες σχέσεις τους καθώς και να δημιουργήσουν και να επηρεάσουν θετικά τις συζητήσεις που γίνονται γύρω από το brand τους «εκτοξεύοντας» την αναγνωσιμότητα και αξιοπιστία τους.¹ Οι εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ένα σημαντικό αριθμό ευκαιριών και προκλήσεων στον επιχειρησιακό κόσμο. Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια έκρηξη τεχνολογικών εφαρμογών που βασίζονται στη λογική της Κοινωνικής Δικτύωσης στα πλαίσια του Παγκόσμιου Ιστού, γεγονός που δε μπορεί παρά να επηρεάζει την επιχειρηματική

³⁰ Laviniu, E. & Florin, M.,(2011), «Pros and cons of corporate social networks» *Review of Management and Economic Engineering*, Vol. 10(2), pp. 83-92

³¹ Haythornthwaite, C., (2005). «Social Networks and Internet Connectivity Effects.» *Information, Communication and Society* 8(2), pp.125-47

δραστηριότητα στο σύνολό της. Οι νέες τεχνολογίες, όπως τα ιστολόγια (blogs), τα wikis, η κοινωνική σήμανση (tagging), οι ιστοχώροι κοινωνικής δικτύωσης, δημιουργούν ευκαιρίες για νέους τρόπους ενδοεταιρικής συνεργασίας και διαχείρισης της γνώσης, αλλάζουν το τοπίο στην παροχή υπηρεσιών αλλά και στις διεπιχειρησιακές ανταλλαγές, ενώ παράλληλα αναδιαμορφώνουν τις υπάρχουσες επιχειρησιακές εφαρμογές. Τα κύρια πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης σε μια επιχείρηση είναι ποικίλα. Αναλυτικότερα κύριο πλεονέκτημα είναι η δυνατότητα που προσφέρεται στην επιχείρηση να απευθυνθεί σε αγορά τεράστιου μεγέθους, χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς. Επιπλέον η τμηματοποίηση της αγοράς με βάση διάφορα κριτήρια όπως γεωγραφικά, κοινωνικά, δημογραφικά, εθνικά, θρησκευτικά γίνεται πολύ πιο εύκολα, ενώ η «πληροφορία» μεταφέρεται εύκολα και με γρήγορους ρυθμούς.³² Οι εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης δίνουν τη δυνατότητα σε μια επιχείρηση να προσφέρει συνεχώς κίνητρα στους καταναλωτές, γεγονός που αυξάνει την πιστότητα στα προϊόντα και υπηρεσίες της. Βασικό πλεονέκτημα είναι η συνεχής και εύκολη ανατροφοδότηση σχετικά με τη συμπεριφορά και τον βαθμό ικανοποίησης των καταναλωτών, γεγονός που διευκολύνει την έρευνα και συμβάλλει στην ανάπτυξη της επιχείρησης.³³ Επίσης, τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης κάνουν εφικτή την παρουσίαση της επιχείρησης 24 ώρες του εικοσιτετράωρου όλο τον χρόνο, μειώνουν το λειτουργικό κόστος, ενώ τέλος διευκολύνεται η εύρεση νέου προσωπικού.³⁴

Υπάρχουν πολλές μεγάλες εταιρίες που αυτή τη στιγμή απολαμβάνουν και εκμεταλλεύονται τα οφέλη του social media marketing. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Coca-Cola, που προσέγγισε το κοινό της μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα, το photo και video sharing. Επίσης, η χρήση των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook και το Twitter, ως πλατφόρμων συνεργασίας συνδέει τις επιχειρήσεις με τον υπόλοιπο κόσμο με δεκάδες διαφορετικούς τρόπους. Τα εν λόγω εργαλεία φέρνουν την τεχνολογία σε επαφή με τις επιχειρήσεις, συνδέουν τους ανθρώπους με τις πληροφορίες, καθιερώνουν πιθανούς νέους δρόμους προς την

³² "What Is Social Networking?", <http://www.whatisocialnetworking.com>

³³ Kim, A. J. (2000), «*Community Building on the Web. Berkeley*», CA: Peachpit Press

³⁴ Gross, R., & Acquisti, A. (2005). «Information revelation and privacy in online social networks» . *Proceedings of WPES'05*, pp. 71-80

αγορά και βελτιώνουν την επικοινωνία με τους πελάτες και τη διάδοση του εμπορικού σήματος.³⁵

Η κοινωνική δικτύωση έχει ένα σοβαρό μειονέκτημα. Η υπερβολική χρήση, τις περισσότερες φορές οδηγεί στον εθισμό, πράγμα ανησυχητικό όχι μόνο για τους γονείς των παιδιών αλλά και για τους εργοδότες των εργαζομένων.³⁵ Οι επιπτώσεις από τη χρήση των κοινωνικών δικτύων είναι και αρνητικές και αφορούν ποικίλους τομείς της ζωής του ανθρώπου, όπως η εργασία, η ψυχολογία και η ιδιωτικότητα. Καθένας που έχει ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης χάνει τον έλεγχο όλων των προσωπικών του στοιχείων που περιλαμβάνονται σ' αυτή. Η εταιρεία πάροχος έχει δικαίωμα χρήσης όλων αυτών των πληροφοριών και διατήρησής τους στο διηνεκές. Αυτά περιλαμβάνονται στη σύμβαση «άνοιγμα σελίδας» όπου στηρίζεται και το γενικότερο εμπόριο των προσωπικών πληροφοριών των εγγεγραμμένων. Εύκολη και διαδεδομένη είναι η αυθαίρετη κατασκευή από τρίτους λογαριασμών για γνωστά δημόσια πρόσωπα, με σκοπό την παραπλάνηση και λασπολογία. Επίσης, είναι δυνατή και η κλοπή γνήσιας διαδικτυακής ταυτότητας από κακοπροαίρετους χάκερς και η χρήση της για διάπραξη παρενοχλήσεων ακόμη και εγκλημάτων. Εξίσου πολλές είναι τα τελευταία χρόνια οι περιπτώσεις αποκάλυψης ότι τα εικονικά κοινωνικά δίκτυα λειτούργησαν ως παγίδα για τα μέλη τους, στην επαγγελματική τους ζωή. Εργοδότης απολύει ή απορρίπτει αιτήσεις για πρόσληψη με βάση τα στοιχεία για τον υποψήφιο που "αλίευσε" από τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Το πάτημα του κουμπιού αποστολής προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες.³⁶

³⁵ «Αντιπαραγωγικά» τα κοινωνικά δίκτυα για τις επιχειρήσεις , Ελευθεροτυπία, Παρασκευή 6 Αυγούστου 2010

³⁶ Linton Freeman (2006) «*The development of Social Network Analysis*» *Editing a Normal Science Journal in Social Science*, University of California, Irvine, pp. 2-5

Επιπλέον κίνδυνοι των κοινωνικών δικτύων είναι:

- η έκθεση σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό κινδύνων κοινωνικού χαρακτήρα. Ενώ θα περίμενε κανείς ότι το Διαδίκτυο λόγω της απόστασης που εμπεριέχει, θα προφύλασσε τα άτομα από την επαφή με πραγματικούς κινδύνους, είναι πολλές οι περιπτώσεις όπου ιδιαίτερα οι νέοι βιώνουν έντονες καταστάσεις μέσα από την χρήση του κυβερνοχώρου, οι οποίες είναι τραυματικές για την ψυχική τους υγεία εξαιτίας της χρήσης online κοινωνικών δικτύων και της επαφής τους με πλήθος αγνώστων ατόμων,
- η επιβλαβής έκθεση της προσωπικής ζωής του ατόμου. Τα online κοινωνικά δίκτυα είναι χώροι όπου μπορεί να συγκεντρώνεται πλήθος διαφορετικών και άγνωστων ατόμων,
- η καταχώρηση και δημοσίευση προσωπικών στοιχείων σε αυτά, καθιστά τους χρήστες τους ευάλωτους σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό ατόμων, συχνά με ανεξέλεγκτες συνέπειες,
- η επαφή και η διασύνδεση με παντελώς αγνώστους ενέχει περισσότερους κινδύνους απ' ότι η επαφή με αγνώστους στον πραγματικό κόσμο, γιατί δεν υπάρχει η αμεσότητα και η δυνατότητα ανάπτυξης κριτικής σκέψης και αντίδρασης,
- η παρενόχληση από άτομα εντελώς άγνωστα, μέλη του κοινωνικού δικτύου χωρίς τη δυνατότητα προστασίας ή αντιμετώπισης τέτοιων ενεργειών,
- η κλοπή των προσωπικών δεδομένων και γενικά η απειλή της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων των χρηστών τους,
- η εύκολη μετάδοση και επαφή με ηλεκτρονικό περιεχόμενο που δεν είναι ασφαλές για τους χρήστες του, όπως κακόβουλο λογισμικό, πορνογραφικό υλικό, υλικό προσηλυτισμού, υλικό εθισμού σε επικίνδυνες ουσίες, υλικό με θέμα τη βία, ρατσιστικό περιεχόμενο κ.ά. , και
- ο βομβαρδισμός με διαφημιστικά μηνύματα από τις σελίδες του ιστότοπου.³⁷

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τα παραπάνω είναι ότι αναλώνοντας πολλές ώρες στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχει ως αποτέλεσμα τον εθισμό του χρήστη και την πιο εντατική ενασχόλησή του. Οι συνέπειες βέβαια είναι και η επιβάρυνση της σωματικής αλλά και της ψυχικής υγείας του ατόμου μορφώνοντας ακραίες συμπεριφορές και αντιδράσεις από τους χρήστες, ιδιαίτερα

³⁷ Marcon M., Viswanath B., Cha M., Gummadi K. (2011). «*Sharing Social Content from Home: A Measurement-driven Feasibility Study*» . NOSSDAV 2011.

των μικρότερων ηλικιών, καθώς μη έχοντας αποκρυσταλλώσει το χαρακτήρα τους, μιμούνται και υιοθετούν συμπεριφορές που πολλές φορές είναι υπερβολικές.

Φυσικά ανακύπτουν και θέματα παραβίασης της ιδιωτικότητας των χρηστών ιδιαίτερα όταν οι χρήστες δεν φροντίζουν για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων.

Σύμφωνα με τον Fried, «η ιδιωτικότητα ορίζεται ως το επίπεδο ελέγχου που έχουμε πάνω σε πληροφορίες που μας αφορούν» (Privacy: A Moral Analysis, Fried Charles, 1968). Η απρόβλεπτη φύση του διαδικτύου και οι αυξανουσες επικερδείς ευκαιρίες που παρουσιάζονται μέσα σε αυτό, έχουν σταδιακά αναδιαμορφώσει και τροποποιήσει το πεδίο μέσα στο οποίο οι νέες γενιές επιλέγουν να αναρτήσουν τις προσωπικές τους πληροφορίες. Το είδος, το περιεχόμενο και γενικότερα η φύση των συναλλαγών που γίνονται μέσα στον κυβερνοχώρο, αλλάζουν πλέον το νόημα της ιδιωτικότητας και της ασφάλειας της ρέουσας πληροφορίας μέσα σε αυτό και κάνουν τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού, ασαφή και δυσδιάκριτα. Για αυτόν το λόγο οι σχεδιαστές των online κοινωνικών δικτύων, διέκριναν πως πρέπει να προβούν σε κάποια μέτρα προκειμένου να διαφυλάξουν την ιδιωτικότητα των μελών τους. Τα μέτρα αυτά όμως όσο αποτελεσματικά και αν κρίνονται δεν αποτρέπουν τους χρήστες των αναφερόμενων δικτύων να παρουσιάσουν λεπτομερή και αναλυτικά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, γεγονός το οποίο σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει σε άβολες ή και επικίνδυνες καταστάσεις για αυτούς. Επίσης μεγάλα ποσοστά χρηστών που χρησιμοποιούν τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα, θεωρούν ότι αλληλεπιδρούν σε ένα προστατευόμενο περιβάλλον το οποίο δεν συλλέγει πληροφορίες για αυτούς από άλλες πηγές, ή δεν μοιράζεται τις παρεχόμενες προσωπικές πληροφορίες των μελών του με τρίτες οντότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΕΘΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΤΟΥ ΙΝΤΕΡΝΕΤ/ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

2.1 Ορισμός του εθισμού στο διαδίκτυο -διαγνωστικά κριτήρια- συμπτώματα

Η έννοια του εθισμού, μολονότι κατά την παράδοση χρησιμοποιούνταν για να περιγράψει μια σωματική εξάρτηση σε μια ουσία (π.χ. Walker 1989), ήδη έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται για την υπερβολική χρήση του Διαδικτύου.

Το φαινόμενο αυτό περιγράφηκε για πρώτη φορά το 1995 από τον Ivan Goldberg, καθηγητή του πανεπιστημίου της Columbia. Ο Goldberg (1995) το χαρακτήρισε ως δυσκολία σωστής χρήσης του Διαδικτύου η οποία οδηγεί σε σημαντική κλινική εξασθένηση (αναπηρία) ή δυσλειτουργία. Ακόμα καθόρισε την διαταραχή του εθισμού στο Διαδίκτυο, ως μια εθιστική συμπεριφορά η οποία δανείζεται κριτήρια από τις εξαρτησιογόνες ουσίες (Goldberg 1996).³⁸

Από τότε ποικίλοι όροι έχουν χρησιμοποιηθεί για να περιγράψουν αυτή τη συμπεριφορά, συμπεριλαμβανομένου του 'Εθισμού στο Διαδίκτυο' (Young 1998, Shapira, Goldsmith, Keck, Khosla & McElroy 2000, Mitchell 2000, Bai, Lin & Chen 2001), 'Παθολογική Χρήση του Διαδικτύου' (Davis 2001),³⁹ και 'Προβληματική Χρήση του Διαδικτύου' (Davis, Flett, & Besser 2002). Παρόλο που ο πιο χρησιμοποιούμενος όρος είναι ο εθισμός στο Διαδίκτυο, όροι όπως υπερβολική, προβληματική ή παθολογική χρήση του Διαδικτύου, είναι πιο ακριβής στο να περιγράψουν αυτή τη συμπεριφορά επειδή εμπεριέχουν λιγότερους θεωρητικούς συνειρμούς (Beard 2002).⁴⁰

³⁸ Goldberg, I. 1995. Internet addiction disorder—diagnostic criteria. Available at: www.iucf.indiana.edu/~brown/hyplan/addict.html

³⁹ Davis, R. A. (2001). "A cognitive-behavioral model of pathological Internet use". Computers in Human Behavior, 17, pp.187-195

Ο εθισμός στο Διαδίκτυο αν και δεν έχει επισήμως αναγνωρισθεί ως κλινική οντότητα παρά μόνο σε Κίνα, Ν.Κορέα και Ταιβάν, αποτελεί μια κατάσταση που προκαλεί σημαντική έκπτωση στην κοινωνική και επαγγελματική ή ακαδημαϊκή λειτουργικότητα του ατόμου. Οι ειδικοί της ψυχικής υγείας όλο και συχνότερα καλούνται να προσεγγίσουν θεραπευτικά άτομα με προβληματική χρήση του Διαδικτύου. Ήδη στην επόμενη έκδοση του διαγνωστικού εγχειριδίου της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας, DSM-V, θα συμπεριληφθεί ως χρήζουσα περισσότερη έρευνα η οντότητα "Internet Use Gaming Disorder", ένας όρος που δεν έχει χρησιμοποιηθεί σε έρευνες ως σήμερα. Συνηθέστερη ορολογία πέρα από τον εθισμό στο Διαδίκτυο (Internet Addiction Disorder - IAD) είναι επίσης οι "Pathological Internet Use" (Παθολογική χρήση του διαδικτύου), "Problematic Internet Use" (Προβληματική χρήση του διαδικτύου), "Excessive Internet Use" (Υπερβολική χρήση του διαδικτύου) και "Compulsive Internet Use" (Καταναγκαστική χρήση του διαδικτύου) (Widyanto & Griffiths, 2006).

-Αίτια

Ένα από τα χαρακτηριστικά του διαδικτύου είναι η δημιουργία και ενσάρκωση διαφόρων ρόλων που ο έφηβος λόγω της ανωνυμίας μπορεί να ενσαρκώσει υιοθετώντας συμπεριφορές και στάσεις αυτών των ρόλων. Πρόκειται για ρόλους που δεν μπορεί να ενσαρκώσει στην πραγματική του ζωή ή που δεν τον ευνοούν οι συνθήκες που βιώνει για να το κάνει. Προσποιούμενοι ότι είναι κάποιοι άλλοι, εξαλείφοντας το όποιο 'εμπόδιο' της εξωτερικής εμφάνισης, δημιουργούν μια εικονική ταυτότητα που θα ήθελαν να έχουν. Έτσι καλύπτει κάποιες ψυχολογικές του ανάγκες χωρίς να έχει τον περιορισμό του τόπου και χρόνου που θα γίνει αυτό.

Συνήθως, τα παιδιά που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του εθισμού στο διαδίκτυο είναι αγόρια και μεγαλώνουν σε δύσκολες καταστάσεις (δυσλειτουργικές οικογένειες). Ο εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο μπορεί, επίσης να είναι αποτέλεσμα άλλων ψυχικών διαταραχών, όπως κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές, διαταραχές προσωπικότητας, υπερκινητικότητα και κοινωνική φοβία. Συχνά όμως η ανάπτυξη καταθλιπτικού συναισθήματος ή άγχους έπεται της εμφάνισης του εθισμού, όπως

⁴⁰ Beard, K.W., Wolf. E.M., (2001). "Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction". *Cyber Psychology & Behavior*, 4, pp. 377-383.

συμβαίνει και με άλλες εθιστικές συμπεριφορές. Αυτό καταδεικνύει την αναγκαιότητα εκτίμησης κάθε περίπτωσης από ειδικό ψυχικής υγείας ο οποίος θα είναι σε θέση να κρίνει την ύπαρξη ή μη συννοσηρών καταστάσεων.

Αυτές οι θεωρίες περιλαμβάνουν την ψυχοδυναμική και εξηγήσεις προσωπικότητας, τις κοινωνικοπολιτιστικές εξηγήσεις, τις συμπεριφοριστικές εξηγήσεις και τις βιοϊατρικές εξηγήσεις. Βέβαια δεν εξηγούν οποιοδήποτε εθισμό τέλεια.

-Ψυχοδυναμική και Προσωπικότητα.

Οι απόψεις τις ψυχοδυναμικής και της προσωπικότητας εξηγούν τον εθισμό μέσω των πρόωρων τραυμάτων της παιδικής ηλικίας, συσχετίζοντας τον με άλλα γνωρίσματα της προσωπικότητας ή άλλες διαταραχές και των κληρονομημένων ψυχολογικών διαθέσεων. Ένα πρότυπο προδιάθεσης του εθισμού μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση του εθισμού στο Διαδίκτυο. Ορισμένοι άνθρωποι, εξαιτίας μιας ποικιλίας παραγόντων, μπορεί να έχουν την προδιάθεση στην ανάπτυξη ενός εθισμού σε κάτι, είτε αυτό είναι ο αλκοολισμός, η ηρωίνη, ο τζόγος, οι αγορές ή οι σε απευθείας σύνδεση υπηρεσίες υπολογιστών. Αφ' ετέρου, εάν ο παράγοντας άγχους ή ο συνδυασμός παραγόντων άγχους, έχει επιπτώσεις στο πρόσωπο σε έναν κρίσιμο χρόνο, το πρόσωπο μπορεί να τείνει να αναπτύξει έναν εθισμό. Εάν ένα πρόσωπο αρχίζει το οινόπνευμα ακόμα και περιστασιακά, αλλά συνεχίζει να αυξάνει την κατανάλωση, μπορεί να αναπτύξει μια εξάρτηση στο οινόπνευμα. Η ίδια προϋπόθεση ισχύει για τον εθισμό στο Διαδίκτυο. Εάν είναι ο σωστός συνδυασμός του χρόνου, του προσώπου και του γεγονότος, ο εθισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί. Η ιδέα είναι ότι δεν είναι η δραστηριότητα ή το θέμα που είναι σημαντικές. Είναι το πρόσωπο που είναι το κρισιμότερο για την εξίσωση

-Κοινωνικοπολιτιστικές εξηγήσεις.

Όσον αφορά τα στοιχεία του φύλου της ηλικίας, της θρησκείας, της κοινωνικοοικονομικής θέσης, του έθνους και της χώρας, αυτά επηρεάζουν και διαφοροποιούν τον εθισμό στο διαδίκτυο. Μερικοί εθισμοί είναι πιο κοινοί μεταξύ των προσώπων των διαφορετικών κατηγοριών. Παραδείγματος χάριν, ο αλκοολισμός είναι ο πιο κοινός στις μέσες κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες, σε Ιρλανδικούς Αμερικανούς και στους Καθολικούς. Ακόμα δεν υπάρχουν αρκετά διαθέσιμα στοιχεία

για τα πρόσωπα που εθίζονται στο Διαδίκτυο έτσι ώστε να καθοριστεί εάν μια ιδιαίτερη κατηγορία είναι η επικρατέστερη. Επιπλέον σε αυτό το σημείο δεν υπάρχει αρκετή ποικιλομορφία μεταξύ των χρηστών του Διαδικτύου. Δεδομένου ότι η ποικιλομορφία μεταξύ των χρηστών αυξάνεται, καθώς και η έρευνα για το πρόβλημα, ενδεχομένως στο μέλλον θα ξέρουμε περισσότερα για αυτήν την ενδιαφέρουσα πτυχή του εθισμού.

-Συμπεριφοριστικές εξηγήσεις.

Αυτές οι εξηγήσεις είναι βασισμένες στις μελέτες του B.F. Skinner's (Sue 1994). Κάθε πρόσωπο εκτελεί μια συμπεριφορά και είτε ανταμείβεται είτε τιμωρείται για αυτή τη συμπεριφορά. Ως επεξήγηση μπορεί να υπάρξει ένα παιδί που είναι οδυνηρά ντροπαλό και φοβάται τους νέους ανθρώπους. Όποτε είναι χρόνος για διακοπές, πηγαίνει μακριά μόνος του, και δεν παίζει με τα άλλα παιδιά. Κατά συνέπεια, αποφεύγει να μιλήσει σε κάποιον νέο, και συνεπώς αποφεύγει την ανησυχία που συνδέεται με τις νέες συγκρούσεις. Αυτή η αποφυγή της ανησυχίας ανταμείβεται και ενισχύει την συμπεριφορά του. Αυτό σημαίνει ότι είναι πιθανό να υιοθετήσει αυτή τη συμπεριφορά (δραπετεύοντας από το πρόβλημα) την επόμενη φορά που θα πρέπει να συναντήσει νέους ανθρώπους. Η συμπεριφορά αυτή οδηγεί στον εθισμό, και συγκεκριμένα στον εθισμό στο Διαδίκτυο το οποίο προσφέρει την αγάπη, τον ενθουσιασμό, τη φυσική, συναισθηματική και υλική άνεση, και τα μέσα ώστε να δραπετεύουν από την πραγματικότητα. Αυτά μπορεί να είναι ανταμοιβές.

Εάν ένα άτομο λοιπόν, θέλει αυτές τις ανταμοιβές και μάθει ότι το Διαδίκτυο θα του επιτρέψει να δραπέτεύσει λαμβάνοντας την αγάπη και την διασκέδαση, είναι πολύ πιθανών να γυρίσει σε αυτό την επόμενη φορά που θα αισθανθεί αυτές τις ανάγκες.

-Βιοϊατρικές εξηγήσεις.

Αυτή η εξήγηση εστιάζει στους κληρονομικούς παράγοντες και σύμφυτους παράγοντες, τις χημικές δυσαναλογίες στον εγκέφαλο και τους νευροδιαβιβαστές. Θα μπορούσαν να υπάρξουν χρωμοσώματα, ορμόνες και πλεόνασμα ή έλλειψη ορισμένων απαραίτητων χημικών ουσιών και νευροδιαβιβαστών που ρυθμίζουν τη δραστηριότητα του εγκεφάλου και του υπόλοιπου νευρικού συστήματος. Σύμφωνα με αυτή την προοπτική, αυτό θα ανάγκαζε κάποιον να είναι ευαίσθητος στον εθισμό (Sue 1994). Υπάρχει οριστική έρευνα που δείχνει ότι μερικά φάρμακα ενεργούν για να συμπληρώσουν τα συναπτικά χάσματα των νευρώνων στον εγκέφαλο, εξαπατώντας τον εγκέφαλο στην αποστολή των ελαττωματικών πληροφοριών. Αυτό, θεωρείται ότι είναι ένας λόγος για την υπερβολική συμμετοχή κάποιου σε δραστηριότητες όπως το τρέξιμο, τη χρήση φαρμάκων και το τζόγο. Αυτό μπορεί να ισχύσει για τον εθισμό στο Διαδίκτυο, δεδομένου ότι πολλές ευκαιρίες στο διαδίκτυο είναι διασκεδαστικές και διεγερτικές .

-Διαγνωστικά κριτήρια.

Γενικά, το Διαδίκτυο είναι ένα ιδιαίτερα προηγμένο τεχνολογικό εργαλείο, καθιστώντας την ανίχνευση και τη διάγνωση του εθισμού δύσκολη. Επομένως, είναι ουσιαστικό να γίνουν κατανοητά τα κριτήρια που διαφοροποιούν την κανονική από την παθολογική χρήση του Διαδικτύου. Η κατάλληλη διάγνωση περιπλέκεται συχνά από το γεγονός ότι δεν υπάρχει αυτήν την περίοδο κανένα αποδεκτό σύνολο κριτηρίων για τον εθισμό στο Διαδίκτυο που να απαριθμείται στο Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο των Διανοητικών Διαταραχών (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th ed) (American Psychiatric Association 1994). Από

όλες τις διαγνώσεις, το παθολογικό παιχνίδι (τζόγος) φαίνεται να είναι ο πιο συγγενής στην καταναγκαστική φύση της χρήσης του Διαδικτύου ⁴¹.

Ο Goldberg (1996)⁴² ήταν ο πρώτος ο οποίος εστίασε στην δυνατότητα παραγωγής εθισμού και εξάρτησης από τη χρήση του Διαδικτύου. Κατασκεύασε μια κλίμακα εκτίμησης, 'Διαταραχή Εθισμού στο Διαδίκτυο', (Internet Addictive Disorder, IAD), με επτά διαγνωστικά κριτήρια, που προσαρμόστηκαν κυρίως από το DSM-IV 1994 .

Όπως μπορεί κανείς να δει από άλλες μελέτες, ένας μεγάλος αριθμός από διαφορετικά διαγνωστικά κριτήρια έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς για τον 'εθισμό στο Διαδίκτυο'. Ένα από τα συνηθέστερα χρησιμοποιούμενα κριτήρια ήταν αυτό της Young (1996-α), που στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε και από άλλους για να καθορίσουν το βαθμό εξάρτησης του Διαδικτύου (Chou 2001, Tsai & Lin 2003, Whang et al. 2003).⁴³ Η Young (1998) σχεδίασε ένα διαγνωστικό ερωτηματολόγιο για τον εθισμό στο Διαδίκτυο, οκτώ στοιχείων 'ναι/ όχι' σύμφωνα με τα κριτήρια από το DSM-IV για το παθολογικό παιχνίδι από την Αμερικανική Ψυχιατρική Ένωση (American Psychiatric Association, 1995). Τα διαγνωστικά κριτήρια της Young⁴⁴ (1996-α) για τον 'εθισμό στο Διαδίκτυο' είναι:

Ø Αισθάνεστε ανήσυχτοι με το Διαδίκτυο (σκέφτεστε την προηγούμενη σε απευθείας σύνδεση δραστηριότητα ή προσδοκάτε την επόμενη σε απευθείας σύνδεση);

Ø Αισθάνεστε την ανάγκη να χρησιμοποιήσετε το Διαδίκτυο αυξάνοντας το χρονικό διάστημα προκειμένου να επιτευχθεί η ικανοποίηση;

⁴¹ Young, K. 1996. Internet Addiction survey [online] Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.pitt.edu/ksy/survey.htm>[accessed 15 March 2013]

⁴² Goldberg I. 1996. Internet addiction disorder. www.urz.uni-heidelberg.de/Netzdienste/anleitung/wwwtips/8/addict.html.

⁴³ Chou, C. (2001). "Internet abuse and addiction among Taiwan college students: An online interview study". *Cyberpsychol. Behav.*,4(5), pp. 573–585, Tsai, C-C., Lin, S.S.J., (2003). "Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study", *Cyber Psychology & Behavior* , 6, pp. 649-652., Whang L.S. et al. (2003). "Internet Over-Users' Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis on Internet Addiction". *Cyber psychology & Behavior*, 6(2).

⁴⁴ Young, K. 1996. Internet Addiction survey [online] Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.pitt.edu/ksy/survey.htm>[accessed 15 March 2013]

- Ø Έχετε καταβάλει επανειλημμένα ανεπιτυχείς προσπάθειες να ελέγξετε, να ελαττώσετε ή να σταματήσετε τη χρήση του Διαδικτύου;
- Ø Αισθάνεστε ανήσυχoi, ευμετάβλητοι, καταθλιπτικοί ή οξύθυμοι κατά την προσπάθεια να ελαττώσετε ή να σταματήσετε τη χρήση του Διαδικτύου;
- Ø Μένετε σε απευθείας σύνδεση περισσότερο από ότι αρχικά ήταν σχεδιασμένο;
- Ø Έχετε διακινδυνεύσει την απώλεια μιας σημαντικής σχέσης, εργασίας, εκπαιδευτικής ή επαγγελματικής ευκαιρίας λόγω του Διαδικτύου;
- Ø Έχετε πει ψέματα σε μέλη της οικογένειας, στον θεράποντα ιατρό ή σε άλλους για να κρύψετε την έκταση της συμμετοχής σας στο Διαδίκτυο;
- Ø Χρησιμοποιείτε το Διαδίκτυο ως μέσο απόδρασης από τα προβλήματα ή ανακούφισης από μια δυσφορική διάθεση (π.χ., συναισθήματα ανικανότητας, ενοχή, ανησυχία, κατάθλιψη);

Οι Beard και Wolf (2001) προσπάθησαν να τροποποιήσουν τα κριτήρια της Young. Εξέτασαν την αντικειμενικότητα και την εμπιστοσύνη. Μερικά κριτήρια μπορούν εύκολα να αναφερθούν ή να αμφισβητηθούν από ένα συμμετέχοντα, και η κρίση τους μπορεί να είναι εξασθενημένη, επηρεάζοντας κατά συνέπεια την ακρίβεια της διάγνωσης. Αφετέρου, μερικά από τα στοιχεία κρίθηκαν ότι είναι αρκετά ασαφής και μερικές ορολογίες πρέπει να διευκρινιστούν (π.χ., τι εννοείται με τη λέξη ανησυχία;). Τρίτον, εξέτασαν εάν τα κριτήρια για το παθολογικό παιχνίδι είναι ή όχι τα ακριβέστερα για να χρησιμοποιηθούν ως βάση για να ορίσουν τον εθισμό στο Διαδίκτυο. Τελικά οι Beard και Wolf (2001)⁴⁵ πρότειναν τα τροποποιημένα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία:

Όλα τα ακόλουθα (1-5) πρέπει να παρουσιάζονται:

1. Υπάρχει μια ανησυχία για το Διαδίκτυο (σκέψη για την προηγούμενη σε απευθείας σύνδεση δραστηριότητα ή προσδοκία για την επόμενη).
2. Υπάρχει η ανάγκη να αυξηθεί η χρησιμοποίηση του Διαδικτύου προκειμένου να επιτευχθεί η ικανοποίηση.
3. Έχουν καταβληθεί ανεπιτυχείς προσπάθειες να ελεγχθεί, να περικοπεί ή να σταματήσει η χρήση του Διαδικτύου.

⁴⁵ Beard, K.W., Wolf. E.M., (2001). "Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction". *Cyber Psychology & Behavior*, 4, pp. 377-383.

4. Κατά την προσπάθεια να περικοπεί ή να σταματήσει η χρήση του Διαδικτύου το άτομο είναι ανήσυχο, κυκλοθυμικό, καταθλιπτικό ή οξύθυμο.

5. Η παραμονή στο Διαδίκτυο είναι μακρύτερη από ότι αρχικά ήταν σχεδιασμένο. Και τουλάχιστον ένα από τα εξής:

∅ Λόγω της χρήσης του Διαδικτύου έχει διακινδυνεύσει με απώλεια μια σημαντική σχέση, εργασία, εκπαιδευτική ή επαγγελματική ευκαιρία.

∅ Έχουν πει ψέματα σε οικογενειακά μέλη, τον θεράποντα ιατρό ή σε άλλους για να κρύψουν την έκταση της συμμετοχής τους στο Διαδίκτυο.

∅ Χρησιμοποίηση του Διαδικτύου ως μέσο διαφυγής από τα προβλήματα ή για την ανακούφιση μιας δυσφορικής διάθεσης (π.χ., συναισθήματα ανικανότητας, ενοχής, ανησυχία, κατάθλιψη).

Η Morahan-Martin και Schumacher (2000)⁴⁶ εισήγαγαν την κλίμακα PIU (Pathological Internet Use), με 13 ερωτήσεις παρόμοιες με τα κριτήρια του DSM-IV.

-Συμπτώματα

Τα συμπτώματα του εθισμού στο Διαδίκτυο δεν είναι πάντα αναγνωρίσιμα από την αρχική κλινική συνέντευξη. Επομένως είναι σημαντικό οι νοσοκομειακοί γιατροί να αξιολογήσουν την παρουσία της εθιστικής χρήσης του Διαδικτύου (Young 1999).⁴⁷

Σύμφωνα με τους Young, Pistner, O'Mara και Buchanan (1999) τα συμπτώματα του εθισμού στο Διαδίκτυο περιλαμβάνουν την κοινωνική απομόνωση, την οικογενειακή ασυμφωνία, το διαζύγιο, την ακαδημαϊκή αποτυχία, την απώλεια εργασίας και το χρέος.⁴⁸

Τα σημεία και τα συμπτώματα της διαταραχής του εθισμού στο Διαδίκτυο είναι πολλαπλάσια, όπως μια γενική αμέλεια για την υγεία κάποιου, με συνέπεια μια έλλειψη προσοχής στις προσωπικές ανάγκες για την υγιεινή και την διατροφή. Η στέρηση του ύπνου εμφανίζεται ως αποτέλεσμα της άγρυπνης παραμονής σε

⁴⁶ Morahan-Martin, J., & Schumacher, P.(2000). "Incidence and correlates of pathological Internet use among college students". Computers in Human Behavior,16,pp.13–29.

⁴⁷ Young, K. 1999. Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. In: Vande Creek, L., &

⁴⁸ Young, K. S., Pistner, M., O' Mara, J., & Buchanan, J. (1999). "Cyber-disorders: The mental health concern for the millennium". CyberPsychology and Behavior, 2(5), pp.475-479.

απευθείας σύνδεση μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες. Το άτομο περνάει πολλές ώρες μόνο στον υπολογιστή, και με αυτόν τον τρόπο μειώνονται οι σωματικές δραστηριότητες και η κοινωνικοποίηση του. Η εμμονή και το πάθος του για τον υπολογιστή έχει ως αποτέλεσμα την παραμέληση των πραγματικών προσωπικών σχέσεων μέχρι το σημείο του διαζυγίου. Ψυχοκινητικές κινήσεις διαταραχής και δακτυλογράφησης των δακτύλων, ξηροφθαλμία, το καρπικό σύνδρομο, οι επαναλαμβανόμενοι τραυματισμοί κινήσεων στα χέρια, τον καρπό, το λαιμό, στην πλάτη και τους ώμους, οι πονοκέφαλοι ημικρανίας, το μούδιασμα και ο πόνος στον αντίχειρα, το δείκτη και τα μέσα δάχτυλα αποτελούν φυσικά συμπτώματα. Η εστίαση στον υπολογιστή και η έλλειψη προσοχής στην καθημερινή πραγματικότητα είναι ενδεικτική της φτωχής κρίσης, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τους χαμηλωμένους βαθμούς στο σχολείο, την απώλεια εργασίας και την παραμέληση των υποχρεώσεων .

Μπορεί να υπάρξουν επαναλαμβανόμενες προσπάθειες να περικόψουν το χρόνο που ξοδεύεται στον υπολογιστή, να αρνηθούν την ύπαρξη του προβλήματος, να εμφανίσουν μια ανικανότητα στο να ελεγχθεί αυτή η συμπεριφορά, η οποία εντείνει τα ζητήματα με την οικογένεια και τους φίλους, καθώς επίσης μπορεί να αναπτυχθούν αισθήματα απόσυρσης, ανησυχίας ακόμη και κατάθλιψης όταν δεν είναι ικανοί να συνδεθούν στο Διαδίκτυο.

Η εμμονή με το διαδίκτυο περιλαμβάνει σκέψεις όπως ότι αποτελεί το μοναδικό φίλο του ατόμου, την προσδοκία και την προσμονή ενασχόλησης με αυτό, τα μεγάλα χρηματικά ποσά που ξοδεύονται, την αίσθηση ότι μόνο μέσα στο διαδίκτυο αισθάνεται καλά και τον αποδέχονται οι 'φίλοι του', την απομάκρυνση του ατόμου και την αποχή από φυσικές δραστηριότητες που πριν αποτελούσαν ευχάριστη συνήθεια και την προσκόληση για πολλές ώρες σε μια οθόνη.

Μια περαιτέρω περιπλοκή προκύπτει όταν τελικά το άτομο απομονώνεται από τους φίλους του, για χάρη των online φίλων του. Τελικά, τα άτομα με προβληματική χρήση του Διαδικτύου έχουν μια αίσθηση ενοχής σχετικά με τις online σχέσεις τους. Πολλοί συχνά λένε ψέματα στους φίλους τους για το πόσο χρόνο ξοδεύουν στο Διαδίκτυο, και κρατούν τη χρήση του Διαδικτύου μυστική από τους άλλους. Ενώ καταλαβαίνουν ότι αυτό που κάνουν δεν είναι εξ ολοκλήρου κοινωνικά αποδεκτό, αδυνατούν να το σταματήσουν.

Ο γιατρός James Fearing (2003) του Εθνικού Συμβουλευτικού Κέντρου στη Μινεάπολη, υποστήριξε ότι δέκα είναι τα βασικά συμπτώματα του εθισμού στο Διαδίκτυο:

Ø Κανένας περιορισμός. Μια αποδεδειγμένη απώλεια ελέγχου κατά την προσπάθεια να σταματήσει ή να περιοριστεί το χρονικό διάστημα στον υπολογιστή. Αθετώντας υποσχέσεις στον ίδιο τους τον εαυτό ή στους άλλους.

Ø Όντας ανέντιμοι ή ελαχιστοποιώντας την έκταση του χρόνου, ή προσπαθώντας να καλύψουν σε ποιες δραστηριότητες συμμετέχουν όταν είναι στον υπολογιστή.

Ø Επιβλαβείς συνέπειες. Αρνητικές συνέπειες βιώνονται από το χρήστη του υπολογιστή ή από τους φίλους ή την οικογένειά του/ της ως άμεσο αποτέλεσμα του χρόνου ή των δραστηριοτήτων που ξοδεύονται στον υπολογιστή.

Ø Ανάρμοστη συμπεριφορά. Συμμετοχή σε υψηλό κίνδυνο ή σε κανονικά απαράδεκτες συμπεριφορές. Εκθέτοντας ήθη και αξίες με βάση την ευκαιρία να παραμείνουν ανώνυμοι.

Ø Λανθασμένες προτεραιότητες. Μια υπέρ-ανεπτυγμένη αίσθηση σπουδαιότητας του υπολογιστή στη ζωή κάποιου. Υπερασπίζοντας το δικαίωμα να χρησιμοποιεί τον υπολογιστή όσο επιθυμεί, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι άνθρωποι της ζωής του αισθάνονται ξεχασμένοι και παραμελημένοι.

Ø Έκσταση. Ανάμικτα συναισθήματα ευφορίας συνδυασμένα με αισθήματα ενοχής που παρουσιάστηκαν είτε από το ασυνήθιστο χρονικό διάστημα που ξοδεύεται στον υπολογιστή είτε από την ανώμαλη συμπεριφορά χρησιμοποιώντας τον υπολογιστή.

Ø Απελπισία. Αισθήματα κατάθλιψης ή ανησυχίας όταν κάτι ή κάποιος περιορίζει το χρόνο ή διακόπτει τη χρήση του υπολογιστή.

Ø Έμμονη ιδέα. Ανησυχία με τον υπολογιστή και με τις σχετικές δραστηριότητες όταν δεν χρησιμοποιείται ο υπολογιστής.

Ø Διαφυγή. Χρησιμοποίηση του υπολογιστή σε περιόδους όπου αισθάνονται ανήσυχοι, ενοχλημένοι ή λυπημένοι για κάτι που συνέβη στη ζωή τους.

Ø Υπερβολικά έξοδα. Οικονομικές ανησυχίες ή προβλήματα στη ζωή ως αποτέλεσμα των χρημάτων που ξοδεύτηκαν σε υλικό υπολογιστών, στις online επιβαρύνσεις υπολογιστών ή σε οποιαδήποτε άλλη δαπάνη που συνδέεται με τους υπολογιστές.

2.2 Παράγοντες που επιδρούν στην αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης/ιντερνετ

Το διαδίκτυο είναι ιδιαίτερα ελκυστικό για τους εφήβους λόγω των αναπτυξιακών τους χαρακτηριστικών (εφηβική «δίψα» για τη ζωή και περιέργεια).

Συγκεκριμένα μέσω του διαδικτύου :

- Λαμβάνουν απαντήσεις σε πλήθος ερωτημάτων
- Έχουν εύκολη πρόσβαση σε τρέχουσα πληροφόρηση
- Διατηρούν επαφή με φίλους και δημιουργούν νέες επαφές
- Διασκεδάζουν

-Επιπλέον το διαδίκτυο σαφώς «διευκολύνει» την καθημερινότητα των εφήβων, ωστόσο υπάρχουν έφηβοι που έχουν ανάγκη την ψυχοκοινωνική «ενδυνάμωση» μέσω της χρήσης του διαδικτύου. Η ενδυνάμωση προκύπτει από θετικές διαδικτυακές εμπειρίες, όπως θετικά σχόλια “likes”, επιτυχία και διάκριση σε διαδικτυακά παιχνίδια, ίσες ευκαιρίες σε δραστηριότητες ή απλά αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου.

Τέλος οι έφηβοι αποτελούν μια ιδιαίτερη ηλικιακή ομάδα που επιζητά εναγωνίως την επιβεβαίωση και την ενδυνάμωση μέσα από τις διαδικτυακές τους εφαρμογές. Είναι ολοφάνερη η ευχαρίστησή τους μέσα από τον μεγάλο αριθμό των ‘likes’ που αποκομίζουν σε κάποια φωτογραφία ή σχόλιο των διαδικτυακών τους φίλων ενώ η επιτυχία τους σε διαδικτυακά παιχνίδια τους δίνει πρόσθετη επιβεβαίωση που τόσο πολύ την έχουν ανάγκη. Για τους εφήβους με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες ή/και ελλείμματα κοινωνικών δεξιοτήτων, η ενδυνάμωση γεμίζει τα υπάρχοντα κενά. Οι έφηβοι με μειωμένες κοινωνικές δεξιότητες φαίνεται πως ενισχύονται σημαντικά μέσω της διαδικτυακής ενδυνάμωσης όμως, μπορεί να αναπτύξουν σχέση εξάρτησης από το διαδίκτυο (ΔΔΣ).

Ως αποτέλεσμα του συνδυασμού λειτουργικών και δυσλειτουργικών στρατηγικών που αναπτύσσει ο κάθε έφηβος ξεχωριστά, προκύπτει το Μοντέλο των Τεσσάρων (δηλ. οι τύποι χρηστών διαδικτύου με ΔΔΣ στην παρούσα φάση ή στο παρελθόν)

2.4 Το «Μοντέλο των Τεσσάρων»

∅ Αυτός που είναι «παγιδευμένος»

- Υπερβολική ενασχόληση με το διαδίκτυο
- Παραμέληση βασικών υποχρεώσεων (σχολικών, κοινωνικών, εξωσχολικών)
- Συγκεκριμένες διαδικτυακές ασχολίες (π.χ. παιχνίδια)
- Αρνητικές συνέπειες (π.χ. διαταραχές ύπνου, εκνευρισμός εκτός διαδικτυακής επαφής)
- Δυσκολία να μειωθεί η χρήση του διαδικτύου, παρά την αναγνώριση των αρνητικών επιπτώσεων.

Ο τύπος αυτός ενδεχομένως να έχει «δίψα» για ζωή, ωστόσο λόγω χαμηλών κοινωνικών δεξιοτήτων συχνά απογοητεύεται, αποκλείεται από δραστηριότητες ή κακοποιείται και συνεπώς «αυτό-παγιδεύεται» στο διαδίκτυο.

∅ Αυτός που μοιάζει με «ζογκλέρ»

- Εξισορρόπηση διαδικτυακών και εξω-διαδικτυακών δραστηριοτήτων
- Κοινωνική παρουσία εντός και εκτός διαδικτύου
- Άγχος λόγω του απαιτητικού προγράμματος και της ανάγκης εξισορρόπησης πολλών διαφορετικών δραστηριοτήτων.

Ο τύπος αυτός έχει ικανοποιητική ψυχοκοινωνική λειτουργικότητα εκτός διαδικτύου. Οι διαδικτυακές δραστηριότητες συχνά έχουν στενή σχέση με τις εξω-διαδικτυακές (π.χ. έφηβος/η που έχει πολλούς φίλους, έχει και ισχυρή παρουσία στο Facebook κ.λπ.)

∅ Αυτός που ολοκληρώνει έναν «πλήρη κύκλο»

- Υπερβολική ενασχόληση με το διαδίκτυο
- Σταδιακή και προσαρμοστική μεταβολή μέσα από αυτοδιόρθωση
- Η αυτόδιόρθωση προκύπτει:
 - α. μέσω κορεσμού
 - β. μέσω συνειδητοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων (π.χ. σχολική αποτυχία, απώλεια φίλων, συγκρούσεις με γονείς κ.λπ.)
 - γ. μέσω νέων κινήτρων (π.χ. ρομαντική σχέση κ.λπ.)
- Το έξω-διαδικτυακό περιβάλλον θεωρείται από τον έφηβο βαρετό
- Δεν υπάρχουν εναλλακτικές δραστηριότητες που τον ενδιαφέρουν
- Νοιώθει άνετα στο διαδικτυακό περιβάλλον και γεμίζει το χρόνο του
- Η διαδικτυακή δραστηριότητα παρουσιάζεται σαν αυτόματη αντίδραση στο αίσθημα αδιαφορίας για τα πάντα.

Ο τύπος αυτός έχει ικανοποιητική ψυχοκοινωνική λειτουργικότητα, ωστόσο λόγω της αναπτυξιακής φάσης της εφηβείας βιώνει έναν «κύκλο» υπερβολής σε σχέση με το διαδίκτυο και «βγαίνει» από αυτόν μέσω της αυτοδιόρθωσης.

∅ Αυτός που «βαριέται τα πάντα» Το εξω-διαδικτυακό περιβάλλον θεωρείται από τον έφηβο 'βαρετό'

- Δεν υπάρχουν εναλλακτικές δραστηριότητες που τον ενδιαφέρουν
- Νοιώθει άνετα στο διαδικτυακό περιβάλλον και "γεμίζει" το χρόνο του
- Η διαδικτυακή δραστηριότητα παρουσιάζεται σαν αυτόματη αντίδραση στο αίσθημα αδιαφορίας για τα πάντα

Ο τύπος αυτός χαρακτηρίζεται από μειωμένο κίνητρο για εξω-διαδικτυακή εμπειρία και συχνά μπορεί να έχει ψυχοκοινωνικές δυσκολίες

2.4 Συμπεριφορές υψηλού κινδύνου

Το φαινόμενο των συμπεριφορών «εθισμού» αποτελεί ένα σύνθετο και πολυπαραγοντικό φαινόμενο και σίγουρα δεν μπορούν να ενοχοποιηθούν ένας ή δύο ή και τρεις παράγοντες.

Καταρχήν σημαντικά 'ενοχοποιούνται' γενετικοί παράγοντες, ειδικά εάν υπάρχει συννοσηρότητα, σε συνδυασμό με την προσωπικότητα με διαφορετικού χαρακτήρα παιδιά όπως τα ντροπαλά παιδιά ή τα παιδιά με χαμηλή αυτοεκτίμηση που είναι πιο επιρρεπή σε αυτόν τον εθισμό. Ακόμη, κάποια σημαντικά γεγονότα στη ζωή του ατόμου ή κάποιοι παράγοντες του περιβάλλοντος μπορεί να οδηγήσουν σε ένα εθισμό στο διαδίκτυο (διαζύγιο, οικογενειακά προβλήματα, θάνατος κλπ). Εξάλλου η εφηβεία σαν περίοδος της ζωής του ατόμου δεν αποτελεί ένα σταθερό αναπτυξιακό πλαίσιο λόγω της φύσης της, και μπορεί να οδηγήσει το άτομο σε συμπεριφορές υψηλού κινδύνου.

Μερικές από αυτές τις συμπεριφορές υψηλού κινδύνου είναι:

- ∅ Διαδικτυακή αποπλάνηση (Grooming)
- ∅ Σεξουαλικό Περιεχόμενο
- ∅ Διαδικτυακός Εκφοβισμός (Cyberbullying)

Το σημείο κλειδι φαίνεται πως είναι η εκπαίδευση των νέων στη διαχείριση του κινδύνου προκειμένου να μην βλάπτονται από αυτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΔΙΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εφηβεία είναι το στάδιο της ανάπτυξης, στο οποίο ο άνθρωπος ανακαλύπτει ποιος είναι, ποια είναι τα «πιστεύω» του, ποιους δρόμους θα ακολουθήσει στη ζωή του. Αρχίζει, δηλαδή, να διαμορφώνει την ταυτότητα του. Η επιτυχής διαμόρφωση της ταυτότητας από τον έφηβο συνδέεται με την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης αίσθησης του εαυτού του.

Ταυτόχρονα είναι μία περίοδος άγχους, ποικίλων προβλημάτων, αγωνίας, εξερεύνησης και μία περίοδος ρήξης των συνδετικών κρίκων με το παρελθόν και δημιουργίας νέων με το μέλλον. Ο σημερινός έφηβος καλείται, μέσα σε μία ιδιαίτερα ανταγωνιστική κοινωνία, να προσαρμοστεί στον ενήλικο ρόλο του μαθαίνοντας να εκτιμά το δυναμικό που κρύβεται μέσα του, αξιοποιώντας το δημιουργικά και αντιμετωπίζοντας τη ζωή με αισιοδοξία και μαχητικότητα. Η στήριξη του εφήβου από τους γονείς όπως αυτή εκφράζεται μέσα από την εκτίμηση, το ενδιαφέρον ή τη βοήθεια που προσφέρεται στον έφηβο συμβάλει στη δημιουργία υψηλής αυτοεκτίμησης. Η ομάδα των συνομηλίκων παρέχει πολλές διαφορετικές εναλλακτικές επιλογές και στάσεις στον έφηβο, ενισχύοντας την διερεύνηση και διευκολύνοντας την προσπάθειά του να πετύχει την αυτονομία του από τους γονείς του.

Η πιο σημαντική αποστολή για τον έφηβο είναι η διαμόρφωση της προσωπικής του ταυτότητας. Τι εννοούμε με τον όρο «ταυτότητα»; Από την πρώιμη παιδική ηλικία, το μικρό παιδί αναρωτιέται για τον εαυτό του και βλέπει τον εαυτό του όπως προσδιορίζεται από το όνομα, από το σπίτι του, από τα χαρακτηριστικά του, από τις ικανότητές του. Καθώς ο άνθρωπος αναπτύσσεται, αυτοπροσδιορίζεται σύμφωνα με την προσωπικότητά του και την ιδεολογία του. Ταυτότητα είναι η σταθερή άποψη που έχει κάθε άνθρωπος για τον εαυτό του σχετικά με ερωτήματα όπως: «ποιος/α είναι», «τι στόχους έχει στη ζωή του», «ποια θέση έχει στην κοινωνία», «ποια θέλει

να είναι η επαγγελματική του σταδιοδρομία», «ποιες θρησκευτικές, ηθικές και πολιτικές πεποιθήσεις έχει» ή «ποιος/α είναι ως άνδρας/γυναίκα;». Επομένως, η επιτυχής διαμόρφωση ταυτότητας συνδέεται άμεσα με τη θέση και τη τοποθέτηση του εαυτού στο χρόνο και το κοινωνικό περιβάλλον.

Επίσης, προϋποθέτει την επίτευξη μιας αίσθησης του εαυτού και μια επαρκή διερεύνηση και περισυλλογή σχετικά με τις εναλλακτικές επιλογές. Στην σημερινή εποχή, το διαδίκτυο και η πολύωρη χρήση του, θεωρείται ότι επηρεάζει πολύ την ταυτότητα των έφηβων, διότι οι οικογενειακές και διαπροσωπικές σχέσεις(φιλικές, ερωτικές) αποδυναμώνονται εξαιτίας της αλόγιστης χρήσης.

-Φιλικές Σχέσεις

Οι σχέσεις φιλίας είναι από τις σημαντικότερες διαπροσωπικές σχέσεις των νέων ανθρώπων. Η έλλειψη ή η αποτυχία στις σχέσεις αυτές προκαλούν συναισθήματα απογοήτευσης και συχνά αποτελούν πηγή δυστυχίας ή ακόμα και κατάθλιψης. Οι νέοι, και γενικότερα όλοι οι άνθρωποι, εκτιμούν πραγματικά τη μεγάλη αξία των φιλικών σχέσεων όταν τις στερούνται, όπως, για παράδειγμα όταν μετακινούνται σε ένα καινούριο μέρος και βρίσκονται μακριά από τους φίλους τους ή όταν βρίσκονται σε καταστάσεις συναισθηματικής κρίσης και δεν υπάρχει κανείς για να τους παράσχει την υποστήριξη που χρειάζονται. Αν και η συναισθηματική υποστήριξη που παρέχουν οι φιλικές σχέσεις είναι απαραίτητη κυρίως στις δύσκολες στιγμές της ζωής, οι προσπάθειες για την απόκτηση φιλικών σχέσεων θα πρέπει να γίνονται στις καλές και ήρεμες στιγμές της ζωής των ανθρώπων (Παπαδάκη - Μιχαηλίδη, 1998).

Όταν οι άνθρωποι βρίσκονται κάτω από συναισθηματικές πιέσεις και στρες, δεν έχουν τη δυνατότητα να ξεκινήσουν σωστές φιλικές σχέσεις. Για να δημιουργήσουν φιλικές σχέσεις, οι άνθρωποι πρέπει αρχικά να επιδιώκουν συχνές κοινωνικές επαφές. Οι συχνές αλληλεπιδράσεις οδηγούν σε εξοικείωση και συμπάθεια, και η συμπάθεια με τη σειρά της είναι μια σημαντική αμοιβή που ωθεί στην επιδίωξη περισσότερων αλληλεπιδράσεων (Παπαδάκη - Μιχαηλίδη, 1998).⁴⁹

Οι φιλικές, όπως και όλες οι μορφές σχέσεων, ξεκινούν με χαμηλά επίπεδα οικειότητας, αλλά με το πέρασμα του χρόνου και με τις συχνές επαφές το επίπεδο

⁴⁹ Παπαδάκη-Μιχαηλίδη, Ε., 1998. Η σιωπηλή γλώσσα των συναισθημάτων: Η μη λεκτική επικοινωνία στις διαπροσωπικές σχέσεις, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

της οικειότητας αυξάνεται όλο και περισσότερο. Όσο αυξάνεται η οικειότητα στις σχέσεις φιλίας, τόσο μεγαλώνει η ικανοποίηση που αντλούν οι άνθρωποι από αυτές (Argyle, 1981). Η συναισθηματική κατάσταση των ανθρώπων στη διάρκεια των αλληλεπιδράσεων παίζει επίσης σημαντικό ρόλο (Παπαδάκη - Μιχαηλίδη, 1998).

-Ερωτικές Σχέσεις

Οι ερωτικές σχέσεις αποτελούν για τους νέους πηγή χαράς και ευτυχίας. Αρχικά αναπτύσσονται έντονα και γρήγορα στη συνέχεια όμως το ερωτικό συναίσθημα μειώνεται ως προς το ρυθμό του. Στις ερωτικές σχέσεις επικρατούν συναισθήματα συμπάθειας και στοργής, μεγάλη οικειότητα, έντονο ενδιαφέρον, αλλά κυρίως ισχυρή διέγερση και σεξουαλική έλξη μεταξύ των προσώπων που σχετίζονται και αλληλεπιδρούν (Μαρμαρινός, 2008).

Οι ερωτικές σχέσεις εντούτοις δεν κατακλύζονται πάντα από θετικά συναισθήματα. Το έντονο επίπεδο διέγερσης συχνά δημιουργεί στους ερωτευμένους άγχος, αγωνία, ανασφάλεια και έμμονες ιδέες (Παπαδάκη - Μιχαηλίδη, 1998). Οι Tesser και Paulus, το 1978, ερευνώντας τις «αυτοαποκαλούμενες αλλαγές» στα αισθήματα αγάπης διαπίστωσαν ότι όσο περισσότερο οι ερωτευμένοι σκέπτονται τους συντρόφους τους, τόσο αυξάνεται το πάθος τους.

3.1 Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Οι σχέσεις προσκόλλησης και η ποιότητα της συναισθηματικής σχέσης γονέων - παιδιών είναι πολύ σημαντικά θέματα στα οποία επικεντρώνεται η μελέτη για την επιρροή των γονέων στην ανάπτυξη της ταυτότητας του εφήβου. Σύμφωνα με τη θεωρία της προσκόλλησης του Bowlby (1969, 1988), τα βρέφη διαμορφώνουν εσωτερικά μοντέλα εργασίας των σχέσεων και των ενεργειών βασισμένα στην εμπειρία τους με τα άτομα που τα φροντίζουν. Όταν τα άτομα που φροντίζουν το βρέφος ανταποκρίνονται άμεσα στις ανάγκες του, τότε η προσκόλληση παρέχει μία ασφαλή βάση και προάγει τη διερεύνηση και την ανάπτυξη της έννοιας του εαυτού (Hall & Brassard, 2008).

Τόσο η θεωρία της προσκόλλησης όσο και οι θεωρίες διαμόρφωσης της ταυτότητας (Erikson, 1968.),⁵⁰ τονίζουν τη σημασία της διερεύνησης νέων πραγμάτων.

Ένας ασφαλής δεσμός προσφέρει συναισθήματα ζεστασιάς, σταθερότητας και ευαισθησίας στα μικρά παιδιά ενώ επιτρέπει στον έφηβο να κάνει πειραματισμούς σχετικά με καινούργιους ρόλους και ταυτότητες που μπορεί να δοκιμάσει. Ο έφηβος αφού προηγηθεί μια χρονική περίοδος διερεύνησης, παίρνει τις δικές του αποφάσεις και κάνει τις προσωπικές του επιλογές με τη στήριξη των γονιών του. Ο έφηβος διαμορφώνει τη δική του ταυτότητα με την ενθάρυνση των γονιών του και την υποστήριξή τους σε κάθε αντιξοότητα που θα εμφανιστεί. Η αυτονομία και η ανεξαρτησία που παρέχουν οι γονείς στα παιδιά στην εφηβεία αποτελούν σημαντικούς παράγοντες διαμόρφωσης και εξέλιξης της προσωπικότητάς τους.

Αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι οικογένειες παρέχουν τη βάση για τις πεποιθήσεις και τις αξίες που κατέχει ένα άτομο (Bosma & Kunen, 2001)⁵¹. Οι έφηβοι εκτίθενται στα συστήματα πεποιθήσεων των γονέων τους και των άλλων μελών της οικογένειας. Χρησιμοποιούν λοιπόν, αυτές τις αξίες ως σημείο αφετηρίας για τη διερεύνηση των πεποιθήσεών τους. Στη περίπτωση του εφήβου με δοτή ταυτότητα, όπου δεν υπάρχει ενεργητική διερεύνηση των εναλλακτικών επιλογών, η οικογένεια μπορεί να είναι η μόνη πηγή αρχών και αξιών.

Αρκετοί έφηβοι με διάχυση ταυτότητας νιώθουν ότι έχουν απορριφθεί ή παραμεληθεί από τους γονείς τους και βρίσκονται σε απόσταση από αυτούς (Archer, 1994). Στις οικογένειες αυτών των εφήβων, ο πατέρας συχνά απουσιάζει, λόγω χωρισμού ή διαζυγίου. Ένας έφηβος με διάχυτο/αποφευκτικό στυλ ταυτότητας, σύμφωνα με τον Berzonsky (2004), έχει βρεθεί ότι συνδέεται με γονεϊκές πρακτικές που παρέχουν ελλιπή καθοδήγηση, αυξημένη ανεκτικότητα, ανύπαρκτο έλεγχο συμπεριφοράς, χαμηλά επίπεδα συναισθηματικής υποστήριξης και έκφρασης καθώς και περιορισμένη επικοινωνία

Από την άλλη πλευρά, έφηβοι με δοτή ταυτότητα είναι συνήθως κοντά στους υπερπροστατευτικούς γονείς τους και φοβούνται την απόρριψη τους. Οι γονείς τους επιδεικνύουν παρεμβατικότητα και κτητικότητα προς το παιδί και συνήθως

⁵⁰ Erikson, E. H. ,1968, Identity, youth, and crisis, Norton. New York.

⁵¹ Bosma, H. A., & Kunnen, E.S. (2001). "Determinants and mechanisms in ego identity development: A review and synthesis". *Developmental Review*, 21, pp.39-66.

αναλαμβάνουν κυρίαρχο ηγετικό ρόλο μέσα στην οικογένεια. Εκφράζουν χαμηλού επιπέδου συναισθήματα και επιδεικνύουν ελάχιστη ενθάρρυνση στα παιδιά τους, ώστε να αποκτήσουν μία διαφοροποιημένη και προσωπική ταυτότητα. Αντίθετα, υπάρχουν ενδείξεις ισχυρών πιέσεων για συμμόρφωση του εφήβου με τις οικογενειακές αξίες (Gulotta et al., 1999).⁵²

Αυτοί οι έφηβοι πιθανόν να μην αμφισβητήσουν ποτέ τη γονεϊκή κυριαρχία και ίσως να μην νιώσουν την ανάγκη να χτίσουν μία ξεχωριστή και διαφορετική ταυτότητα. Παρόμοια, το κανονιστικό στυλ ταυτότητας ενός νεαρού ατόμου συνδέεται, σύμφωνα με τον Berzonsky (2004),⁵³ με την έντονη οικογενειακή συνοχή, με καθοδηγητικές γονεϊκές πρακτικές που συχνά όμως είναι εξουσιαστικές και με στενές συναισθηματικές σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Οι έφηβοι που βρίσκονται στη κατάσταση του μορατόριουμ και όσοι έχουν αποκτήσει κατακτημένη ταυτότητα φαίνεται πως έχουν μία σταθερή βάση αγάπης και στοργής στο σπίτι συνδυασμένη με την ελευθερία να είναι άτομα με δικά τους δικαιώματα. Σε οικογενειακές συζητήσεις αυτοί οι έφηβοι βιώνουν μία αίσθηση αμοιβαίου σεβασμού με τους γονείς τους ενώ ταυτόχρονα νιώθουν την ελευθερία να διαφωνήσουν μαζί τους. Τα αγόρια σε μορατόριουμ, αγωνίζονται να διαχωρίσουν τον εαυτό τους από τη μητέρα τους. Στις οικογένειες αυτών των νέων ενθαρρύνεται η αυτονομία και η αυτοέκφραση καθώς επίσης και οι ατομικές διαφορές στον τρόπο έκφρασης και στη συμπεριφορά (Gulotta et al., 1999). Κατά τον Berzonsky (2004), το πληροφοριακό στυλ ταυτότητας του εφήβου συνδέεται με υποστηρικτικές γονεϊκές πρακτικές που είναι αυστηρές όταν κρίνεται αναγκαίο. Ο δημοκρατικός και γεμάτος στοργή τρόπος ανατροφής, που βοηθάει τα παιδιά να αποκτήσουν μία ισχυρή αίσθηση εαυτού, σχετίζεται άμεσα με μία υγιή, ικανοποιητική κατάκτηση της ταυτότητας κατά την εφηβεία. Οι νέοι με κατακτημένη ταυτότητα προέρχονται από οικογένειες στις οποίες η επιβράβευση είναι συχνή, ο γονεϊκός έλεγχος είναι ελάχιστος και έχει αναπτυχθεί ασφαλής δεσμός μεταξύ του παιδιού και των γονέων (Kroger & Haslett, 1988).

Η ανάπτυξη της ταυτότητας φαίνεται ότι επηρεάζεται από το συνδυασμό δύο παραγόντων: της συναισθηματικής στοργής/προσκόλλησης και της ανεξαρτησίας

⁵² Gulotta, T. R., Adams G. R. & Markstrom C.A. 1999. *The Adolescent experience*. USA: Academic Press.

⁵³ Berzonsky, Michael D. (2004). Identity style, parental authority, and identity commitment. *Journal of Youth and Adolescence*, 33 (3),213-220.

του ατόμου από τους γονείς (Levesque, 2011).⁵⁴ Η ψυχολόγος Diana Baumrind (1978) εντόπισε τρεις διαφορετικούς τύπους γονέων που έχουν ερευνηθεί εκτενώς: τον αυταρχικό, τον ανεκτικό και τον αυθεντικό ή δημοκρατικό.

Οι αυταρχικοί γονείς χρησιμοποιούν αυστηρό και σκληρό έλεγχο για να ενθαρρύνουν την αδιαμφισβήτητη υπακοή των νέων. Η επικοινωνία και η στοργή είτε δεν χρησιμοποιούνται καθόλου είτε εφαρμόζονται με φειδώ. Οι γονείς αυτοί είναι απαιτητικοί. Θέτουν κανόνες και περιορισμούς με τους οποίους προσπαθούν να ελέγξουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους. Οι έφηβοι αυτών των οικογενειών γίνονται παθητικοί, εξαρτημένοι, έχουν λιγότερη αυτοεκτίμηση, λιγότερη δημιουργικότητα και λιγότερες κοινωνικές εμπειρίες από άλλους συνομήλικους. Ως αποτέλεσμα, δεν αναζητούν εναλλακτικούς ρόλους και ταυτότητες και συνήθως αναπτύσσουν δοτή ταυτότητα (Baumrind, 1991)⁵⁵.

Οι ανεκτικοί γονείς είναι εκείνοι που δεν ελέγχουν ή δεν απαιτούν από τα παιδιά τους. Στην περίπτωση αυτή οι έφηβοι έχουν ελευθερία επιλογών δεν είναι διερευνητικοί και έχουν μικρότερο αυτοέλεγχο. Και ο έλεγχος των γονιών απουσιάζει προωθώντας τη διαμόρφωση της διάχυτης ταυτότητας στους εφήβους (Νόβα-Καλτσούνη & Μακρή-Μπότσαρη, 2000).⁵⁶

Τέλος, οι αυθεντικοί γονείς χρησιμοποιούν σταθερό έλεγχο για να εφαρμόσουν με συνέπεια τους κανόνες. Αυτοί οι γονείς αναμένουν τόσο την αυτονομία και ανεξαρτησία όσο και την πειθαρχία από τα παιδιά τους (Werner-Wilson, 2001). Χρησιμοποιούν τον λόγο για να συνετίσουν τους εφήβους και αποδίδουν αμοιβές και τιμωρίες που σχετίζονται απόλυτα με τη συμπεριφορά του εφήβου (Gulotta et al., 1999). Ενθαρρύνουν την επικοινωνία, είναι στοργικοί και αποδέχονται τα παιδιά τους. Επίσης, επιτρέπουν στα παιδιά να συμμετέχουν σε διαδικασίες επιλογής αποφάσεων. Με όλους αυτούς τους τρόπους ενθαρρύνουν την απόκτηση της κατακτημένης ταυτότητας. Οι έφηβοι που μεγαλώνουν σε δημοκρατικές οικογένειες

⁵⁴ Levesque, R. G. (2011). *Encyclopedia of adolescence*. New York: Springer

⁵⁵ Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent Transition. In Cowan and A.M. Hetherington (eds.), *Family Transitions. Advances in family research series*. Hillsdale: Erlbaum.

⁵⁶ Νόβα-Καλτσούνη, Χ., Μακρή-Μπότσαρη, Ε., & Τσιμπουκλή, Α. (2000). *Θέματα Εφηβείας (Μέρος Ι)*. Πάτρα: Ε.Α.Π.

διακρίνονται από ανεξαρτησία, υπευθυνότητα, αυτοέλεγχο, δημιουργικότητα και εξαιρετικές ικανότητες στις κοινωνικές σχέσεις (Steinberg & Sheffield-Morris, 2001).⁵⁷ Συμπερασματικά, οι μορφές κοινωνικοποίησης που χρησιμοποιούν οι γονείς προς τα παιδιά τους επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τον τύπο της ταυτότητας που θα αναπτύξουν οι έφηβοι. Αλλά όταν οι έφηβοι, δεν έχουν επαφές με τους γονείς, γιατί χρησιμοποιούν αλόγιστα το διαδίκτυο και ο χρόνος για να κοινωνικοποιηθούν μέσω εκείνων σωστά, περιορίζεται πολύ, τότε ο διάλογος, η ουσιαστική επικοινωνία, η στοργή των γονέων που ενθαρρύνουν τον έφηβο να νιώσει ανεξαρτησία και το αίσθημα της ελευθερίας που θα του επιτρέψει να διερευνήσει εναλλακτικές επιλογές που θα γνωρίσει μέσα από τις συναλλαγές του με τους συνομηλίκους και να δεσμευτεί διαμορφώνοντας μία ικανοποιητική προσωπική ταυτότητα, παύει ως ένα βαθμό να υφίσταται.

3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Οι γονείς συνήθως ανησυχούν ότι τα παιδιά τους, στην ηλικία της εφηβείας, θα «πέσουν» στην λάθος παρέα συνομηλίκων και θα πειστούν από αυτούς να υιοθετήσουν συμπεριφορές που είναι αυτοκαταστροφικές ή να εναντιωθούν κατά των γονέων τους.

Πόση επιρροή όμως έχουν οι συνομηλικοί στους εφήβους και στη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους; Η πίεση των συνομηλίκων κάνει τους εφήβους να υιοθετήσουν στάσεις και συμπεριφορές που αποδοκιμάζουν οι γονείς τους (Rathus, 2011).⁵⁸

Παρόλο που πολλές φορές η οικογένεια προσφέρει ικανοποιητική υποστήριξη στο άτομο, οι οικογενειακές σχέσεις δεν παράγουν πάντα το επιθυμητό θετικό αποτέλεσμα. Όταν αυτές οι συναλλαγές αποτελούν αδύναμες πηγές υποστήριξης πιθανόν να μειώσουν την ικανότητα του ατόμου να αντιμετωπίζει προκλήσεις

⁵⁷ Steinberg, L. & Sheffield-Morris, A. (2001). Adolescent development. *Annual review of psychology*, 52, pp. 83-110.

⁵⁸ Rathus, S. A. (2011). *Childhood and Adolescence: Voyages in Development*. Wadsworth: Cengage Learning

(Dubois et al., 2002)⁵⁹. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι σχέσεις με τους συνομηλίκους μπορεί να γίνουν σημαντικές πηγές υποστήριξης.

Η εφηβεία είναι μια περίοδος στη ζωή του ανθρώπου όπου τη χαρακτηρίζει η 'δίψα' για ζωή . Οι έφηβοι περνούν πολλές ώρες έξω από το σπίτι περισσότερο με τους φίλους και όχι με την οικογένεια. Οι σχέσεις με την οικογένεια αλλάζουν καθώς η ανάγκη για συναναστροφή με συνομηλίκους γίνεται όλο και πιο έντονη.

Παρόλο που αυτή η αλλαγή οδηγεί σε μεγαλύτερη ανεξαρτησία ταυτόχρονα οδηγεί σε λιγότερο στενές και αποκλειστικές σχέσεις μεταξύ γονέων και παιδιών (Wolfe & Mash, 2006).

Οι Piaget (1932) και Sullivan (1953) υποστήριξαν ότι η αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους παίζει σημαντικό ρόλο στην απόκτηση ταυτότητας (Bagwell & Schmidt, 2011).⁶⁰ Σύμφωνα με τον Erikson (1968)⁶¹ η διαμόρφωση της ταυτότητας και ο επαναπροσδιορισμός του κοινωνικού κόσμου από τον έφηβο αλληλοσυνδέονται. Η ταυτότητα διαμορφώνεται στο πλαίσιο των στενών σχέσεων με τους συνομηλίκους (Kerpelman & Pittman, 2001).⁶²

Οι σχέσεις με τους συνομηλίκους εξυπηρετούν σημαντικές λειτουργίες για τους εφήβους, ιδίως την διερεύνηση επιλογών και αξιών και την διευκόλυνση της ανεξαρτησίας από τις οικογένειές τους (Hartup, 1993). Όταν το δίκτυο των συνομηλίκων είναι υποστηρικτικό, προωθεί την απόκτηση ικανοποιητικής προσωπικής ταυτότητας από τον έφηβο και ταυτόχρονα αναστέλλει την απόκτηση δοτής ταυτότητας (Hall & Brassard, 2008).⁶³

Η διαμόρφωση της ταυτότητας και το πλαίσιο των συνομηλίκων πιθανότατα επηρεάζουν, αμοιβαία, το ένα το άλλο (Bosma & Kunnen, 2001).⁶⁴

⁵⁹ DuBois, D. L., Burk-Braxton, C., Swenson, L. P., Tevendale, H. D., Lockerd, E. M., & Moran, B. L. (2002). Getting by with a little help from self and others: Self-esteem and social support as resources during early adolescence. *Developmental Psychology*, 36, 822-839

⁶⁰ Bagwell, C. L. & Schmidt, M. E. (2011). *Friendships in childhood & adolescence*. New York: Guilford Press.

⁶¹ Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth, and crisis*. New York: Norton.

⁶² Kerpelman, J. L., & Pittman, J. F. (2001). The instability of possible selves: identity processes within late adolescents' close peer relationships. *Journal of Adolescence*, 24, 491-512

⁶³ Hall, S. P., & Brassard, M. R. (2008). Relational support as a predictor of identity status in ethnically diverse early adolescent sample. *Journal of early adolescence*, 28, pp. 92-114.

⁶⁴ Bosma, H. A., & Kunnen, E.S. (2001). Determinants and mechanisms in ego identity development: A review and synthesis. *Developmental Review*, 21, 39-66.

Η έρευνα δείχνει ότι η ποιότητα της φιλίας επηρεάζει τον αντίκτυπο της σχέσης με τους συνομηλίκους στο άτομο (Bagwell & Schmidt, 2011).⁶⁵ Υψηλής ποιότητας φιλίες μπορεί να ενισχύσουν την ανάπτυξη των παιδιών. Τέτοιου είδους φιλίες χαρακτηρίζονται από πίστη, εμπιστοσύνη, και οικειότητα. Σύμφωνα με τον Berndt (2004)⁶⁶ αυτά τα θετικά χαρακτηριστικά στις φιλίες συνδέονται με μεγάλη σχολική συμμετοχή, με θετικές σκέψεις για την κοινωνική αποδοχή και υψηλή αυτοεκτίμηση. Η μεγαλύτερη συμμετοχή στο σχολείο και σε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες προωθεί τη διερεύνηση της ταυτότητας σε ένα άτομο. Εκτίθεται σε ποικίλες ιδέες και έχει περισσότερες ευκαιρίες να αξιολογήσει τις πεποιθήσεις του, γεγονός που ενθαρρύνει την κατάκτηση της ταυτότητας (Para, 2001).

Η συμμετοχή των εφήβων σε ομάδες συνομηλίκων με κοινά ενδιαφέροντα και ομοιότητες επηρεάζει τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Οι έφηβοι αναζητούν ομάδες συνομηλίκων με τα μέλη των οποίων ταιριάζουν. Η είσοδος ή η έξοδος από αυτές τις ομάδες επηρεάζει την ταυτότητα τους. Στις ομάδες αυτές έχει την ευκαιρία μέσα από διαμορφωμένες πεποιθήσεις, εμπειρίες και πρότυπα ρόλων να διερευνήσει και να διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη ταυτότητά. Οι έφηβοι προσπαθούν να ταιριάξουν με τους συνομηλίκους τους. Συνήθως, υιοθετούν παρόμοιες πεποιθήσεις και αρχές με τους φίλους τους. Συχνά, το νεαρό άτομο διαμορφώνει την ταυτότητά του σε σχέση με τις συμπεριφορές των φίλων του (Para, 2001). Το πλαίσιο των συνομηλίκων επηρεάζει άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά τους εφήβους. Για παράδειγμα, μπορεί να επιδράσει θετικά στη σχολική επίδοση αλλά να ενισχύσει την παραβατικότητα.

Οι έφηβοι που καπνίζουν, που πίνουν, που παίρνουν ναρκωτικά συνήθως έχουν φίλους που επίσης υιοθετούν αυτές τις συμπεριφορές.

Άτομα με διάχυτη ταυτότητα συχνά επιλέγουν φίλους που αντανακλούν συγκεκριμένες απόψεις και αξίες οι οποίες είναι παρόμοιες με τις δικές τους. Στην περίπτωση αυτή τα άτομα δεν έχουν εναλλακτικές επιλογές και πιθανόν να μην αισθανθούν την ανάγκη να εμπλουτίσουν και να διευρύνουν τη δική τους ταυτότητα. Γι'αυτό και τα άτομα με διάχυτη ταυτότητα αλλάζουν εύκολα γνώμη και δεν

⁶⁵ Bagwell, C. L. & Schmidt, M. E. (2011). *Friendships in childhood & adolescence*. New York: Guilford Press

⁶⁶ Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent transition. In Cowan and A.M. Hetherington (eds.), *Family Transitions. Advances in family research series*. Hillsdale: Erlbaum.

δεσμεύονται εύκολα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δέχονται και να συμφωνούν με αυτό που θέλει κάθε φορά η πλειοψηφία (Para, 2008).⁶⁷

Διάφοροι παράγοντες επηρεάζουν την δεκτικότητα των εφήβων στην επίδραση των συνομηλίκων. Η προσωπικότητα του ατόμου, η ηλικία του και ο τύπος της οικογένειάς του είναι τρεις από τους βασικότερους παράγοντες. Οι αυθεντικοί γονείς φαίνεται να αποθαρρύνουν την αρνητική επιρροή των συνομηλίκων, ενώ οι αυταρχικοί και οι ανεκτικοί γονείς φαίνεται ότι την ενθαρρύνουν (Rathus, 2011).⁶⁸

Μία σειρά από μελέτες συνδέουν τις κακές σχέσεις συνομηλίκων στην παιδική ηλικία με την κακή σχολική προσαρμογή, την ψυχική υγεία, τη μοναξιά και την προβληματική συμπεριφορά αργότερα στην παιδική ηλικία και την εφηβεία. Τα άτομα που δεν έχουν θετικές συναλλαγές με συνομηλίκους συχνά εμφανίζουν υψηλά επίπεδα συγκρούσεων και συνήθως υποκινούνται από ιδιοτέλεια. Αυτά τα άτομα συνήθως παραμένουν στη δοτή ταυτότητα, επειδή δεν έχουν καμία επιθυμία να εξετάσουν εναλλακτικές επιλογές σχετικά με τις πεποιθήσεις τους. Λαμβάνουν υπόψη μόνο τις δικές τους απόψεις και δεν εκτιμούν τις αξίες των άλλων ανθρώπων. Ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει με εκείνους που έχουν θετικές διαπροσωπικές σχέσεις με τους συνομηλίκους (Para, 2008).

Οι συνομηλικοί λειτουργούν ως πρότυπα εναλλακτικών επιλογών και ποικιλίας αποφάσεων. Κάποιοι ερευνητές έχουν προχωρήσει τόσο, ώστε να υποθέσουν ότι οι συναλλαγές με τους συνομηλίκους και οι φιλίες είναι οι πιο σημαντικές σχέσεις ενός εφήβου κατά τη μετάβαση από τη παιδική ηλικία στην εφηβεία και την ενηλικίωση (Youniss, 1980).⁶⁹ Οι Meeus και Dekonic (1995) βρήκαν ότι η ταυτότητα, όπως εκτιμήθηκε από τη μέτρηση της διερεύνησης και της δέσμευσης στα πεδία των σχέσεων, του σχολείου και της εργασίας ήταν περισσότερο επηρεασμένη από την υποστήριξη των συνομηλίκων και ότι η γονεϊκή υποστήριξη είχε απλώς μία πρόσθετη θετική επίδραση. Η υπόθεση του Youniss μετριάστηκε από τη δουλειά άλλων θεωρητικών και ερευνητών που εξέτασαν τη συνδυασμένη επιρροή των γονέων και των συνομηλίκων. Οι Bosma και Kunnen (2001), υποστηρίζουν ότι οι έφηβοι συζητούν με τους συνομηλίκους θέματα όπως : με ποιον θα βγουν, αν πρέπει να χωρίσουν, αν θα πάνε ή όχι στο πανεπιστήμιο κ.α. Είναι περισσότερο

⁶⁷ Para, A. E. (2008). The Role of Social Support in Identity Formation: A Literature Review, *Graduate Journal of Counseling Psychology: Vol. 1: Iss. 1*, Article 9.

⁶⁹ Youniss, J. (1980). *Parents and peers in social development*. Chicago: University of Chicago Press.

πιθανό να στηριχθούν σε πρότυπα των συνομηλίκων, όταν αυτά αφορούν σε θέματα όπως ρούχα, χτενίσματα, τρόπος ομιλίας και μουσική (Rathus, 2011). Οι Meeus et al. (2002), βρήκαν ότι η υπόθεση αυτή είχε ελάχιστη εμπειρική υποστήριξη. Ανακάλυψαν μάλιστα ότι οι σχέσεις με τους γονείς και οι σχέσεις με τους συνομηλίκους συνδέονταν με διαφορετικές περιοχές/τομείς της ταυτότητας. Βρήκαν ότι οι έφηβοι επηρεάζονται από τους γονείς τους, κυρίως, στον τομέα που αφορά το σχολείο. Επίσης, συμφωνούν με τους γονείς τους σε σοβαρά ζητήματα όπως ηθικές αρχές και μελλοντικά εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια (Rathus, 2011). Φαίνεται, λοιπόν, πως η οικογένεια και οι συνομηλικοί ασκούν επίδραση στη διαμόρφωση της ταυτότητας του νεαρού ατόμου, αλλά σε διαφορετικούς τομείς.

Η διαμόρφωση της ταυτότητας από τον έφηβο αποτελεί ένα τεράστιο και πολύπλοκο έργο, ένα ζήτημα σφυρηλάτησης μιας σίγουρης, αποδεκτής, αποκλειστικής και ανθεκτικής ιδέας για τον εαυτό του. Ο έφηβος κάνει επιλογές και δεσμεύεται σε ότι αφορά τις σπουδές του, τη καριέρα του, την κοινωνική ζωή του, τις σχέσεις του και τις πολιτικές και θρησκευτικές αξίες του. Έφηβοι με μία συνεκτική και σαφώς καθορισμένη αίσθηση προσωπικής ταυτότητας έχουν ένα σταθερό σύνολο κανόνων και αξιών για να επιλύουν συγκρούσεις και να παίρνουν προσωπικές αποφάσεις (Grayson & Meilman, 2006).⁷⁰ Οι έφηβοι χρειάζονται μία περίοδο ενεργητικής αυτοαναζήτησης και αυτοανακάλυψης. Κάποιοι έφηβοι περνούν κρίση ταυτότητας αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντα. Οι ατομικές και κοινωνικές διαφορές στις εμπειρίες των εφήβων καθορίζουν τα επίπεδα αυτής της σύγχυσης ρόλων. Οι βασικές κατηγορίες ταυτότητας είναι η διάχυτη, η δοτή ταυτότητα, το μορατόριουμ και η κατακτημένη ταυτότητα. Το άτομο δεν περνάει από τη μία κατηγορία ταυτότητας στην άλλη με συγκεκριμένη σειρά. Η ταυτότητα που διαμορφώνει το νεαρό άτομο υπόκειται σε αλλαγές και μετασχηματισμούς στη πορεία της ενήλικης ζωής του. Αυτοί οι μετασχηματισμοί οφείλονται στις αναπτυξιακές αλλαγές του ατόμου σε όλους τους τομείς και στις συναλλαγές του με το περιβάλλον, καθώς δοκιμάζουν διαφορετικούς ρόλους, σχέσεις, περιβάλλοντα και προκλήσεις. Επομένως, αυτές οι κατηγορίες ταυτότητας στην ουσία αποτελούν διαφορετικά προσωπικά «στυλ» για την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων. Προϋπόθεση για την επιτυχημένη διαμόρφωση της ταυτότητας είναι η ενεργητική συμμετοχή του ατόμου, στις επιλογές που σχετίζονται με την ταυτότητα.

⁷⁰ Grayson, P. & Meilman, P. (2006). *College mental health practice*. New York: Taylor & Francis Group.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι συνομήλικοι και η οικογένεια αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες διαμόρφωσης της προσωπικής ταυτότητας του εφήβου. Ο καθένας από αυτούς τους παράγοντες επιδρά σε διαφορετικό επίπεδο. Η οικογένεια υποστηρίζει τον έφηβο και του δίνει την αγάπη, την αποδοχή την επικοινωνία το σεβασμό και την ενθάρρυνση που του εξασφαλίζουν συναισθηματική επάρκεια και ωριμότητα, ενώ οι συνομήλικοι επιδρούν στη διαμόρφωση της προσωπικής ταυτότητάς του ανάλογα με την προσωπικότητα, την ηλικία και τον τύπο της οικογένειάς του υιοθετώντας στάσεις και συμπεριφορές της ομάδας που εντάσσεται. Το αυθεντικό και υποστηρικτικό περιβάλλον κοινωνικοποίησης στην οικογένεια είναι αυτό που θα προστατέψει τον νέο από τις αρνητικές επιρροές των συνομηλίκων στην πορεία απόκτησης της προσωπικής του ταυτότητας.

Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας δείχνει ότι ο υποστηρικτικός ρόλος της οικογένειας και των συνομηλίκων επηρεάζει το νεαρό άτομο στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης ταυτότητας .

Αλλά η αλόγιστη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης οδηγεί στην απομόνωση από την οικογένεια, από τους φίλους και τον σύντροφο και έτσι η διαμόρφωση της ταυτότητας συντελείται και ως ένα βαθμό, από τον εικονικό κόσμο του διαδικτύου.

Κατά τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, πιθανόν ένας από τους τύπους κοινωνικής υποστήριξης να γίνεται πιο σημαντικός από τον άλλο.

3.3 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Όπως φαίνεται στην παρούσα εργασία υπάρχουν παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επικοινωνία και τις σχέσεις μεταξύ νέων και εφήβων καθώς και μεγαλύτερων ηλικιών. Η οικονομική κρίση που μαστίζει την Ελλάδα της τελευταίας πενταετίας, η τάση ή “μόδα” της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και γενικότερα του Διαδικτύου οδηγούν στην επικοινωνία και αναζήτηση φιλίας και συντροφικότητας με αυτό τον τρόπο. Έτσι η διαπροσωπική επικοινωνία γίνεται σε όλο και μικρότερο βαθμό ενώ αυξάνονται με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου οι διαδικτυακές επικοινωνίες τόσο μεταξύ φίλων όσο και μεταξύ συντρόφων. Τα παιδιά σε μια οικογένεια απομακρύνονται από τους γονείς τους και καταναλώνουν πολλές ώρες

μπροστά σε μια οθόνη. Συνήθως δεν προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα ενώ γνωρίζουν τους κινδύνους χωρίς όμως να απευθύνονται για βοήθεια και συμβουλές στους γονείς τους από φόβο.

Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τις οικογενειακές σχέσεις βλέπουμε ότι η έντονη και αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου έχει σαν αποτέλεσμα την “ρήξη” της σχέσης μεταξύ των συζύγων ενώ γενικότερα δημιουργεί πρόβλημα και στις σχέσεις με τα παιδιά. Η ανεργία οδηγεί σε άλλους τρόπους φυγής από την πραγματικότητα ενώ τα παιδιά δεν έχουν το πρότυπο του γονέα που θα ενσκήψει και θα ασχοληθεί ουσιαστικά με το παιδί του, απασχολούμενος και αυτός για πολλές ώρες με το διαδίκτυο.

Επιπλέον, η καταναλωτική τάση των γονέων, η τάση επίδειξης στους γονείς άλλων παιδιών είναι παράγοντες που συμβάλλουν στην αυξημένη χρήση και την αποξένωση και αποδυνάμωση των οικογενειακών σχέσεων.

Αναφορικά με τις φιλικές σχέσεις των ερωτηθέντων πλέον δεν παίζουν παιχνίδια, δεν κάνουν βόλτες παρά παίζουν videogames και όχι διαπροσωπικά παιχνίδια και λόγω των γραφικών βρίσκουν τους φίλους τους μέσω των παιχνιδιών, ταυτίζονται με τους ήρωες και παίζουν τους ρόλους τους.

Συνήθως, τα μέλη μιας οικογένειας που τα παιδιά τους βιώνουν τις συνέπειες της εξάρτησης και του εθισμού αναπτύσσουν μηχανισμούς αυτοάμυνας και πολλοί από αυτούς αντιδρούν λανθασμένα. Μερικές από τις πιθανές αντιδράσεις είναι οι εξής:

- Περιορισμός κάθε μορφής επικοινωνίας.
- Αποφυγή κάθε συζήτησης σχετικά με το πρόβλημα και τα συναισθήματα που αυτό γεννά.
- Απόκρυψη του προβλήματος από τον κοινωνικό περίγυρο.
- Ανάληψη των υποχρεώσεων που ο πάσχων αδυνατεί να εκπληρώσει.
- Αισθήματα αγανάκτησης, θυμού, αποστροφής, μοναξιάς, φόβου αλλά και ντροπής.

Αρνούνται να το αντιμετωπίσουν με το σωστό τρόπο μέσω ειδικού (π.χ. ψυχολόγου, κοινωνικού λειτουργού κλπ). Το παραπάνω οφείλεται στην έλλειψη ενημέρωσης των ίδιων των γονέων για τα συγκεκριμένα διαδικτυακά μέσα και την έλλειψη συντονισμένων ενεργειών από την πλευρά του κράτους και κρατικών φορέων.

ΜΕΡΟΣ Β ΕΡΕΥΝΑ

Μετά από τη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων αυτά αναλύθηκαν ποσοτικά με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS 17.0 for Windows. Αρχικά πραγματοποιήθηκε η εισαγωγή των δεδομένων και στη συνέχεια η επεξεργασία τους ενώ στη συνέχεια ακολούθησε η ερμηνεία των αποτελεσμάτων και η εξαγωγή των συμπερασμάτων.

Με την παρούσα μελέτη διερευνήσαμε την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και το κατά πόσο αυτή επηρεάζει τις οικογενειακές και φιλικές σχέσεις αλλά το κατά πόσο δημιουργεί 'ρήξη' στη σχέση των συζύγων μεταξύ τους.

Ακόμη εξετάσαμε τη συχνότητα χρήσης του διαδικτύου καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν από τη χρήση αυτή σε σχέση με τις δημογραφικές μας μεταβλητές (φύλο, ηλικία, επάγγελμα, εκπαίδευση).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 Crosstabulation: τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλάζουν το χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά σας σε σχέση με την αλόγιστη χρήση

	Κατά την προσωπική σας άποψη, η αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου είναι όταν το χρησιμοποιούμε:			Total	
	Μέχρι 2-3 ώρες καθημερινά	5-10 ώρες καθημερινά	Πάνω από 10 ώρες καθημερινά		
Θεωρείτε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλάζουν το χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά σας;	Ναι	0	120	0	120
	Όχι	42	10	28	80
Total		42	130	28	200

Στην ερώτηση αν η αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου επηρεάζει τη συμπεριφορά και το χαρακτήρα, η απάντηση με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι ότι οι 5-10 ώρες χρήση του Διαδικτύου σε καθημερινή βάση, επηρεάζουν το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά ενός ατόμου. Σαν δεύτερη παρατήρηση ήταν ότι και οι 2-3 ώρες επηρεάζουν το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά των ερωτηθέντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την προσωπική άποψη των ερωτηθέντων πόσες ώρες θεωρούν αλόγιστη την χρήση

		Κατά την προσωπική σας άποψη, η αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου είναι όταν το χρησιμοποιούμε:			Total
		Μέχρι 2-3 ώρες καθημερινά	5-10 ώρες καθημερινά	Πάνω από 10 ώρες καθημερινά	
Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;	Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	0	30	0	30
	Εθισμός	0	14	0	14
	Εκφοβισμός	0	8	0	8
	Επιβλαβής συμπεριφορές	0	34	0	34
	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	0	26	0	26
	Παραποίηση γλώσσας	0	12	0	12
	Όλα τα παραπάνω	42	6	28	76
Total	42	130	28	200	

Στην ερώτηση για την αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου σε σχέση με το ποια και τι είδους προβλήματα προκύπτουν από αυτή, η απάντηση που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό είναι όλες οι προτεινόμενες απαντήσεις (δηλαδή η παραποίηση γλώσσας, ο εκφοβισμός, η υποκλοπή προσωπικών δεδομένων, τα προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια, ο εθισμός και οι επιβλαβής συμπεριφορές)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τα συναισθήματα που προκαλεί στον χρήστη

		Συναισθήματα που προκύπτουν από τη χρήση κοινωνικής δικτύωσης:			Total
		Ελευθερία σκέψεων-συναισθημάτων	Έξοδος από την πραγματικότητα	Βελτιωμένη προβολή του Εγώ	
Πόσο συχνή είναι η χρήση;	3-5 φορές την εβδομάδα	8	0	14	22
	Καθημερινά	0	126	30	156
	3 φορές το μήνα	0	0	22	22
Total		8	126	66	200

Όσον αφορά τη συχνότητα χρήσης και το πώς αυτή η παράμετρος επηρεάζει τα συναισθήματα που προκύπτουν από τη χρήση της κοινωνικής δικτύωσης, φαίνεται από την ανάλυση ότι η καθημερινή χρήση (με ποσοστό 63%) είναι εκείνη που προκαλεί κυρίως τα συναισθήματα εξόδου από την πραγματικότητα στο άτομο που χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την προστασία των προσωπικών δεδομένων

		Στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προστατεύετε τα προσωπικά σας δεδομένα;		Total
		Ναι	Όχι	
Πόσο συχνή είναι η χρήση;	3-5 φορές την εβδομάδα	22	0	22
	Καθημερινά	0	156	156
	3 φορές το μήνα	18	4	22
Total		40	160	200

Σχετικά με τη συχνότητα χρήσης και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, προκύπτει από την έρευνα και την ανάλυση των στοιχείων ότι εκείνοι που χρησιμοποιούν καθημερινά το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δεν προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα σε αρκετά μεγάλο βαθμό (78%) ενώ γενικότερα δεν προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα οι συμμετέχοντες (80% απάντησαν Όχι)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την ηλικία

	Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
	3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Ηλικία 10-18	0	38	0	38
18-30	0	76	0	76
30-65	22	42	22	86
Total	22	156	22	200

Αναφορικά με τη χρήση του Διαδικτύου, η καθημερινή χρήση είναι η συχνότερη απάντηση στην ηλικιακή ομάδα 18-30 ετών(38%). Αυτό μπορούμε να το αξιολογήσουμε ως “φυσιολογικό” αφού αυτή η ομάδα χρησιμοποιεί και χρειάζεται το Διαδίκτυο (ή ακόμη έχει το διαθέσιμο χρόνο να το κάνει) στην καθημερινότητά της. Ακολουθούν οι ηλικιακές ομάδες 30-65 και 10-18 με μικρή διαφορά μεταξύ τους (21% και 19% αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το φύλο

	Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
	3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Φύλο Άντρας	22	40	22	84
Γυναίκα	0	116	0	116
Total	22	156	22	200

Όσον αφορά τη σχέση του φύλου με τη συχνότητα χρήσης, φαίνεται ότι οι γυναίκες είναι εκείνες που χρησιμοποιούν καθημερινά το Διαδίκτυο (58%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τον τόπο διαμονής

		Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
		3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Τόπος Διαμονής	Επαρχία	0	40	0	40
	Θεσσαλονίκη	22	20	22	64
	Αθήνα	0	96	0	96
Total		22	156	22	200

Η σχέση της συχνότητας χρήσης ανάλογα με τον τόπο διαμονής, παρατηρείται ότι στην Αθήνα η καθημερινή χρήση παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό (48%) ενώ καθημερινή είναι και η χρήση του Διαδικτύου και στην Επαρχία (20%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα

	Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
	3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Επάγγελμ α	0	54	0	54
Δημόσιος Υπάλληλος	0	20	0	20
Ιδιωτικός Υπάλληλος	0	82	0	82
Άνεργος	0	0	20	20
Ελεύθερος Επαγγελματίας	0	0	20	20
Μαθητής-Φοιτητής	22	0	2	24
Total	22	156	22	200

Η σχέση της συχνότητας χρήσης με το επάγγελμα των ερωτηθέντων, δείχνει ότι οι Άνεργοι είναι αυτοί που το χρησιμοποιούν καθημερινά (41%) ενώ ακολουθούν οι Δημόσιοι υπάλληλοι (27%). Εδώ θα ήταν καλό να σημειώσουμε ότι είναι εύλογα τα αποτελέσματα αυτά εφόσον οι άνεργοι έχουν περισσότερο διαθέσιμο χρόνο και αναζητούν εργασία μέσω διαδικτύου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.9 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το ετήσιο εισόδημα

		Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
		3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Ετήσιο εισόδημα	0-12000	0	116	0	116
	12-22000	22	18	22	62
	22000 και άνω	0	22	0	22
Total		22	156	22	200

Αναφορικά με τη συχνή χρήση του διαδικτύου και τη σχέση του με το εισόδημα που έχουν αυτοί που ερωτήθηκαν, η έρευνα δείχνει ότι η καθημερινή χρήση του (58%) αφορά την τάξη έως 12000 ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση

		Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
		3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	0	94	0	94
	Έγγαμος	0	62	4	66
	Διαζευγμένος	22	0	18	40
Total		22	156	22	200

Οι άγαμοι είναι εκείνοι που χρησιμοποιούν καθημερινά το Διαδίκτυο σε ποσοστό 47% ενώ ακολουθούν οι έγγαμοι με ποσοστό 31%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.11 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης

		Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
		3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	3 φορές το μήνα	
Επίπεδο εκπαίδευσης	Υποχρεωτική	0	16	0	16
	Ανώτατη	0	112	0	112
	Δεν έχω πάει σχολείο	0	2	0	2
	Απόφοιτος Λυκείου	22	26	22	70
Total		22	156	22	200

Η σχέση του επιπέδου εκπαίδευσης και της συχνής χρήσης του Διαδικτύου, δείχνει ότι το 56% αυτών που απάντησαν είχαν ανώτατη εκπαίδευση σε καθημερινή βάση ενώ ακολουθούν οι απόφοιτοι λυκείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.12 Crosstabulation: Συχνότητα χρήσης διαδικτύου/κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας

		Πόσο συχνή είναι η χρήση;			Total
		3-5 φορές την εβδομάδα	Καθημεριν ά	3 φορές το μήνα	
Αριθμός	0	0	10	0	10
παιδιών	1	0	70	0	70
	2	22	66	22	110
	2 και πάνω	0	10	0	10
Total		22	156	22	200

Η σχέση της συχνής χρήσης με τον αριθμό των παιδιών δείχνει ότι καθημερινά χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο εκείνοι που έχουν 1 ή 2 παιδιά με μικρή διαφορά στα ποσοστά (35% και 33% αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.13 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την ηλικία

	Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							
	Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφορές	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίηση γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	Total
Ηλικία 10-18	30	0	0	8	0	0	0	38
18-30	0	14	8	26	26	2	0	76
30-65	0	0	0	0	0	10	76	86
Total	30	14	8	34	26	12	76	200

Εξετάζοντας τη σχέση των ηλικιακών ομάδων που εξετάζονται στο δείγμα και των προβλημάτων που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, σε κάθε μια από τις 3 ομάδες είναι διαφορετικά. Στην ηλικία των 10-18 τα προβλήματα εντοπίζονται στην επικοινωνία με την οικογένεια(15%). Στην ηλικία των 18-30 οι επιβλαβής συμπεριφορές και η υποκλοπή προσωπικών δεδομένων είναι με το ίδιο ποσοστό σημαντικά (13%) ενώ τέλος, στην ηλικία 30-65, φαίνεται να παρατηρούνται όλα τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν ως επιλογές στην εν λόγω έρευνα (Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια, Εθισμός, Εκφοβισμός, Επιβλαβής συμπεριφορές, υποκλοπή προσωπικών δεδομένων, παραποίηση γλώσσας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.14 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το φύλο

		Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							Total
		Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφορές	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίηση γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	
Φύλο	Άντρας	0	0	0	0	0	8	76	84
	Γυναίκα	30	14	8	34	26	4	0	116
Total		30	14	8	34	26	12	76	200

Σχετικά με τα προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τη μεταβλητή φύλο, οι άντρες θεωρούν όλα τα προβλήματα ως σημαντικά σε ποσοστό 38% (Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια, Εθισμός, Εκφοβισμός, Επιβλαβής συμπεριφορές, υποκλοπή προσωπικών δεδομένων, παραποίηση γλώσσας). Οι γυναίκες θεωρούν σε ποσοστό 17% ότι το κυριότερο πρόβλημα είναι οι επιβλαβής συμπεριφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.15 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με τον τόπο διαμονής

		Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							Total
		Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφορές	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίηση γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	
Τόπος Διαμονής	Επαρχία	0	8	8	0	0	12	12	40
	Θεσσαλονίκη	0	0	0	0	0	0	64	64
	Αθήνα	30	6	0	34	26	0	0	48
Total		30	14	8	34	26	12	76	200

Όσον αφορά τα προβλήματα με την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου και τον τόπο διαμονής, εκείνοι που μένουν στη Θεσσαλονίκη θεωρούν όλα τα προτεινόμενα προβλήματα σαν σημαντικά με ποσοστό 38% (Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια, Εθισμός, Εκφοβισμός, Επιβλαβής συμπεριφορές, υποκλοπή προσωπικών δεδομένων, παραποίηση γλώσσας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.16 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα

	Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							Total
	Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφοράς	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίηση γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	
Επάγγελμα	30	0	0	24	0	0	0	54
Δημόσιος Υπάλληλος								
Ιδιωτικός Υπάλληλος	0	0	0	10	10	0	0	20
Άνεργος	0	14	8	0	16	12	32	82
Ελεύθερος Επαγγελματίας	0	0	0	0	0	0	20	20
Μαθητής-Φοιτητής	0	0	0	0	0	0	24	24
Total	30	14	8	34	26	12	76	200

Αναφορικά με τη σχέση των προβλημάτων που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, και του επιπέδου εκπαίδευσης παρατηρούμε ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι βλέπουν προβλήματα επικοινωνίας (15%) ενώ οι άνεργοι βλέπουν όλα τα προτεινόμενα προβλήματα ως σημαντικά (16%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.17 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα

		Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							Total
		Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφορές	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίησης γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	
Ετήσιο εισόδημα	0-12000	30	14	8	34	26	4	0	116
	12-22000	0	0	0	0	0	0	62	62
	22000 και άνω	0	0	0	0	0	8	14	22
Total		30	14	8	34	26	12	76	200

Όσον αφορά τα προβλήματα που παρατηρούν οι ερωτώμενοι και το εισόδημά τους, παρατηρείται ότι στο εισόδημα 12-22000 ευρώ αναφέρονται όλα τα πιθανά προβλήματα (31%) (Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια, Εθισμός, Εκφοβισμός, Επιβλαβής συμπεριφορές, υποκλοπή προσωπικών δεδομένων, παραποίησης γλώσσας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.18 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση διαδικτύου σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης

		Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							Total
		Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφορές	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίηση γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	
Επίπεδο εκπαίδευσης	Υποχρεωτική	0	0	0	0	0	12	4	16
	Ανώτατη	30	14	8	34	26	0	0	112
	Δεν έχω πάει σχολείο	0	0	0	0	0	0	2	2
	Απόφοιτος Λυκείου	0	0	0	0	0	0	70	70
Total		30	14	8	34	26	12	76	100

Στη σχέση της αλόγιστης χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και του επιπέδου εκπαίδευσης, βλέπουμε ότι οι σημαντικότερες παρατηρήσεις εντοπίζονται στις επιβλαβής συμπεριφορές (17%) και στα προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια (15%). Τα παραπάνω παρατηρούνται στο επίπεδο της Ανώτατης εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.19 Crosstabulation: Προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης

		Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;							Total
		Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια	Εθισμός	Εκφοβισμός	Επιβλαβής συμπεριφορές	Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων	Παραποίηση γλώσσας	Όλα τα παραπάνω	
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	15	2	0	17	13	0	0	47
	Έγγαμος	0	5	4	0	0	6	18	33
	Διαζευγμένος	0	0	0	0	0	0	20	20
Total		15	7	4	17	13	6	38	100

Τα προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια και οι επιβλαβής συμπεριφορές παρατηρούνται στους άγαμους (15% και 17% αντίστοιχα) ενώ στους έγγαμους και διαζευγμένους όλα τα προβλήματα έλαβαν τα μεγαλύτερα ποσοστά (18% και 20% αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.20 Crosstabulation: Ηλικία σε σχέση με τα μέλη της οικογενείας που κάνουν χρήση του διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης

	Ποιος κάνει περισσότερες ώρες χρήση διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης		Total
	Μπαμπάς	Μαμά	
Ηλικία 10-18	38	0	38
18-30	76	0	76
30-65	36	50	86
Total	150	50	200

Όσον αφορά το ερώτημα για το ποιος κάνει περισσότερες ώρες χρήση του Διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης μέσα στην οικογένεια, στην ηλικιακή ομάδα 18-30 ο μπαμπάς είναι εκείνος που παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό (38%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.21 Crosstabulation: Φύλο σε σχέση με τα μέλη της οικογενείας που κάνουν χρήση του διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης

	Ποιός κάνει περισσότερες ώρες χρήση διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης		Total
	Μπαμπάς	Μαμά	
Φύλο Άντρας	34	50	84
Γυναίκα	116	0	116
Total	150	50	200

Οι γυναίκες του δείγματος απάντησαν με ποσοστό 58% ότι ο μπαμπάς κάνει περισσότερες ώρες χρήση του Διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.22 Crosstabulation: Ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους από την χρήση διαδικτύου σε σχέση με την ηλικία

	Θεωρείτε ότι το Διαδίκτυο-μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους;		Total
	Ναι	Όχι	
Ηλικία 10-18	38	0	38
18-30	76	0	76
30-65	16	70	86
Total	130	70	200

Όσον αφορά το κρίσιμο ερώτημα για το εάν το Διαδίκτυο/μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν “ρήξεις” στις σχέσεις των συζύγων, η ηλικιακή ομάδα 18-30 πιστεύει ότι δημιουργούν 38%) ενώ η ηλικιακή ομάδα 30-65 διαφωνεί με ποσοστό 35%. Πιθανότατα η τελευταία είναι πιο ώριμη και συνειδητοποιημένοι αλλά και σίγουροι για τις σχέσεις τους οπότε διαμορφώνουν μια σταθερή άποψη για τη σχέση τους στην οικογένεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.23 Crosstabulation: ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους από την χρήση διαδικτύου σε σχέση με το φύλο

	Θεωρείτε ότι το Διαδίκτυο-μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους;		Total
	Ναι	Όχι	
Φύλο Άντρας	14	70	84
Γυναίκα	116	0	116
Total	130	70	200

Οι γυναίκες με μεγάλο ποσοστό (58%), πιστεύουν ότι το διαδίκτυο/μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.24 Crosstabulation: Ρήξεις συζύγων κατόπιν χρήσης διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το επάγγελμα

	Θεωρείτε ότι το Διαδίκτυο-μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους;		Total
	Ναι	Όχι	
Επάγγελμα			
Δημόσιος Υπάλληλος	54	0	54
Ιδιωτικός Υπάλληλος	20	0	20
Άνεργος	56	26	82
Ελεύθερος Επαγγελματίας	0	20	20
Μαθητής-Φοιτητής	0	24	24
Total	130	70	200

Σχετικά με την επαγγελματική κατάσταση και οι Άνεργοι αλλά και οι Δημόσιοι υπάλληλοι με υψηλά σχετικά ποσοστά (28% και 27% αντίστοιχα), πιστεύουν ότι το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν “ρήξεις” στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.25 Crosstabulation: Ρήξεις συζύγων κατόπιν χρήσης διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το ετήσιο εισόδημα

		Θεωρείτε ότι το Διαδίκτυο-μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους;		Total
		Ναι	Όχι	
Ετήσιο εισόδημα	0-12000	116	0	116
	12-22000	0	62	62
	22000 και άνω	14	8	22
Total		130	70	200

Τα χαμηλότερα εισοδήματα (0-12000 ευρώ) πιστεύουν σε συντριπτικά μεγάλο ποσοστό (58%) ότι το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν “ρήξεις” μεταξύ των συζύγων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.26 Crosstabulation: Ρήξεις συζύγων κατόπιν χρήσης διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε σχέση με το ετήσιο επίπεδο εκπαίδευσης

		Θεωρείτε ότι το Διαδίκτυο-μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους;		Total
		Ναι	Όχι	
Επίπεδο εκπαίδευσης	Υποχρεωτική	16	0	16
	Ανώτατη	112	0	112
	Δεν έχω πάει σχολείο	2	0	2
	Απόφοιτος Λυκείου	0	70	70
Total		130	70	200

Οι ερωτηθέντες με Ανώτατη εκπαίδευση είναι εκείνοι που σε μεγάλο ποσοστό (56%) πιστεύουν ότι το Διαδίκτυο/μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν “ρήξεις” στις σχέσεις των συζύγων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. 27 Ποιος γονέας κάνει χρήση διαδικτύου περισσότερες ώρες σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση

		Ποιός κάνει περισσότερες ώρες χρήση διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης		Total
		Μπαμπάς	Μαμά	
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	94	0	94
	Έγγαμος	56	10	66
	Διαζευγμένος	0	40	40
Total		150	50	200

Στην ερώτηση για τις περισσότερες ώρες χρήσης του Διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι άγαμοι απάντησαν ότι ο μπαμπάς κάνει την χρήση με ποσοστό 47%.

ΠΙΝΑΚΑΣ1.28 Ποιος γονέας κάνει χρήση διαδικτύου περισσότερες ώρες σε σχέση με τον αριθμό των παιδιών

		Ποιος κάνει περισσότερες ώρες χρήση διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης		Total
		Μπαμπάς	Μαμά	
Αριθμός παιδιών	0	10	0	10
	1	70	0	70
	2	60	50	110
	2 και πάνω	10	0	10
Total		150	50	200

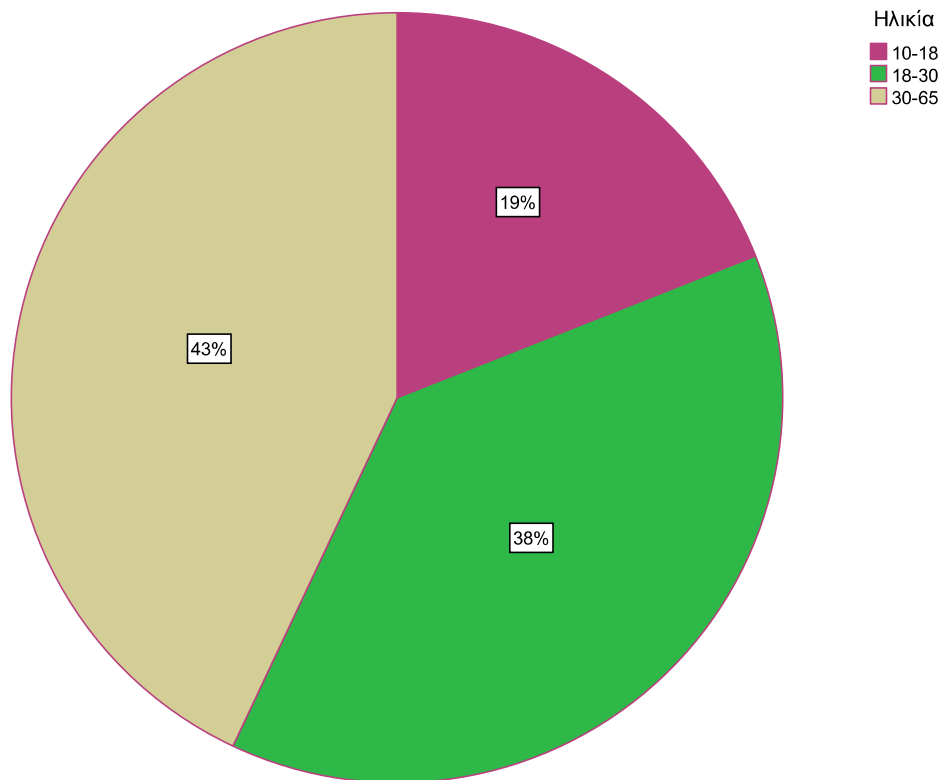
Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες ο μπαμπάς κάνει τη συχνότερη χρήση του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με ποσοστό 35% (σύμφωνα με αυτούς που έχουν 1 παιδί στην οικογένειά τους) ενώ ακολουθεί με μικρή διαφορά πάλι ο μπαμπάς με ποσοστό 30% (σύμφωνα με εκείνους που έχουν 2 παιδιά στην οικογένεια). Η γυναίκα που εργάζεται συνήθως στη σημερινή εποχή, όταν δεν έχει επαγγελματικές υποχρεώσεις μετά το πέρας της εργασίας της, ασχολείται με τα παιδιά και το σπίτι και γενικότερα με οικογενειακές υποχρεώσεις και ρόλους, ενώ ο άντρας όχι σε τέτοιο βαθμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.29 Crosstabulation Πόσο συχνή είναι η χρήση; Πόσο συχνά συναντάτε τους φίλους σας;

		Πόσο συχνά συναντάτε τους φίλους σας;			Total
		Κάθε μέρα	Δυο φορές την εβδομάδα	Μιλάμε κυρίως στο Διαδίκτυο	
Πόσο συχνή είναι η χρήση;	3-5 φορές την εβδομάδα	20	0	2	22
	Καθημερινά	0	82	74	156
	3 φορές το μήνα	0	0	22	22
Total		20	82	98	200

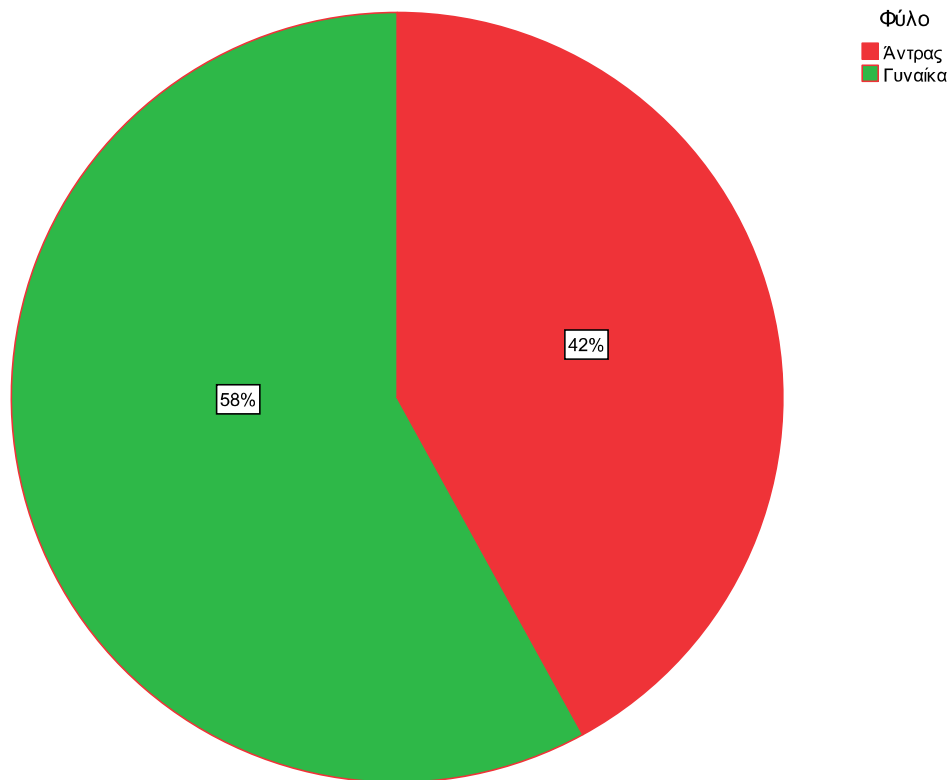
Αναφορικά με τις συναντήσεις φίλων, για εκείνους που χρησιμοποιούν καθημερινά το Διαδίκτυο, βλέπουν τους φίλους τους δυο φορές την εβδομάδα (41%) ενώ μιλάνε κυρίως στο Διαδίκτυο (37%). Έτσι λοιπόν παρατηρούμε μια επικοινωνία και φυσική αλλά και διαδικτυακή μεταξύ φίλων.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1 Ηλικιακές ομάδες

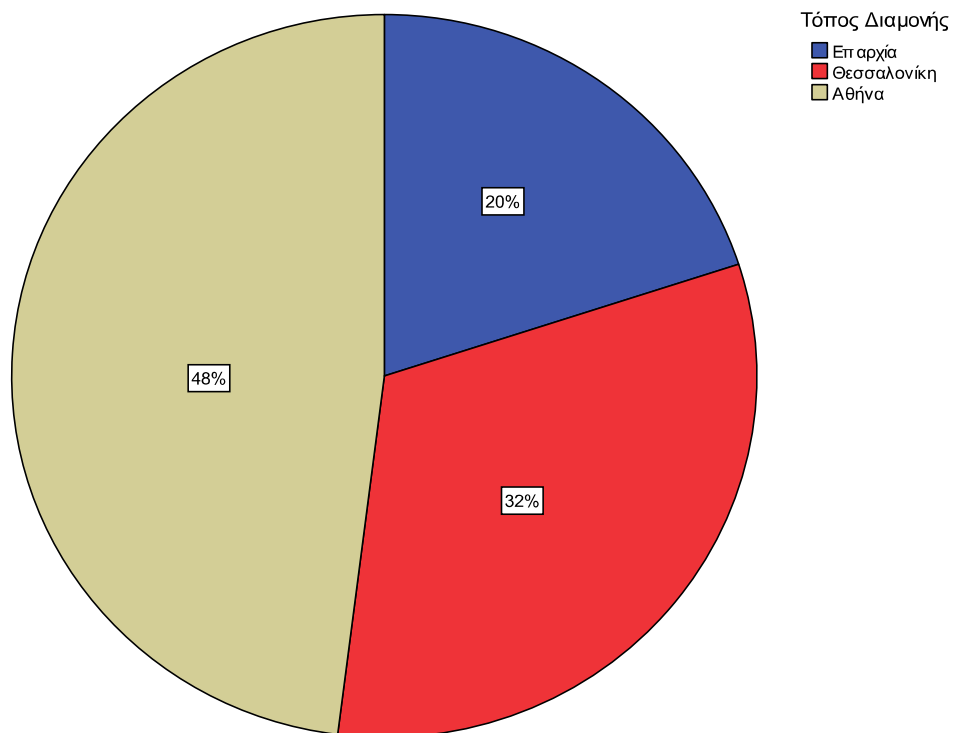
Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε ότι η ηλικιακή ομάδα που επικρατεί σε συχνότητα στο δείγμα μας είναι οι ηλικίες 30-65 με ποσοστό 43% και ακολουθούν οι ηλικίες 18-30 και 10-18 με ποσοστά 38% και 19% αντίστοιχα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.2 Φύλο ερωτηθέντων

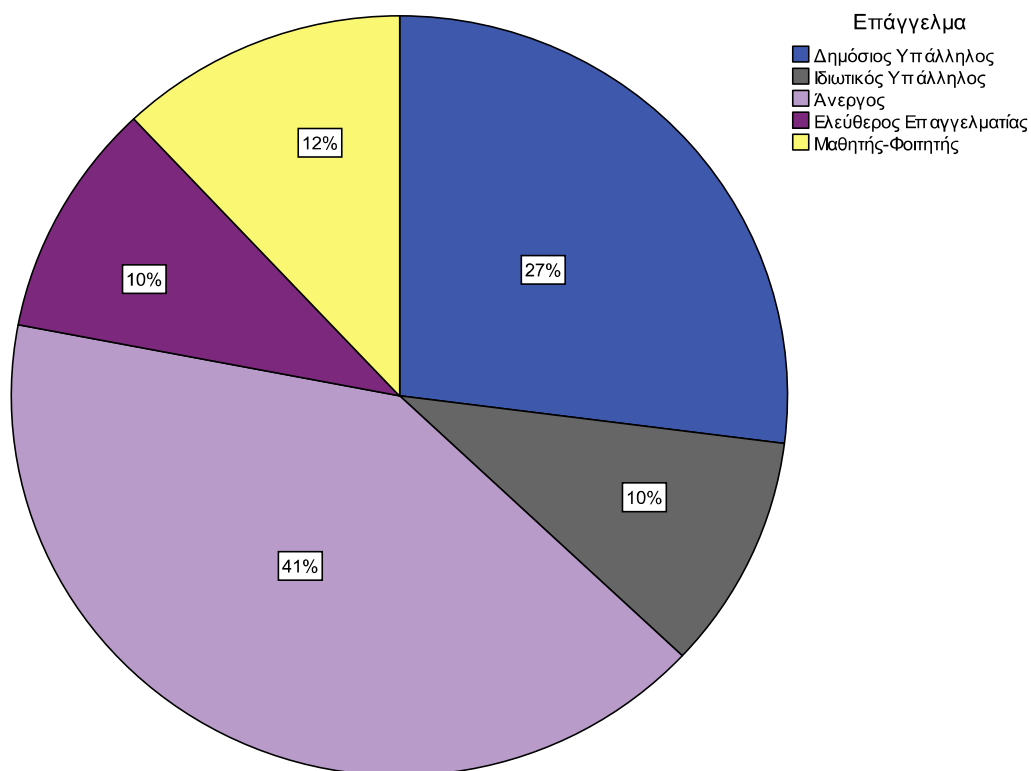
Όσον αφορά τη μεταβλητή "Φύλο", παρατηρούμε ότι το δείγμα μας αποτελείται κυρίως από γυναίκες με ποσοστό 58%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.3 Τόπος διαμονής

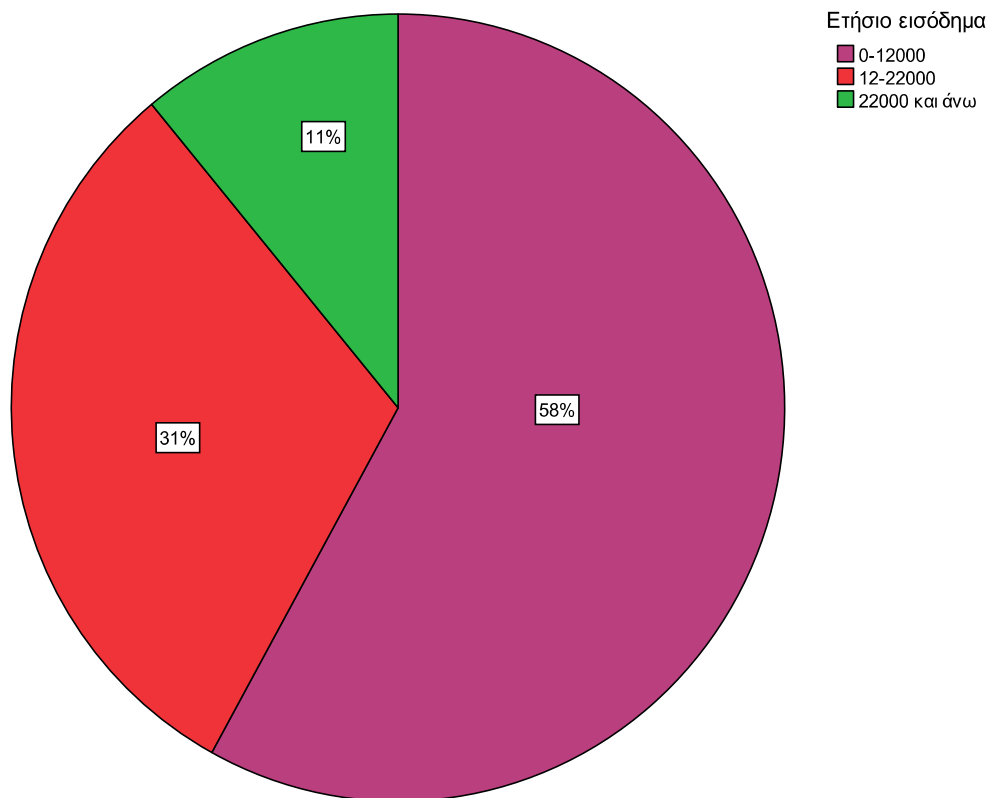
Ο τόπος διαμονής των ερωτηθέντων είναι η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη με ποσοστά 48%,32% αντίστοιχα ενώ έπεται η επαρχία με ποσοστό 20%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.4 Επαγγελματική δραστηριότητα

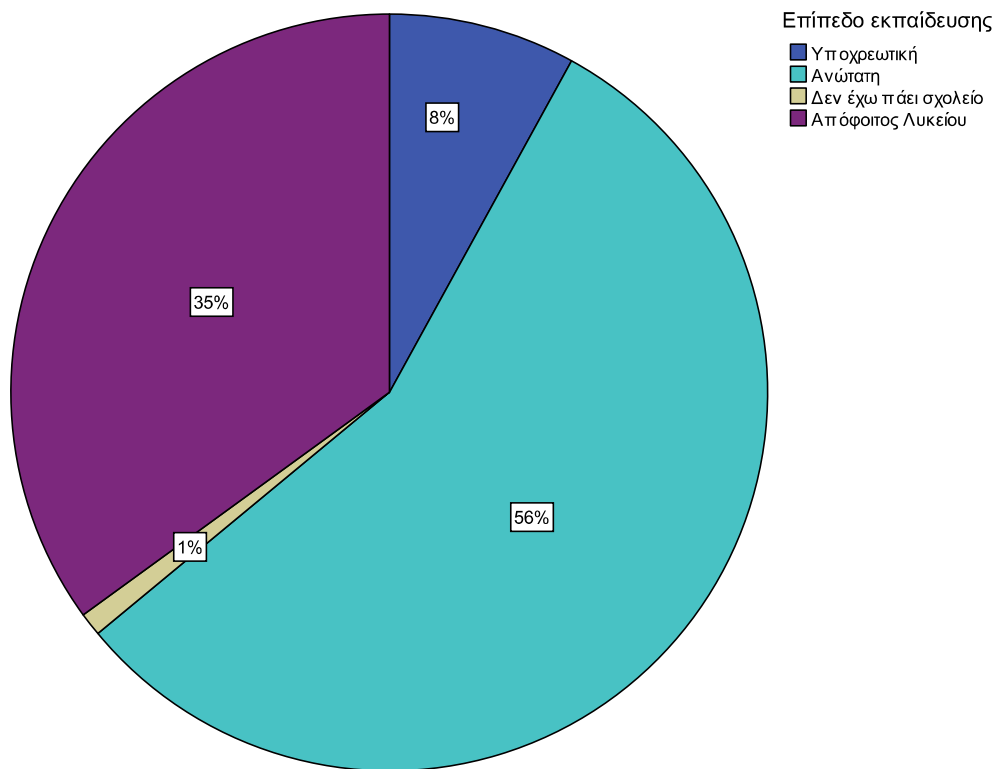
Σχετικά με το επάγγελμα των συμμετεχόντων, οι περισσότεροι οι οποίοι απάντησαν ήταν Άνεργοι με ποσοστό 41%. Ακολουθούν οι Δημόσιοι υπάλληλοι με ποσοστό 27%, οι Μαθητές-Φοιτητές με ποσοστό 12% και τέλος οι Ιδιωτικοί υπάλληλοι και οι ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστά 10% για την κάθε επαγγελματική κατηγορία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.5 Ετήσιο Εισόδημα

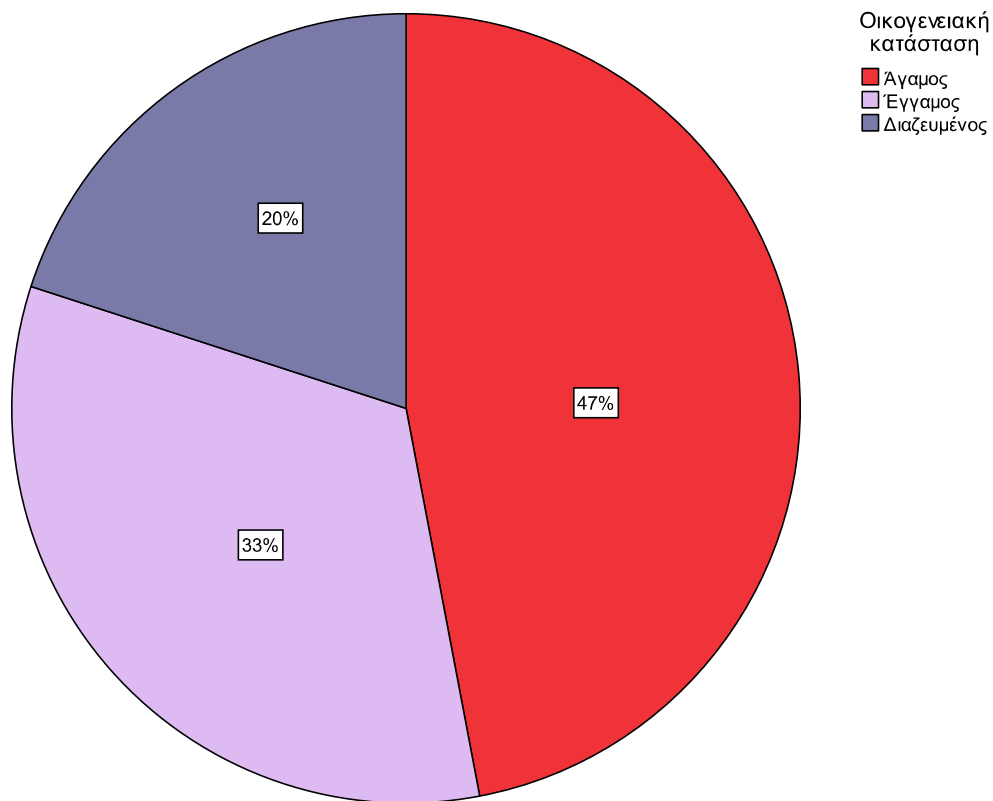
Αναφορικά με το ετήσιο εισόδημα των ερωτηθέντων, το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει εισόδημα 0-12000 ευρώ(58%) ενώ ακολουθούν εκείνοι με ετήσιο εισόδημα 12-22000 ευρώ (31%) και τέλος εκείνοι με ετήσιο εισόδημα 22000 ευρώ και πάνω με ποσοστό 11%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.6 Επίπεδο εκπαίδευσης

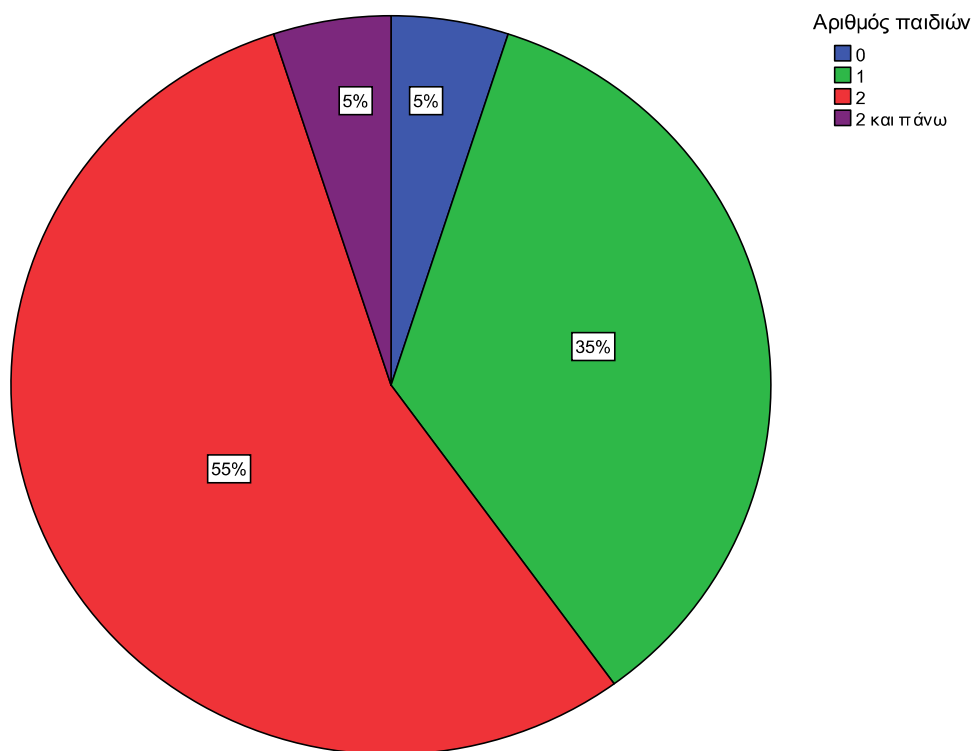
Το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων είναι η ανώτατη εκπαίδευση με ποσοστό 56% ενώ ακολουθούν οι Απόφοιτοι λυκείου με ποσοστό 35% και η Υποχρεωτική εκπαίδευση με ποσοστό 8% .Πολύ μικρό ποσοστό αντιπροσωπεύουν εκείνοι που δεν πήγαν καθόλου σχολείο (1%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.7 Οικογενειακή κατάσταση

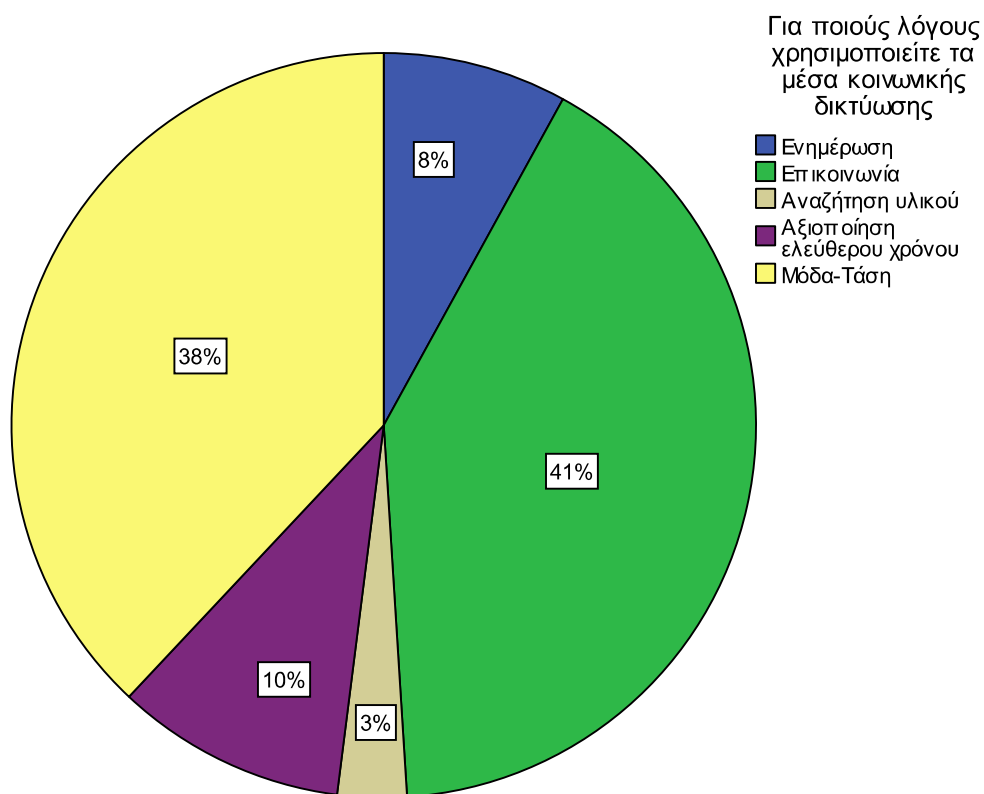
Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση, η πλειονότητα είναι Άγαμοι (47%), και ακολουθούν οι Έγγαμοι (33%) και οι Διαζευγμένοι (20%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.8 Αριθμός παιδιών

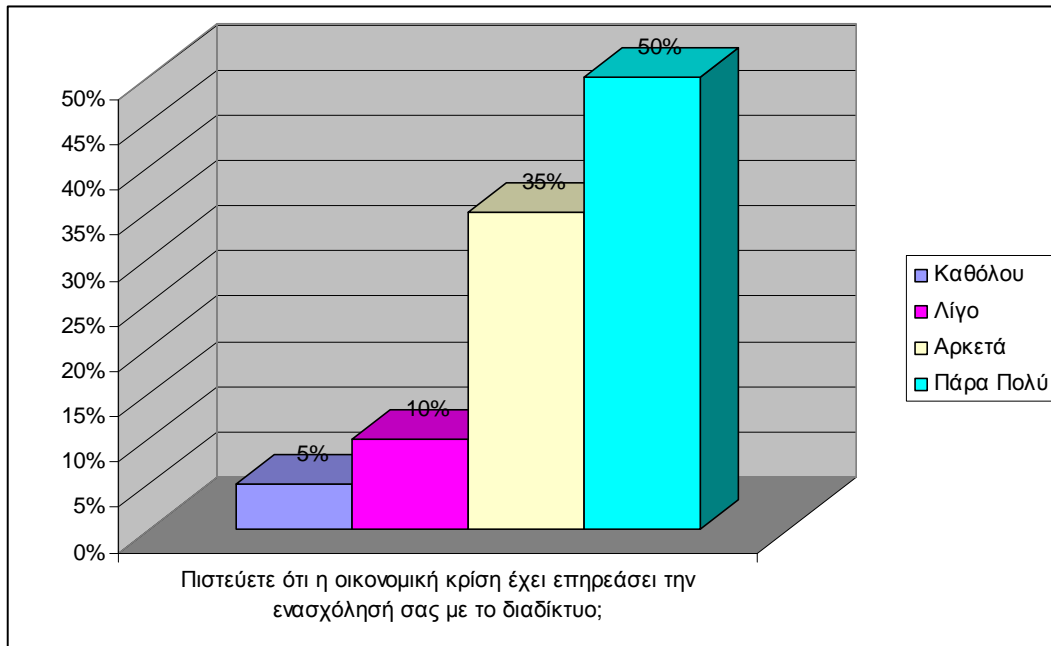
Οι ερωτηθέντες έχουν στην πλειονότητά τους 2 παιδιά (65%) και 1 παιδί (35%) ενώ λίγοι είναι εκείνοι που έχουν πάνω από 2 παιδιά (5%) ή και κανένα παιδί (5%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.9 Λόγοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Παρατηρούμε ότι οι κύριοι λόγοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι η επικοινωνία και η μόδα-τάση και λιγότερο η ενημέρωση, η αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου και η αναζήτηση υλικού.

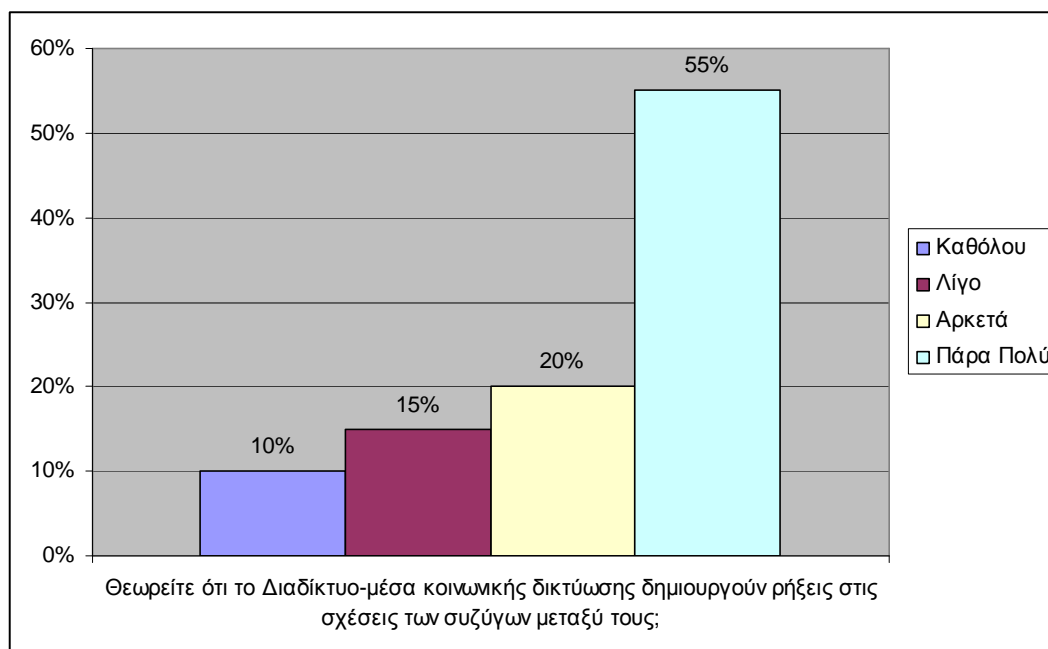
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.10 Επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ενασχόληση με το διαδίκτυο

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι δύσκολες οικονομικές συγκυρίες που βιώνει η χώρα μας επηρεάζουν τις απαντήσεις των ερωτώμενων όσον αφορά την ενασχόληση με το διαδίκτυο σε μεγάλο ποσοστό. Έτσι η εντονότερη χρήση είναι αποτέλεσμα και της οικονομικής κρίσης αφού μη έχοντας άλλες διεξόδους και τρόπους οικονομικότερης επικοινωνίας και διασκέδασης (διαδικτυακά παιχνίδια, δωρεάν επικοινωνία κλπ), καταφεύγει στη χρήση των μέσων αυτών.

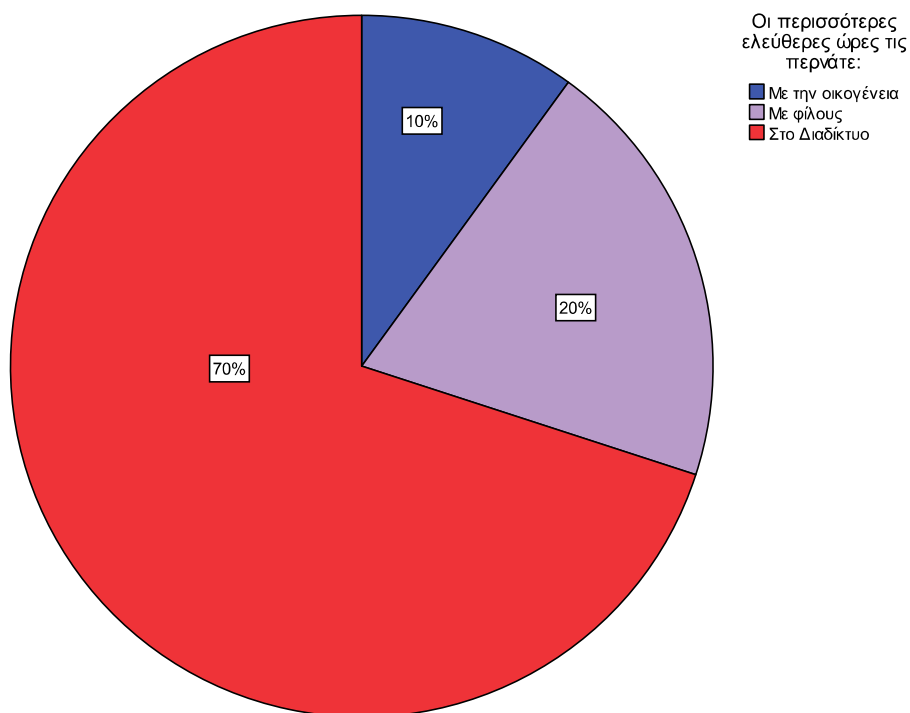
Από τους παραπάνω πίνακες συνάγουμε το προφίλ εκείνων που κάνουν συχνή (καθημερινή) χρήση του Διαδικτύου οι οποίοι είναι Άνεργοι ηλικίας 18-30 ετών με ετήσιο εισόδημα 0-12000 ευρώ και διαμένουν στην Αθήνα με ανώτατη εκπαίδευση. Το συμπέρασμα αυτό δεν μας προκαλεί εντύπωση καθώς στην Ελλάδα του 2015 με την οικονομική κρίση να μετράει ήδη 5 χρόνια, οι νέοι άνεργοι με χαμηλό ή καθόλου εισόδημα (κυρίως στην Αθήνα), ασχολούνται με το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εφόσον δεν μπορούν να ασχοληθούν με άλλες δραστηριότητες εκτός σπιτιού και έτσι επιλέγουν έναν οικονομικό και “αποξενωμένο” τρόπο ενασχόλησης.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.11 Ρήξεις συζύγων λόγω χρήσης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Στην ερώτηση εάν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης/Διαδίκτυο δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις μεταξύ συζύγων, οι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά σε ποσοστό 55% Πάρα Πολύ, 20% Αρκετά, 15% Λίγο και 10% Καθόλου. Παρόλο που και οι δυο σύζυγοι αναγνωρίζουν τη ρήξη στις σχέσεις τους που δημιουργείται από την αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ωστόσο αυτή συνεχίζει να υφίσταται αντί να επιλέγουν τρόπους πιο άμεσης επικοινωνίας και διασκέδασης (διάλογος, βόλτες, κινηματογράφος κλπ).

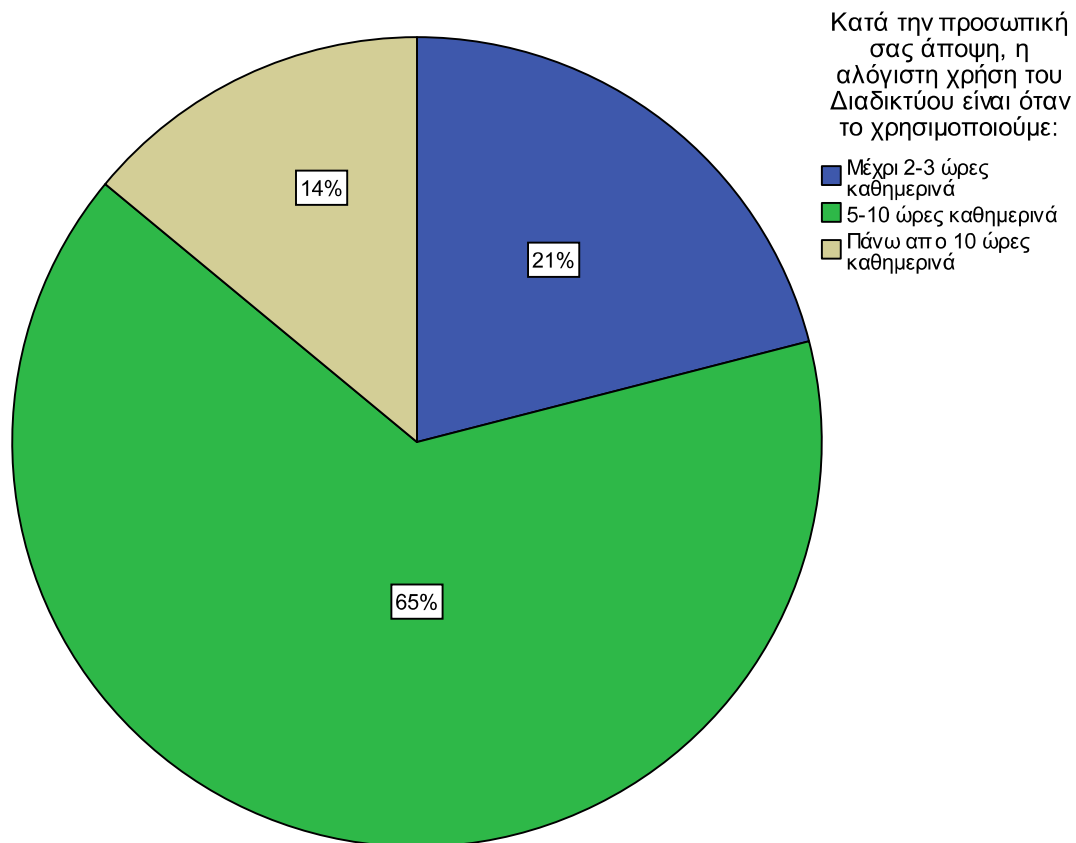
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.12 Τον ελεύθερο χρόνο τον περνάτε...

Τον ελεύθερο χρόνο τους οι ερωτηθέντες τον περνάνε στο Διαδίκτυο σε πολύ μεγάλο ποσοστό (70%) ενώ ακολουθούν ως επιλογές οι φίλοι (20%) και τέλος η οικογένεια(10%).

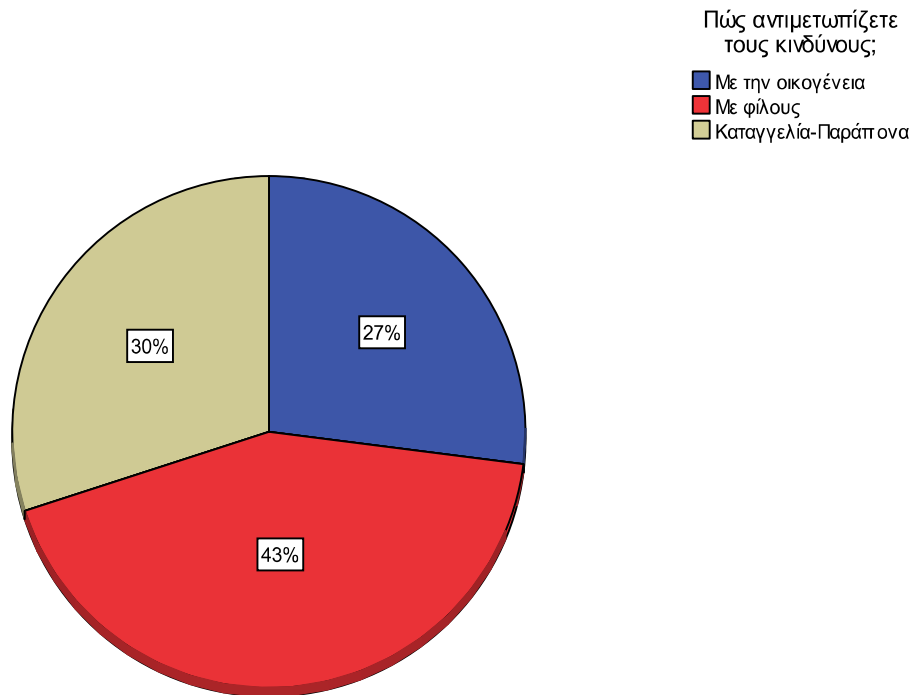
Λόγω της οικονομικής κρίσης δεν έχουν εποικοδομητικό και ποιοτικό χρόνο (δραστηριότητες, χόμπι, ξένες γλώσσες κλπ) και δεν τους επιτρέπεται να ξοδέψουν επιπρόσθετα χρήματα. Η διασκέδαση προσφέρεται δωρεάν μέσω του Διαδικτύου (ταινίες, τραγούδια, συνομιλία, δωρεάν κλήσεις).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.13 Αλόγιστη χρήση του διαδικτύου γίνεται όταν το χρησιμοποιούμε...

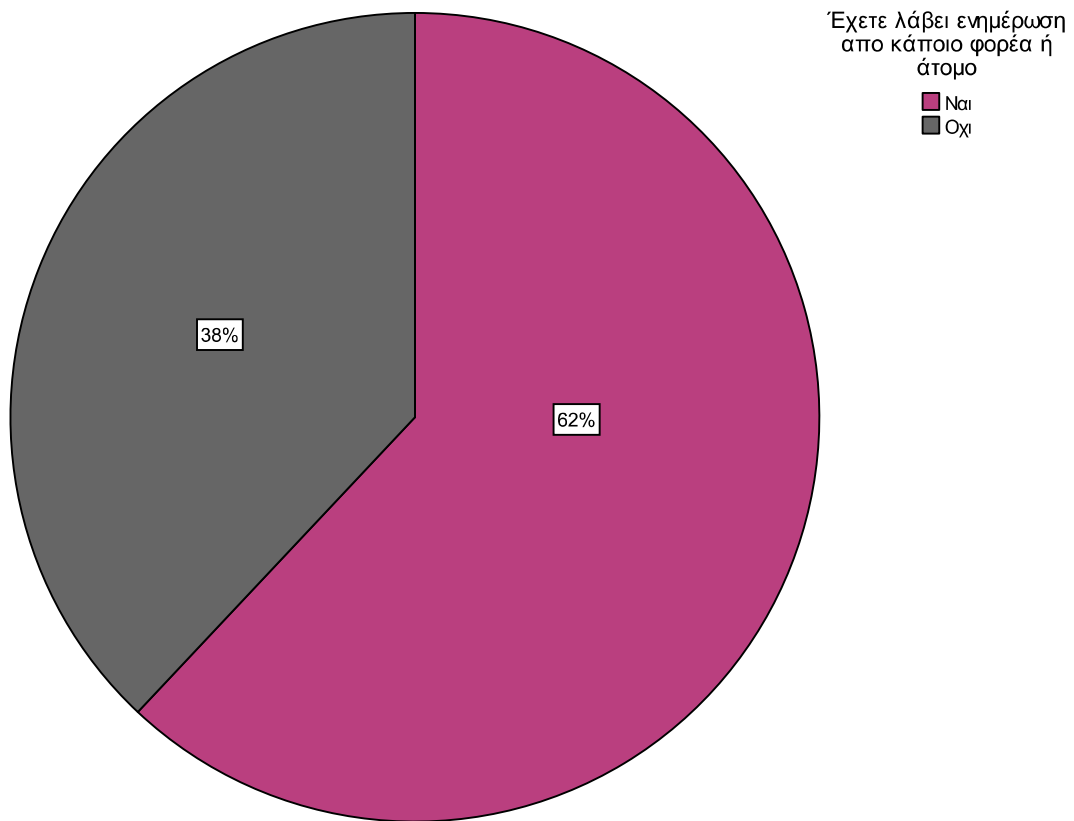
Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι 5-10 ώρες ενασχόληση με το διαδίκτυο θεωρείται αλόγιστη χρήση με διαφορά στα ποσοστά των απαντήσεων από τις υπόλοιπες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.14 Αντιμετώπιση κινδύνων από την χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

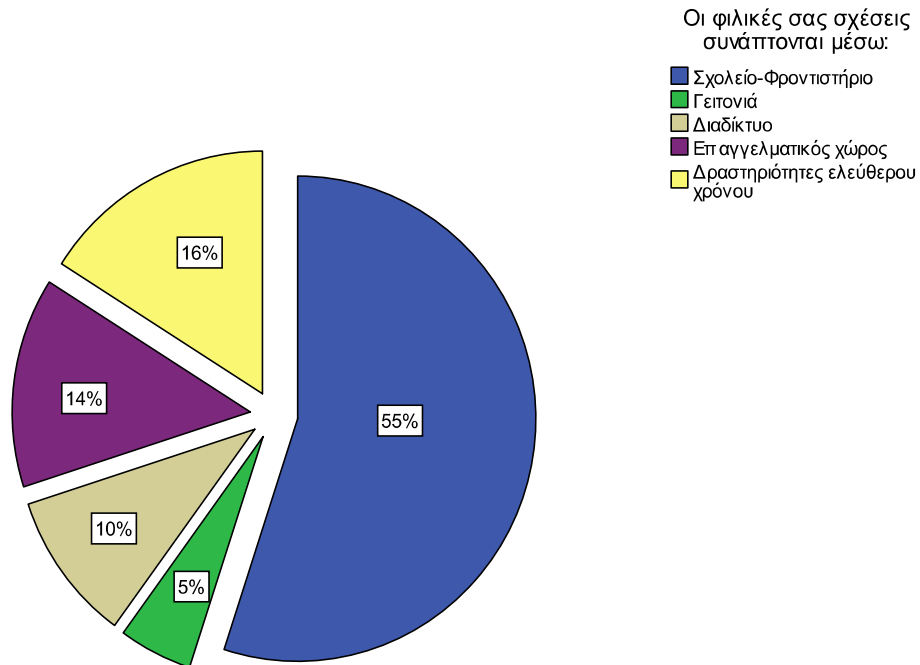
Από το παραπάνω σχήμα παρατηρούμε ότι παρά τους σοβαρούς κινδύνους που ενέχει το διαδίκτυο, οι νέοι προτιμούν να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους με φίλους παρά με κάποιο ειδικό που αντιμετωπίζει τους κινδύνους με πιο σωστό τρόπο, έχοντας ειδική γνώση στο θέμα, ή με την οικογένεια τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.15 Ενημέρωση για τους κινδύνους που ενέχει το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

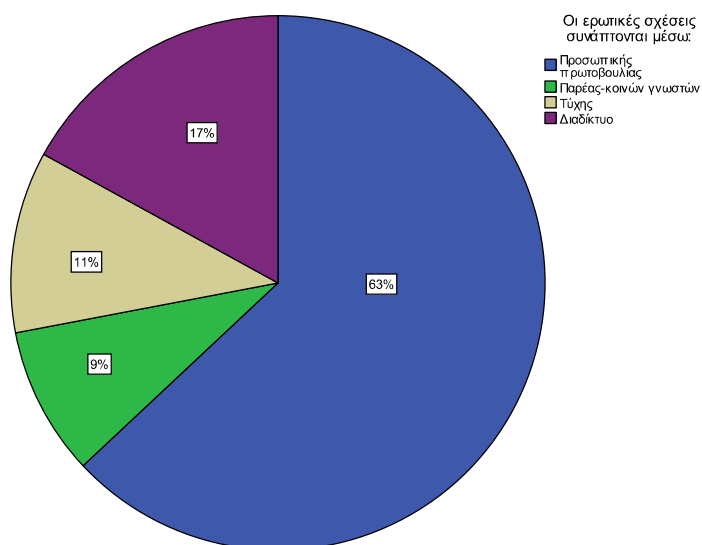
Παρατηρούμε ότι οι νέοι ενώ έχουν λάβει ενημέρωση για τους κινδύνους που ενέχει το διαδίκτυο, παρόλα αυτά πάλι με φίλους αντιμετωπίζουν τους κινδύνους αυτούς ίσως από “φόβο” να μην τους επιπλήξουν οι γονείς τους γιατί ενώ τους είχαν επιστήσει την προσοχή, δεν ακολούθησαν τις συμβουλές και παροτρύνσεις τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.16 Οι φιλικές σχέσεις συνάπτονται...

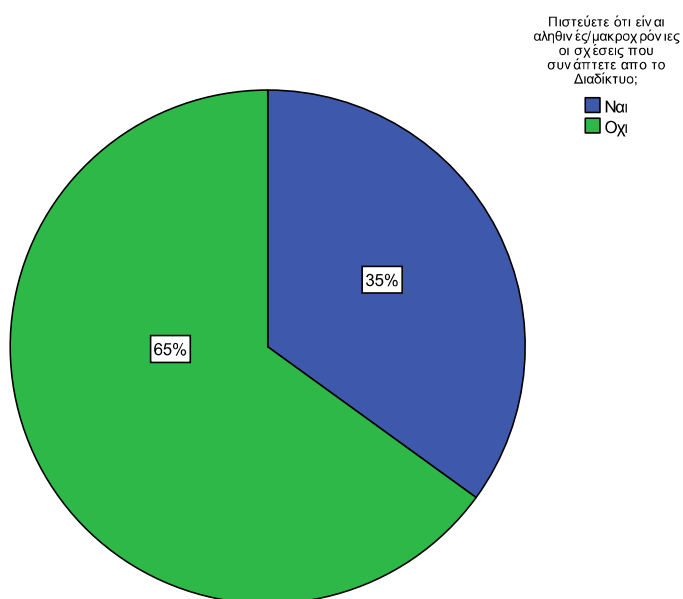

Παρατηρώντας το παραπάνω σχήμα, βλέπουμε ότι παρόλο που οι νέοι χρησιμοποιούν συνέχεια το διαδίκτυο και για την επικοινωνία τους με φίλους, γνωρίζουν καλά ότι οι αληθινές σχέσεις πραγματοποιούνται και στη συνέχεια “χτίζονται” όχι μέσω του διαδικτύου που αποτελεί ένα απρόσωπο μέσο, αλλά βιώνοντας τις σχέσεις προσωπικά και μέσα από κοινά βιώματα και εμπειρίες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.17 Οι ερωτικές σχέσεις συνάπτονται

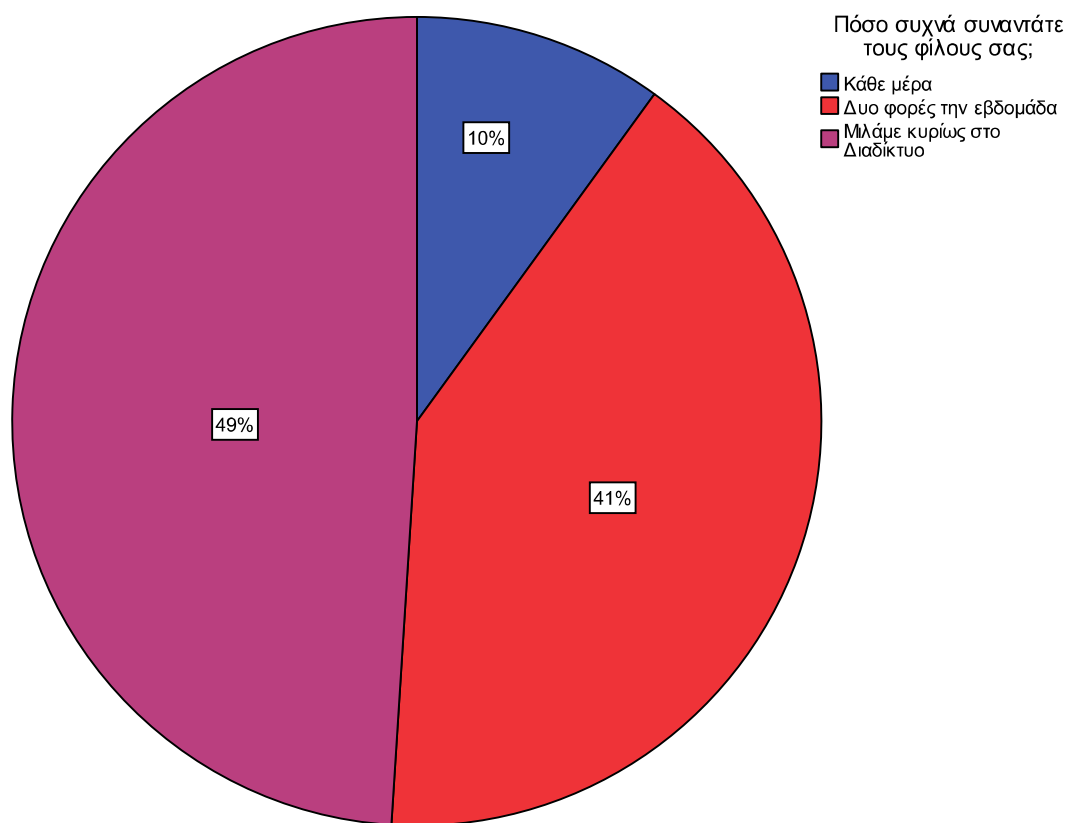

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.18 Αληθινές/μακροχρόνιες οι σχέσεις που συνάπτονται από το διαδίκτυο...

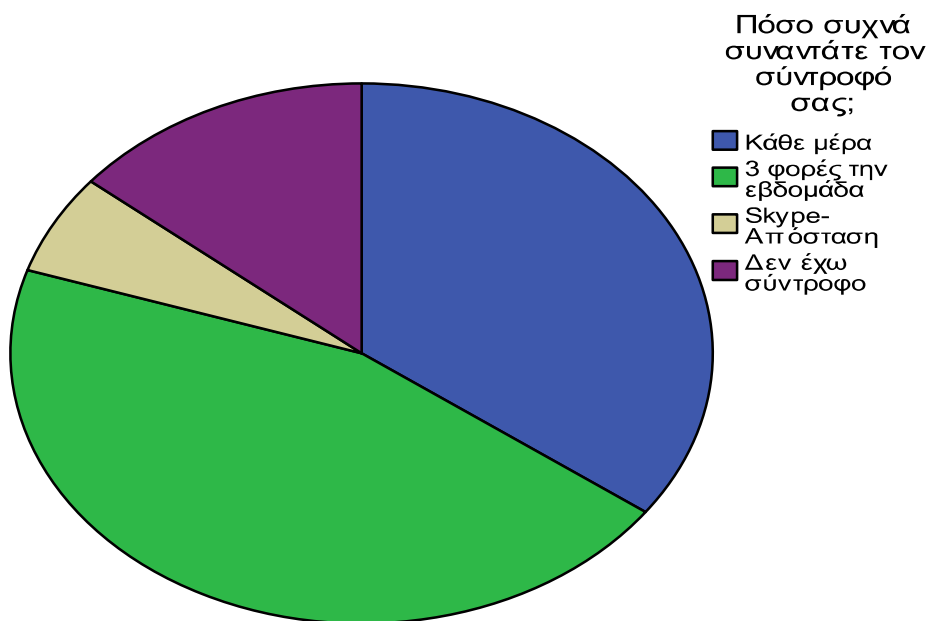
Παρατηρούμε, από τα παραπάνω γραφήματα, ότι ενώ οι ερωτηθέντες δεν θεωρούν ότι οι αληθινές και μακροχρόνιες σχέσεις πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου, αν και χρησιμοποιείται πολύ συχνά, ούτε οι φιλικές αλλά ούτε και οι ερωτικές σχέσεις δεν “χτίζονται” μέσω διαδικτύου.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.19 Συχνότητα επαφής με φίλους

Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα, βλέπουμε ότι ο φόρτος εργασίας (επαγγελματικές ή προσωπικές υποχρεώσεις φροντιστήρια, δραστηριότητες), απομακρύνουν τη φυσική-διαπροσωπική επαφή και δεν εκφράζονται συναισθηματικά πρόσωπο με πρόσωπο, αλλά μέσα από μια οθόνη ενός υπολογιστή χωρίς να υπάρχουν προσωπικές στιγμές (μια αγκαλιά, ένα χάδι, ένα χαμόγελο).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.20 Συχνότητα επαφής με σύντροφο

Βλέπουμε ότι τα παντρεμένα ζευγάρια έχουν καθημερινή επαφή και πολύ συχνή επαφή ενώ εκείνοι που έχουν ερωτική σχέση παρά το φόρτο και την πίεση των υποχρεώσεών τους, προσπαθούν τουλάχιστον 3 φορές την εβδομάδα να βρίσκονται με τον σύντροφό τους. Είναι κάτι που τους αναζωογονεί μετά από μια κουραστική μέρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αδιαμφισβήτητα, η χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι ευρέως διαδεδομένη με ένα πολύ μεγάλο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού να χρησιμοποιεί τις σύγχρονες αυτές τακτικές της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή. Αυτό ενισχύθηκε τα τελευταία χρόνια και από την επέκταση των ευρυζωνικών δικτύων και των τοπικών δικτύων. Παγκόσμια η χρήση αυτή είναι συνεχώς αυξανόμενη κάνοντας την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων πιο βολική και εύκολη στις περιπτώσεις όπου η φυσική παρουσία και η πρόσωπο με πρόσωπο επαφή, είναι αδύνατη ή πολύ δύσκολη.

Και στην Ελλάδα η χρήση των σύγχρονων αυτών μορφών και τρόπων επικοινωνίας γίνεται διαρκώς μεγαλύτερη και αποτελεί έναν από τους πιο διαδεδομένους τρόπους επικοινωνίας. Όλο και περισσότεροι νέοι αλλά και μεγαλύτερης ηλικίας άνθρωποι ασχολούνται πολλές ώρες καθημερινά με το διαδίκτυο. Είναι λογικό να ασχολούνται σε μεγαλύτερο ποσοστό οι νέοι διότι είναι και οι πιο εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες και λαμβάνουν και την απαραίτητη εκπαίδευση γι'αυτές από τα στοιχειώδη ακόμη επίπεδα εκπαίδευσης (Δημοτικό σχολείο). Παρόλα αυτά στη σημερινή εποχή της ταχύτητας και της διάδοσης της πληροφορίας, η εκμάθηση και η εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες πραγματοποιείται από συνεχιζόμενα προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης και αρκετές φορές αποτελεί και ένα σημαντικό κριτήριο αξιολόγησης για την πρόσληψη σε εργασία.

Η χρήση των σύγχρονων αυτών μορφών επικοινωνίας έχει πολλά πλεονεκτήματα που συνδέονται με την ελαχιστοποίηση των τοπικών και χρονικών περιορισμών, την εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων και την ευκολία που προσφέρει η σύνδεση από οποιοδήποτε χώρο και μέσο. Όλα τα παραπάνω προσφέρουν αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα στο χρήστη τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο.

Όμως η αλόγιστη και μη συνετή χρήση του μέσου σε συνδυασμό με την μη τήρηση κανόνων ασφαλείας προκαλεί όπως διαπιστώνουμε και από τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα στην παρούσα εργασία, σοβαρά

προβλήματα στις σχέσεις των μελών της οικογένειας και στις σχέσεις μεταξύ των δυο συζύγων.

Το πρωταρχικό ερώτημα λοιπόν της παρούσας πτυχιακής αφορούσε την επιρροή της αλόγιστης χρήσης του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις οικογενειακές σχέσεις καθώς και στις φιλικές. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συναφής με το θέμα βιβλιογραφία και η συλλογή-επεξεργασία ερωτηματολογίων σ'ένα τυχαίο δείγμα του πληθυσμού και σε γεωγραφικά διασκορπισμένες περιοχές. Επιλέχθηκε αυτός ο τρόπος έρευνας διότι η συγκέντρωση των απαντήσεων απευθείας από χρήστες θα μπορούσε να μας δώσει μια ξεκάθαρη εικόνα για το υπο διερεύνηση ερώτημα και τα επιμέρους ερωτήματα. Αναφορικά με τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος που πραγματοποιήθηκε η έρευνά μας, η πλειονότητα ήταν γυναίκες από Αθήνα και Θεσσαλονίκη κυρίως, άνεργοι με πτυχίο Ανώτατης εκπαίδευσης και ετήσιο εισόδημα 0-12000 ευρώ ,άγαμοι. Τον ελεύθερο χρόνο τους οι περισσότεροι τον αφιερώνουν στο Διαδίκτυο και έτσι μπορούμε να δικαιολογήσουμε και τις απαντήσεις τους για τη χρήση του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αρχικά εκείνοι που χρησιμοποιούν περισσότερο το Διαδίκτυο είναι οι νέοι ηλικίας 18-30 ετών, οι γυναίκες και οι άνεργοι που λαμβάνουν μέρος στην έρευνα. Όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα 18-30 ετών είναι εκείνοι που θεωρούν απαραίτητο στην καθημερινότητά τους το διαδίκτυο και είναι πιο εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες. Οι γυναίκες και οι άνεργοι είναι οι ομάδες που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής αφού το μεγαλύτερο ποσοστό που απάντησαν στα ερωτήματα της έρευνας είναι γυναίκες και άνεργοι. Επιπλέον οι άγαμοι και εκείνοι που έχουν πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης χρησιμοποιούν καθημερινά το Διαδίκτυο. Μέσα στην οικογένεια οι περισσότεροι ερωτηθέντες απαντούν ότι ο μπαμπάς κάνει χρήση του διαδικτύου συχνότερα απο ότι η μαμά ενώ η ηλικιακή ομάδα 18-30 πιστεύει ότι η χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προκαλεί "ρήξεις" μεταξύ των δυο συζύγων (38%). Αναφορικά με τα προβλήματα που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αυτά που προκύπτουν είναι : τα προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια για τις μικρότερες ηλικίες (10-18) ενώ οι επιβλαβής συμπεριφορές και η προστασία

προσωπικών δεδομένων για τις μεγαλύτερες ηλικίες (18-30). Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτοί που χρησιμοποιούν καθημερινά το διαδίκτυο, δεν προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα σε πολύ μεγάλο ποσοστό (78%). Όσον αφορά τη συχνότητα χρήσης και τα συναισθήματα που προκαλεί η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ένα μεγάλο ποσοστό αυτών που χρησιμοποιούν καθημερινά τα μέσα αυτά, απάντησαν ότι τους προκαλούν μια αίσθηση εξόδου από την πραγματικότητα. Σχετικά με τις συναντήσεις των φίλων μεταξύ τους, αυτοί που χρησιμοποιούν καθημερινά το διαδίκτυο επικοινωνούν κυρίως μέσω διαδικτύου με αυτούς ενώ συναντώνται 2 φορές την εβδομάδα πρόσωπο με πρόσωπο.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι κάνοντας μια εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της δικής μας έρευνας, διαπιστώνουμε ότι η ευρύτατη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί μια πραγματικότητα. Οι νέοι και έφηβοι είναι εκείνοι που ασχολούνται περισσότερο μιας και είναι και πιο εξοικειωμένοι με τέτοιες επικοινωνίες. Παρόλη τη χρήση, και πολλές φορές σε καθημερινή βάση, των νέων και εφήβων δεν προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα "σερφάροντας" ενώ νοιώθουν ότι με τον τρόπο αυτό επικοινωνίας βρίσκουν μια έξοδο από την πραγματικότητα. Έτσι θα ήταν ευκαίριο να υπάρξει μια εκτενή ενημέρωση για τους κινδύνους που ενέχει η μη προστατευμένη περιήγηση στο Διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που καλό θα ήταν να πραγματοποιηθεί συντονισμένα και σαφώς σχεδιασμένα-στοχευμένα από έναν κρατικό φορέα που θα καλύπτει το σύνολο της επικράτειας.

Ένα από τα σημαντικότερα όμως συμπεράσματα είναι η ρήξη της σχέσης μεταξύ των συζύγων και τα προβλήματα επικοινωνίας των παιδιών 10-18 ετών με την οικογένεια. Εν μέσω μιας σκληρής οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, η αποξένωση των συζύγων επιτείνεται από τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και γενικότερα του διαδικτύου. Θέλοντας να αποστασιοποιηθούν για κάποιες ώρες από τη θλιβερή σημερινή πραγματικότητα της χώρας μας, θεωρούν τον τρόπο αυτό επικοινωνίας μια εύκολη και ανέξοδη διέξοδο. Τα παιδιά εξάλλου δεν επικοινωνούν πια με την οικογένειά τους και τους φίλους τους εφόσον κάνουν αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Απόλυτα εξοικειωμένα με αυτόν τον τρόπο επικοινωνίας , ο διάλογος και η συζήτηση με τα μέλη της οικογένειας λείπει σαν στοιχείο της σημερινής ελληνικής οικογενειακής καθημερινότητας ενώ οι προσωπικές συναντήσεις με τους φίλους μειώνονται και αντικαθίστανται από τη συνομιλία μέσω διαδικτύου. Τα παραπάνω συμπεράσματα θα ήταν καλό να ληφθούν υπόψη ιδιαίτερα σήμερα εν μέσω οικονομικής κρίσης αλλά και διατάραξης του κοινωνικού ιστού σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας..

Ενέργειες-συμβουλές που πρέπει να δίνονται σε όσους είναι χρήστες διαδικτύου και μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι :

-Σε εφήβους

- Να μη δίνουν ποτέ σε άλλους, κωδικούς πρόσβασης (passwords), όσο κι αν εμπιστεύονται τους φίλους τους.
- Να χρησιμοποιούν ισχυρούς κωδικούς πρόσβασης με συνδυασμό γραμμάτων και αριθμών, και όχι λέξεις που είναι εύκολο να μαντέψει κάποιος, όπως το όνομα ενός κατοικίδιου ή ενός αγαπημένου τραγουδιστή.
- Να μη δημοσιεύουν προσωπικά στοιχεία ή στοιχεία φίλων τους, όπως ονόματα, διευθύνσεις, ηλικίες, στοιχεία σχολείου, διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) ή αριθμούς τηλεφώνου σε ηλεκτρονικά κοινωνικά δίκτυα (περιλαμβανομένων και των προφίλ).
- Να μη δημοσιεύουν ανάρμοστες φωτογραφίες, δικές τους ή οποιουδήποτε άλλου, και πριν γράψουν για άλλους ή δημοσιεύσουν φωτογραφίες τους να ζητούν προηγουμένως την άδειά τους .
- Να μην απαντούν σε κακοπροαίρετα email ή μηνύματα (αλλά να κρατούν ένα αντίγραφο απ' αυτά για την περίπτωση που θα χρειαστεί ή προκύψει κάποιο ζήτημα).
- Να αποκλείουν τους αποστολείς κακόβουλων ή ανάρμοστων μηνυμάτων ή να διαγράφουν τα άτομα αυτά από τους καταλόγους επαφών τους, αν υπάρχουν εκεί.
- Να μη δίνουν τον αριθμό του κινητού τους τηλεφώνου σε άτομα που δεν γνωρίζουν ή δεν εμπιστεύονται.
- Να φυλάνε όλα τα δυσάρεστα μηνύματα των email και των κινητών τους τηλεφώνων ως αποδεικτικά στοιχεία, και να τα δείχνουν σε κάποιον ενήλικο.

- Τα περισσότερα ηλεκτρονικά κοινωνικά δίκτυα έχουν πληροφορίες και εργαλεία για να αναφέρετε πιθανά προβλήματα και βοηθούν τους χρήστες να ελέγχουν ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες τους. Εξετάζετε τα πριν εγγραφείτε και να βεβαιώνετε ότι κρατάτε πάντα ενημερωμένες τις ρυθμίσεις ασφάλειας και ιδιωτικού απορρήτου.
- Να γνωρίζουν ολοι νεοι, για τον ρολο των κοινωνικων λειτουργων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί ενδιαφέρονται για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων και την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών αποβλέποντας στην κοινωνική ευημερία και δικαιοσύνη. Ο κοινωνικός λειτουργός προσφέρει υποστηρικτικές υπηρεσίες με σκοπό την πρόληψη ή την αντιμετώπιση ανθρώπινων αναγκών και κοινωνικών προβλημάτων που ίσως να έχουν δημιουργηθεί από την αλόγιστη χρήση του διαδικτύου.
- Να γνωρίζουν οι νέοι, φορείς και αρμόδιες αρχές σχετικά με την προστασία της χρήσης του διαδικτύου.
- Μην απαντάς σε ηλεκτρονικά μηνύματα που σε κάνουν να αισθανθείς «άβολα». Σε περίπτωση που λάβεις ένα τέτοιο μήνυμα, μη διστάσεις να το πεις στους γονείς σου ή σε κάποιο πρόσωπο που εμπιστεύεσαι.
- Αν αισθανθείς άβολα την ώρα που συνομιλείς μέσω chatroom διέκοψε αμέσως τη συνομιλία.
- Απόφυγε να στείλεις τη φωτογραφία σου και τα προσωπικά στοιχεία σου μέσω διαδικτύου σε άγνωστο.
- Σκέψου πολύ καλά πριν αποφασίσεις να συναντηθείς με κάποιο άτομο που γνώρισες στο διαδίκτυο. Ζήτησε την άποψη των γονιών σου σχετικά με αυτό το θέμα.
- Σε περίπτωση που αποφασίσεις να συναντηθείς με το «διαδικτυακό σου φίλο», ενημέρωσε τους γονείς σου ή κάποιο άτομο που εμπιστεύεσαι και φρόντισε αυτή η συνάντηση να γίνει σε δημόσιο χώρο.
- Ανέπτυξε κριτική διάθεση σε ό,τι διαβάζεις στο Διαδίκτυο. Μην εμπιστεύεσαι αμέσως ό,τι δεις στο Internet
- Μίλησε στους γονείς σου για τα όσα βλέπεις και ζεις όταν «σερφάρεις» στο Internet.

-Σε γονείς

- Ø Προτημηστε να τοποθετήσετε τον Η/Υ σας σε χώρους, όπως είναι το σαλόνι και όχι σε υπνοδωμάτια. Έτσι θα έχετε τη δυνατότητα να επιβλέπετε το παιδί σας, χωρίς το ίδιο να αισθάνεται ότι ελέγχεται.
- Ø Κάντε την πλοήγηση στο Internet μία οικογενειακή δραστηριότητα. Χρησιμοποιείτε τον Η/Υ μαζί με τα παιδιά σας.
- Ø Ενημερώστε τα παιδιά σας για τους κινδύνους που υπάρχουν όταν συνομιλούν με αγνώστους μέσω chatrooms.
- Ø Συζητήστε με τα παιδιά σας για θέματα ασφάλειας (επικοινωνία με επικίνδυνα άτομα, πρόσβαση σε sites με βλαβερό περιεχόμενο) που προκύπτουν από την πλοήγηση στο διαδίκτυο.
- Ø Διδάξτε τους να μην δίνουν προσωπικές πληροφορίες χωρίς την άδειά σας (επίθετο, όνομα ηλικία, διεύθυνση κατοικίας, αριθμό τηλεφώνου, οικογενειακό εισόδημα, ακόμα και ωράρια σχολείου ονόματα φίλων κ.λπ.) και να μην χρησιμοποιούν την κάρτα σας.
- Ø Μην επιτρέπετε ποτέ στα παιδιά σας να συναντηθούν με άτομα που γνώρισαν μέσω Διαδικτύου.
- Ø Διδάξτε τα επίσης, να αρνούνται από μόνα τους να συναντηθούν προσωπικά με άτομα που έχουν γνωρίσει στο Διαδίκτυο. Εξηγήστε τους ότι οι άγνωστοι με τους οποίους θέλουν να συναντηθούν μπορεί να είναι επικίνδυνοι.
- Ø Χρησιμοποιείτε τα λεγόμενα «φίλτρα» που είναι ειδικά προϊόντα λογισμικού με σκοπό την παρεμπόδιση της πρόσβασης σε μη επιθυμητές θέσεις «sites» (βία, πορνογραφία).
- Ø Ελέγξτε το περιεχόμενο οπτικοακουστικού υλικού, όπως CDs, δισκέτες κ.α., που αγοράζουν τα παιδιά σας ή ανταλλάσσουν με τους φίλους τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αρσένης, Σ. (2010), *Διαδίκτυο και κοινωνικές επιστήμες- τεχνικές, τεχνολογικές & συστημικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Βάντσης, Δ. (2009), *Εξάρτηση από τους υπολογιστές στην εφηβική ηλικία*, Ηράκλειο Κρήτης.
- Δημοπούλου- Λαγωνίκα, Μ. Ταυλαρίδου- Καλούτση Α. Μουζακίτης, Χρ. (2011). *Μεθοδολογία κοινωνικής εργασίας, μοντέλα παρέμβασης*, Εκδόσεις: Τόπος, Αθήνα.
- Ζώτος, (2000), *Διαφήμιση: Σχεδιασμός και λειτουργία στα πλαίσια της επιχείρησης και του διαφημιστικού γραφείου*”, Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη.
- Θεμπριάν, Χ.Λ. (2000). *Το διαδίκτυο, το Ίντερνετ και τα Νέα μέσα επικοινωνίας- μεταφρ. Παπαγεωργίου Χ.* Αθήνα: Στάχυ.
- Καλαϊτζάκη, Α. Αβαγιανού, Π.-Α., Πατεδάκη, Ε., Πηγή, Κ. & Συκιωτάκη, Ά.-Μ. (2013). Ένα μοντέλο πρόβλεψης της υπερβολικής εξάρτησης από το διαδίκτυο: Ο ρόλος των συναισθημάτων και των διαπροσωπικών σχέσεων. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο: E-LIFE 2013 – Πρόληψη και αντιμετώπιση διαδικτυακών συμπεριφορών υψηλού κινδύνου. Αθήνα, CD Rom.
- Καλαβάσης (Επιμέλεια), *Εκπαιδευτική, Οικογενειακή και Πολιτική Ψυχοπαθολογία (Τόμος Β΄: Αποκλίνουσες διαστάσεις στο χώρο της οικογένειας)* (σελ. 140-163). Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός.
- Καλαϊτζάκη, Α.Ε. & Νέστορος, Ι.Ν. (2002). Οι ενδοοικογενειακές σχέσεις ατόμων με ψυχωσικά συμπτώματα: Περιγραφή και αξιολόγηση βάσει της θεωρίας του Διαπροσωπικού Οκταγώνου. Στο Ν. Πολεμικός, Μ. Καϊλα & Φ. Καλαϊτζάκη, Α.Ε. (2009). Η Θεωρία των Τύπων του Σχετίζεσθαι: Κλινικές και θεραπευτικές εφαρμογές. Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, 54, 167-202.
- Καλλινικάκη, Θ. (1998). Κοινωνική Εργασία: *Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*, Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Καλογρίδου – Κολυβά, Μ. (2011). *Οι πολλές όψεις του διαδικτύου- Χρήση,*

- Κατάχρηση, Εθισμός. Διάλογος-Αντίλογος. Αθήνα: Δρόμων
- Κατερέλος, Ι., Παπαδόπουλος, Π. (2009). *Οι έφηβοι και το internet-ασφαλής και δημιουργική χρήση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Καφέτσιος, Κ. (2005). *Δεσμός, Συναίσθημα και Διαπροσωπικές Σχέσεις*, Εκδόσεις: τηπωθήτω, Δάρδανος Γ., Αθήνα.
- Καψάλης, Α. (2003). *Παιδαγωγική Ψυχολογία*, Θεσσαλονίκη : Εκδ. Αφοι Κυριακίδη
- Κούρτη, Ε. (2003). *Η επικοινωνία στο διαδίκτυο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κούτρας, Σ. (2003). *Έκφραση Έκθεση για όλες τις τάξεις του λυκείου*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κυριαζή Ν., (2001). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα: Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών* , Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Λούλος, Δ. (2002) *.Έκφραση Έκθεση*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη
- Μάτσα, Κ. (2009). *Εξάρτηση από το Διαδίκτυο: Η πιο σύγχρονη μορφή τοξικομανίας*, Τετράδια Ψυχιατρικής Νο 108, σελ.78-86.
- Μπαλτατζής, Α., Σακλαμπανάκης, Γ. (1999). *Εισαγωγή στο Internet- ένα βιβλίο για έλληνες χρήστες*. Αθήνα:Anubis. -Ελληνικά Βιβλία.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ., Μακρή-Μπότσαρη, Ε., & Τσιμπουκλή, Α. (2000). *Θέματα Εφηβείας (Μέρος Ι)*.Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Παπαηλιου,(2007). *Κοινωνικά δίκτυα και ανάλυση κοινωνικών δικτύων*. Μονάδα Διοίκησης Πληροφοριακών Συστημάτων, ΕΠΙΣΕΥ.
- Παπαδάκη-Μιχαηλίδη, Ε., (1998). *Η σιωπηλή γλώσσα των συναισθημάτων: Η μη λεκτική επικοινωνία στις διαπροσωπικές σχέσεις*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πασχόπουλος & Σκαλτσάς,(2001). *Ανάπτυξη και Εφαρμογή επιχειρηματικής Στρατηγικής και Μάρκετινγκ στο Διαδίκτυο*,Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα.
- Φραγκουλίδου, Φ. 2006. *Έφηβοι και διαδίκτυο : μελέτη των επιδράσεων του διαδικτύου στους εφήβους χρήστες*. Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Χτούρης, Παπάνης Ε. και Ρόντος, (2004). *Τα κοινωνικά δίκτυα*, Ελληνική Κοινωνική Έρευνα - Greek Social Research

Cohen, L. & Manion, L. (1997). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Έκφραση Δρακόπουλος

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Argyle, M., 1989, *The Psychology of Happiness*, Routledge, London.
- Bagwell, C. L. & Schmidt, M. E. 2011, *Friendships in childhood & adolescence*, Guilford Press, New York.
- Baumrind, D. 1991, *Effective parenting during the early adolescent transition*, In Cowan and A.M. Hetherington (eds.), *Family Transitions. Advances in family research series*. Hillsdale: Erlbaum.
- Bee, H. ,1999, *The growing child, an applied approach*, Longman, New York
- Benson, P., Scales, P., Hamilton, S., & Sesma, A., 2006, *Positive youth development: Theory, research and applications*. In W. Damon & R.M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology, Volume 1, Theoretical models of human development*, Wiley, New York.
- Berndt, T. J. 2004. Children's friendships: Shifts over a half-century in perspectives on their development and their effects. *Merrill-Palmer Quarterly*, 50, 206-223.
- Berzonsky, M. ,2011. *A social-cognitive perspective on identity construction*, In S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of identity theory and research* (pp. 55–76), Springer, New York.
- Bowlby, J. 1969. *Attachment and loss*, Basic Books, New York.
- Bowlby, J. ,1988. *A secure base: Parent–child attachment and healthy human development*, Blackwell, Oxford.
- Bushman, B.J. , Whitaker J.L.2012. *Media Influence on Behavior*, Encyclopedia of Human Behavior (Second Edition), p. 571-575
- Cannell, C.F. & Kahn, R.L. 1968. *The Handbook of Social Psychology*, vol. 2, Research Methods. Interviewing. In G. Lindzey & A. Aronson (eds): Addison Wesley, New York.
- Denzin, N.K. 1970. *The Research Act in Sociology: A theoretical Introduction to Sociological Method*, The Butterworth Group, London.
- Diener, E., Suh, E.M., 2000. *Culture and Subjective Well-Being*, MIT Press.

Doise, W., 1986. *Levels of explanation in social psychology*, CUP, Cambridge.

DuBois, D. L., Burk-Braxton, C., Swenson, L. P., Tevendale, H. D., Lockerd, Durkin, K. ,1995. *Developmental social psychology. From infancy to old age*,

Erikson, E. H. & Stone, I. ,1959. *Identity and the life cycle. Selected papers*, International Universities Press, New York.

Erikson, E. H. ,1950. *Childhood and society*, Norton, New York.

Erikson, E. H. ,1968. *Identity, youth, and crisis*, Norton. New York.

Erikson, E. H.,1980. *Identity and the life cycle (originally published 1959)*, Norton New York.

Eysenck, M. 2000. *Psychology: A student's handbook*. USA: Taylor & Francis.

Grayson, P. & Meilman, P.,2006. *College mental health practice*. Taylor & Francis Group, New York.

Golbeck, J.,2015. *Analyzing networks*, Introduction to Social Media Investigation, p. 221-235.

Grotevant, H. D. & Cooper, C.R. (1998). *Individuality and connectedness in adolescent development: Review and prospects for research in identity, relationships and contexts*. In E. Skoe & A. von der Lippe (eds.), *Personality development in adolescence: A cross national and life span perspective*.London: Routledge.

Gulotta, T. R., Adams G. R. & Markstrom C.A. 1999. *The Adolescent experience*, Academic Press, USA.

Hartup, W.W. 1993. *Adolescents and their friends*. In B. Laursen (Ed.) *Close friendships in adolescence*, pp.3-22, Jossey-Bass, San Francisco.

Hofstede, G., 2001. *Culture's consequences: Comparing values, behaviours, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Hurrelman, K. & Hamilton, S. ,1996. *Social problems and social contexts in adolescence*, Hawthorne, New York.

Jowell, R. and the Central Co-ordinating Team, 2003. *European Social Survey. Technical Report*, Centre for Comparative Social Surveys, City University, London.

- Kelley, H.H., Berscheid, E., Christensen, A., Harvey, J.H., Huston, T.L., Levinger, G., McClintock, E., Peplau, L.A., & Peterson, D.R., 1983. *Close Relationships*, Freeman, New York.
- Kim, A. J. 2000. *Community Building on the Web*. Berkeley, CA: Peachpit Press
- Kroger, J. 1966. *Identity in adolescence: The balance between self and other (2nd edition)*, Routledge & Kegan Paul, New York.
- Kroger, J. ,2000. *Identity development. Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks: Sage.
- Layard, R., 2002. *Rethinking public economics: implications of rivalry and habit*, Centre for Economic Performance, LSE, mimeo.
- Levesque, R. G. 2011. *Encyclopedia of adolescence*, Springer. New York.
- Loizos, P. & Papataxiarchis, E. (Eds.) ,1991. *Contested identities: Gender and kinship in Modern Greece*, Princeton University Press, Princeton, US.
- Marcia, J. E. ,1980. Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp 159-187), Wiley, New York .
- Marcia, J. E. ,1993. The status of the statuses. Research review in J. E. Marcia, A. S. Waterman, D. R.
- Martin, C. & Fabes, R. 2009. *Discovering child development*, Houghton Mifflin Company, USA.
- Matteson, S L. Archer & J. L. Orlofsky (Eds.). *Ego identity: A handbook for psychosocial research* (pp. 22-41), Springer-Verlag, New York.
- Moshman, D. 2005. *Adolescent psychological development*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., New Jersey.
- Rathus, S. A. 2011. *Childhood and Adolescence: Voyages in Development*. Cengage Learning, Wadsworth.
- Roland,B., 2004. The Analysis of Social Networks, to: *Hardy Melissa-Bryman Alan (ed.)*, London, pp. 505-526.
- Schwartz, S., Luyckx,K. & Vignoles, V. 2011. *Handbook of Identity Theory and Research*, Springer, New York.
- Shaffer, D. 2009. *Social and personality development (6th edition)*. Wadsworth: Cengage Learning. Sigelman, C., Rider, E. 2009, *Life- Span human development*, Cengage Learning, Wadsworth.

- Sigelman, C., Rider, E. 2012. *Life- Span human development (8th edition)*. Cengage Learning, USA.
- Wallace, P.,2012. *Internet Behavior*, Encyclopedia of Human Behavior (Second Edition), p. 458-464.
- Walker, J.,2014. *Internet Security*,Network and System Security (Second Edition), p. 179-220.
- Watermeyer, R. ,2012. *Social Networking Sites*, Encyclopedia of Applied Ethics (Second Edition), p. 152-159.
- Wayne, W. 2008. *Psychology: Themes & variations*, Thomson Learning, Inc., Wadsworth.
- Weinreich, P. ,1986. The operationalisation of identity theory in racial and ethnic relations. In Rex, J. & Mason, D. *Theories of race and ethnic relations*. University of Cambridge: Press Syndicate.
- Werner-Wilson, R. J. 2001. *Developmental-Systemic Family Therapy with Adolescents*, Haworth Press, New York.
- Wolfe, D. & Mash, E. 2006. *Behavioral and emotional disorders in adolescents*, Guilford Press, New York .
- Youniss, J. 1980. *Parents and peers in social development*, University of Chicago Press, Chicago.

Ξενόγλωσση Αρθρογραφία

- Adams, G., Berzonsky, M. & Keating, L. (2006). "Psychosocial resources in first-year university students: The role of identity processes and social relationships", *Journal of Youth and Adolescence*, 35, pp.81-91.
- Acquisti A., Gross R.,(2006). "Imagined Communities: Awareness, Information Sharing, and Privacy on the Facebook." *Privacy Enhancing Technologies Lecture Notes in Computer Science*, 4258, pp 36-58.
- Anagnostakis, K. G., Markatos, E. P., (2008). "Antisocial Networks: Turning a Social Network into a Botnet". *Information security*, pp.146-160.
- Aslanidou S., Menexes G.,(2008),Youth and the Internet: Uses and practices in the home, *Computers & Education*, 51(3), p. 1375-1391.
- Athanasopoulos, E, Makridakis, A, Antonatos, S, Antoniadis, D, Ioannidis, S,

- Baumrind, D. (1978). Parenting disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and society*, 9, pp.239-276.
- Beard, K.W., Wolf. E.M., (2001). "Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction".*Cyber Psychology & Behavior*, 4, pp. 377-383.
- Berndt, T. J. (2004). "Children's friendships: Shifts over a half-century in perspectives on their development and their effects". *Merrill-Palmer Quarterly*, 50, pp. 206-223.
- Berzonsky, M. (1989). "The Self as a Theorist: Individual Differences in Identity Formation", *International Journal of Personal Construct Psychology*, 2, pp.363-376.
- Berzonsky, Michael D. (2004). Identity style, parental authority, and identity commitment. *Journal of Youth and Adolescence*, 33 (3), pp. 213-220.
- Beyers, W. & Goossens, L. (2008). "Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence", *Journal of adolescence*, 31, pp.165-184.
- Bilge L., Strufe T., Balzarotti D., Kirde E. (2009). "All your contacts Are Belong to Us: Automated Identity Theft Attacks on Social Networks". Proceedings of the 18th International Conference on World Wide Web.
- Bosma, H. A., & Kunnen, E.S. (2001). "Determinants and mechanisms in ego identity development: A review and synthesis". *Developmental Review*, 21, pp.39-66.
- Boyd D.M., Ellison N.B.,(2007). "Social network sites: Definition, history, and scholarship" . *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), pp. 2-11.
- Bradley K., (2005). Internet lives: social context and moral domain in adolescent development. *New Dir Youth Dev*. 108, pp. 57-76.
- Bremer J., (2005). The internet and children: advantages and disadvantages. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am*. 14(3): 405-28.
- Breslin, J., & Decker, S. (2007). "The Future of Social Networks on the Internet: The Need for Semantics". *IEEE Internet Computing*, 11(6), pp. 86 – 90.
- Brunty J., Helenek K.,(2013). *Investigative Uses of Social Media, Social Media Investigation for Law Enforcement*, pp. 41-70

- Campbell, D.T. & Fiske, D. (1959). "Convergent and discriminant validation by the multi-trait multimethod matrix". *Psychological Bulletin*, 56, pp. 81 – 105.
- Chou, C. (2001). "Internet abuse and addiction among Taiwan college students: An online interview study". *Cyberpsychol. Behav.*,4(5), pp. 573–585
- Clark D., Blumenthal M.(2001). "Rethinking the design of the Internet: The end to end arguments vs. the brave new world." *ACM Transactions on Internet Technology*, 1(1), pp. 70 –109.
- Clark, A.E., & Oswald, A.J. (2002). "A simple statistical method for measuring how life events affect happiness". *International Journal of Epidemiology*, 31 (6), pp.1139–1144.
- Cliff Lampe, Nicole Ellison, Charles Steinfield,(2006). A Face(book) in the Crowd: Social Searching vs. Social Browsing. CSCW '06 Proceedings of the 2006 20th anniversary conference on Computer supported cooperative work, N.Y. USA,pp.167-170.
- Davis, R. A. (2001). "A cognitive–behavioral model of pathological Internet use". *Computers in Human Behavior*,17, pp.187-195.
- Derks D., Fischer H., A., Bos, E.R.,A.(2008). "The role of emotion in computer-mediated communication: A review", *Computers in Human Behavior*, 24(3), pp. 766-785.
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., Smith, H.L., (1999). "Subjective well-being: three decades of progress". *Psychological Bulletin*, 125 (2), pp.276–302.
- DuBois, D. L., Burk-Braxton, C., Swenson, L. P., Tevendale, H. D., Lockerd, E. M., & Moran, B. L. (2002). "Getting by with a little help from self and others: Self-esteem and social support as resources during early adolescence", *Developmental Psychology*, 36, pp.822-839.
- Dunkel, C., Papini, D., & Berzonsky, M. D. (2008). "Explaining differences in identity styles: Possible role of personality and aspects of family functioning. *Identity*". *An International Journal of Theory and Research*, 8, pp.349-363.

- Fowler, J.H. & Christakis, N.A. (2008). "Dynamic spread of happiness in a large social network: Longitudinal analysis over 20 years in the Framingham Heart Study". *British Medical Journal*, 337, pp.1-9.
- Freeman Linton (2006). "The development of Social Network Analysis" *Editing a Normal Science Journal in Social Science*, University of California, Irvine, pp. 2-5.
- Gallo, L. C., Troxel, W. M., Kuller, L. H., Sutton-Tyrrell, K., Edmundowicz, D., & Matthews, K. A. (2003). "Marital status, marital quality, and atherosclerotic burden in postmenopausal women". *Psychosomatic Medicine*, 65, pp.952–962.
- Gallo, L.C., Matthews, K.A. (2006). "Adolescents' attachment orientation influences ambulatory blood pressure responses to everyday social interactions". *Psychosomatic Medicine*, 68 (2), pp. 253-261.
- Glaser, R., Kiecolt-Glaser, J. K., Bonneau, R., Malarkey, W., & Hughes, J. (1992). "Stress-induced modulation of the immune response to recombinant hepatitis B vaccine". *Psychosom. Med.*, 54, pp.22–29.
- Glenn, N. D., & Weaver, C. N. (1981)." The contribution of marital happiness to global happiness". *J. Marr. Fam.* 43, pp.161–168.
- Griffiths, Mark D. , Kuss J., Daria, Demetrovics Zsolt,(2014). "Social Networking Addiction: An Overview of Preliminary Findings'", *Behavioral Addictions*, pp. 119-124.
- Gross, R., & Acquisti, A. (2005). "Information revelation and privacy in online social networks". *Proceedings of WPES'05*, pp. 71-80
- Grotevant, H. D. (1987). "Toward a process model of identity formation", *Journal of Adolescent Research*, 2, pp.203–222.
- Hall, S. P., & Brassard, M. R. (2008). "Relational support as a predictor of identity status in ethnically diverse early adolescent sample". *Journal of early adolescence*, 28, pp. 92-114.
- Hart-Davidson, W., Bernhardt, G, McLeod M., Rife M., and Grabill J. T.. (2008). "Coming to Content Management: Inventing Infrastructure for Organizational Knowledge Work" . *Technical Communication Quarterly* 17(1), pp.10-34.
- Haythornthwaite,C., (2005). "Social Networks and Internet Connectivity Effects" *Information, Communication and Society* 8(2), pp.125-47.

- Hinde, R.A. (1995). "A suggested structure for a science of relationships". *Personal Relationships*, 2, pp.1- 16.
- Hofstede, G. (1983). "National cultures revisited". *Behavior Science Research*, 18, pp.285-305.
- House, J. S., Landis, K. R., & Umberson, D. (1988). "Social relations and health". *Science*, 241, pp.540-545.
- Jagatic, T., Johnson, N., Jakobsson, M., & Menczer, F. (2007). "Social phishing". *Communications of the ACM*. 5 (10), pp.94–100.
- Kafetsios, K. (2006). "Social support and well-being in contemporary Greek Society: Examination of multiple indicators at different levels of analysis". *Social Indicators Research*, 76, pp.127-145.
- Kafetsios, K & Sideridis, G. (2006). "Attachment, social support, and well being in younger and older adults". *Journal of Health Psychology*, 11(6), pp.867-879.
- Kafetsios, K. (2007). "Gender, social support and well-being: Evidence from a Greek community sample". *Interpersona*, 2, pp.191-207.
- Kaplan, A.M. and Haenlein, M. (2010). "Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media". *Business Horizons*, 53 (1), pp. 59-68.
- Kerpelman, J. L., & Pittman, J. F. (2001). "The instability of possible selves: identity processes within late adolescents' close peer relationships". *Journal of Adolescence*, 24, pp.491–512.
- Kiecolt-Glaser, J.K. (1999). "Stress, personal relationships, and immune function: Health implications". *Brain, Behavior, and Immunity*, 13 (1), pp. 61-72
- Kiecolt-Glaser, J.K., Glaser, R., Gravenstein, S., Malarkey, W.B., Sheridan, J. (1996). "Chronic stress alters the immune response to influenza virus vaccine in older adults". *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 93 (7), pp. 3043-3047.
- Kim, A. J. (2000), «*Community Building on the Web. Berkeley*», CA: Peachpit Press
- Kim, H.S., Sherman, D.K., Ko, D., Taylor, S.E. (2006). "Pursuit of comfort and pursuit of harmony: Culture, relationships, and social support seeking". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, pp.1595-1607.

- Kitayama, S., Markus, H. R., & Kurokawa, M. (2000). "Culture, emotion, and well-being: Good feelings in Japan and the United States". *Cognition and Emotion*, 14, pp.93-124.
- Krettenauer, T. (2005). "The role of epistemic cognition in adolescent identity formation: Further evidence". *Journal of Youth and Adolescence*, 34(3), pp.185-198.
- Kroger, J. & Haslett, S. J. (1988). "Separation individuation and ego identity status in late adolescence". *Journal of Youth and Adolescence*, 7, pp.59-80.
- Laviniu, E. & Florin, M.,(2011)."Pros and cons of corporate social networks". *Review of Management and Economic Engineering*, 10(2), pp. 83-92.
- Marcia, J. E. (1966). "Development and validation of ego identity status". *Journal of personality and social Psychology*, 5, pp.551-558.
- Marcia, J. E. (1976). "Identity six years after: A follow-up study". *Journal of Youth and Adolescence*, 5, pp. 145-160.
- Marcia, J. E. (2002). "Identity and psychosocial development in adulthood". *Identity*, 2 (1), pp.7-28.
- Marcon M., Viswanath B., Cha M., Gummadi K. (2011). "Sharing Social Content from Home: A Measurement-driven Feasibility Study" . NOSSDAV 2011.
- Markus, H., & Kitayama, S. (1991). "Culture and self: Implications for cognition, emotion and motivation". *Psychological Review*, 98, pp.224-253.
- Meeus, W., & Dekovic, M. (1995). "Identity development, parental and peer support in adolescence: Results of a national Dutch survey". *Adolescence*, 30, pp. 931-944.
- Meeus,W., Oosterwegel, A., & Vollebergh,W. (2002). "Parental and peer attachment and identity development in adolescence". *Journal of Adolescence*, 25, pp. 93-106.
- Meilman, P. (1979). "Cross-sectional age changes in ego identity status during adolescence". *Developmental Psychology*, 15, pp. 230-231.
- Mesquita, B., & Frijda, N. H. (1992). "Cultural variations in emotion: A review". *Psychological Bulletin*, 112, pp.179-204.

- Mesquita, B. (2001). "Emotions in collectivist and individualist contexts". *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, pp.68-74.
- Mesquita, B., & Karasawa, M. (2002). "Different emotional lives". *Cognition and Emotion*, 16, pp.127-141.
- Montemayor, R. & Eisen, M. (1977). "The development of self conceptions from childhood to adolescence". *Developmental Psychology*, 13, pp.314-319.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P.(2000). "Incidence and correlates of pathological Internet use among college students". *Computers in Human Behavior*, 16, pp.13–29.
- Munro. G. and Adarns. G. R.(1977). "Ego identity formation in college students and working youth". *Developmental Psychology*, 13, pp.523-524.
- Nezlek, J.B., Kafetsios, K., & Smith, V. (2008). "Emotions in everyday social encounters: Correspondence between Culture and Self-Construal". *Journal of Cross Cultural Psychology*, 39(4), pp.366-372.
- Para, A. E. (2008). "The Role of Social Support in Identity Formation: A Literature Review". *Graduate Journal of Counseling Psychology*, 1(1), Article 9.
- Reffay C., Chanier T., (2003). "How Social Network Analysis can help to measure cohesion in Collaborative Distance Learning, Designing for Change in Networked Learning Environments. ". *Proceeding of the International Support for Collaborative Learning*, 3, pp.343-352.
- Rosenblum David. "What Anyone Can Know; The Privacy Risks of Social Networking Sites." *IEEE Security & Privacy*, 5(3), pp. 40-49.
- Ryff, C.D., & Keyes, C.L. (1995). "The structure of psychological well-being revisited". *Journal of Personality and Social Psychology*, 69 (4), pp. 719-727.
- Saxena, S., Carlson, D., Billington, R., & Orley, J. (2001). "The WHO quality of life assessment instrument (WHOQOL-Bref): The importance of its items for cross-cultural research". *Quality of Life Research*, 10, pp.711-721
- Schwartz, S. (2012). "Identity around the world". *New directions for child and adolescent development*, 138, pp. 4-5.

- Singelis, T. M., & Sharkey, W. F. (1995). "Culture, self-construal, and embarrassability". *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26, pp.622-645.
- Steinberg, L. & Sheffield-Morris, A. (2001). "Adolescent development". *Annual review of psychology*, 52, pp. 83-110.
- Strahilevitz L. J., (2004). "A social networks theory of privacy." , John M. Olin Law & Economics working paper No . 230 (2d series)
- Tsai, C-C., Lin, S.S.J., (2003). "Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study", *Cyber Psychology & Behavior* , 6, pp. 649-652.
- Valkenburg,, P.M., Peter, J., & Schouten, A.P. (2006)." Friend networking sites and the relationship to adolescents' well-being and social self-esteem". *Cyberpsychology & Behavior*, 9, pp.585-590.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). "Online communication and adolescent well-being: testing the stimulation versus the displacement hypothesis". *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4),pp.1169-1182.
- Waterman, A. S. (1982). "Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research". *Developmental Psychology*, 18, pp.341-358.
- Waterman, A. S. (1988). "Identity status theory and Erickson's theory: Communalities and differences". *Developmental Review*, 8, pp.185-208.
- Whang L.S. et al. (2003). "Internet Over-Users' Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis on Internet Addiction".*Cyber psychology & Behavior*, 6(2).
- Yamada, A, Kim T. H.-J., and Perrig, A. (2012). "*Exploiting Privacy Policy Conflicts in Online Social Networks*", pp. 1-9.
- Young, K. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. In: Vande Creek, L., & T. L. Jackson (Eds.), Sarasota, FL: Professional Resource Press. Copyright 1999 by Professional Resource Exchange, Inc
- Young, K. S., Pistner, M., O' Mara, J., & Buchanan, J. (1999). "Cyber-disorders: The mental health concern for the millennium". *Cyber Psychology and Behavior*, 2(5), pp.475-479.

Ιστοσελίδες

Βλάχος, Π., Δρόσος, Δ., 2004. “*Νέες τεχνολογίες και διαφήμιση*” , E-Business Forum, Αθήνα.

Γαλάνης, Δ. 2010. “*Εγκαταλείψτε το Facebook*”. Available at: <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=4&artId=333369&dt=23/05/2010> (τελ. ανάκτηση 8/6/2010).

Γκατζιαλίδης, Χ. Α. 2009. “*Ο Νέος Παγκόσμιος Ιστός και οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Δικτύωσης*”. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.

Γλέζου Κ., Γρηγοριάδου Μ., 2009, “*Ελληνικά Διαδικτυακά Εκπαιδευτικά Κοινωνικά Δίκτυα*”.

Δεμερτζής. Μ. 2010. “*Τα μικρά γράμματα του “Facebook”*”. Available at: <http://mdemertzis.blogspot.com/> (τελ. ανάκτηση 8/8/2010).

Ελευθεροτυπία 2009. “*Τους έσωσαν από αυτοκτονία*”. Available at: http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=20.01.2009,id=15880060 (τελ. ανάκτηση 18/ 5/2009).

“*«Αντιπαραγωγικά» τα κοινωνικά δίκτυα για τις επιχειρήσεις*” , Ελευθεροτυπία, 6 Αυγούστου 2010.

Σπυροπούλου, Α. ,2012, “*Το ελληνικό κοινωνικό δίκτυο*”, ΤΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα

Bard, M. 2010. “15 Categories of Social Media”. Ανακτήθηκε 14/10/2010, από τη διεύθυνση <http://www.mirnabard.com/2010/02/15-categories-of-social-media/>.

Black J., “The perils and promise of online schmoozing,” 20 February 2004, available at BusinessWeek.com

Bullock David, “What’s After Social Networks? Good Question,”, 31 July 2007, available at davidbullock.com

“Blogging Systems Group, Leading Provider of Social Networks and Community Blogging Technology, Names 3 New Clients,” 31 July 2007, available at misukanisodden.com

Facebook: Ξεπέρασαν τα 350 εκατ. οι χρήστες. Available at: <http://www.enet.gr/?i=news.el.episthmh-texnologia&id=108449> (τελ. Ανάκτηση 10/2/2010).

Goldberg, I. 1995. Internet addiction disorder—diagnostic criteria. Available at: www.iucf.indiana.edu/~brown/hyplan/addict.html

Goldberg I. 1996. Internet addiction disorder. [www.urz.uni-heidelberg.de/Netzdienste/anleitung/ wwwtips/8/addict.html](http://www.urz.uni-heidelberg.de/Netzdienste/anleitung/wwwtips/8/addict.html).

Kristen Nicole, “comScore Report Shows Global Growth of Social Networks,” 31 July 2007, available at mashable.com

Levine Robert , “MySpace Music Store Is New Challenge for Big Labels,” N.Y.Times.com, 4 September 2006.

Livingstone, S., Ólafsson, K., & Staksrud, E. 2011. *Social Networking, Age and Privacy*. EU KIDS Online. Available from: <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/ShortSNS.pdf> (retrieved July 31, 2011).

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K., 2011. Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full Findings. LSE, London: EU KIDS Online.

Marcon M., Viswanath B., Cha M., Gummadi K. 2011. “*Sharing Social Content from Home: A Measurement-driven Feasibility Study*” . NOSSDAV 2011.

Michael Jones, “Leveraging Social Networking Sites to Generate Business,” available at entrepreneurs.about.com.

Porter Joshua, “Why Circle of Friends Works in Social Networking,” 12 April 2007, available at bokardo.com

Ray E., “2 Girls Sentenced for Threats on MySpace,” toledoblade.com, 28 June 2006.

Rosenbush S., “News Corp.'s Place in MySpace,” BusinessWeek.com, 19 June 2005.

Scott-Joynt J., “What MySpace means to Murdoch,” news.bbc.co.uk, 19 July 2005.

“ITV buys Friends Reunited website,” news.bbc.co.uk, 6 December 2005.

“Social Network Service,” available at Wikipedia.org.

“What Is Social Networking?,” <http://www.whatissocialnetworking.com>

Deloitte LLP, 2009, «*Ethics & Workplace Survey*» .

Young, K. 1996. Internet Addiction survey [online] Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.pitt.edu/ksy/survey.htm> [accessed 15 March 2013]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ / ΜΕΣΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΣΤΙΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής
εργασίας του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πάτρας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Ηλικία

10-18

18-30

30-65

2. Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

3. Τόπος διαμονής

Επαρχία

Θεσσαλονίκη

Αθήνα

4. Επάγγελμα

Άνεργος

Μαθητής-Φοιτητής

Δημόσιος Υπάλληλος

Ιδιωτικός Υπάλληλος

Ελεύθερος Επαγγελματίας

Μαθητής-Φοιτητής

5. Επίπεδο εκπαίδευσης

Δεν έχω πάει σχολείο

Υποχρεωτική

Απόφοιτος Λυκείου

Ανώτατη

6. Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος

- Έγγαμος
- Διαζευμένος

7.Αριθμός παιδιών

- 0
- 1
- 2
- 2 και πάνω

8.Οι περισσότερες ελεύθερες ώρες τις περνάτε:

- Με την οικογένεια
- Με φίλους
- Στο Διαδίκτυο

9.Κάνετε χρήση Διαδικτύου/μέσα κοινωνικής δικτύωσης

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πάρα πολύ

10.Πόσο συχνή είναι η χρήση;

- 3-5 φορές την εβδομάδα
- Καθημερινά
- 3 φορές το μήνα

11.Πόσους Η/Υ, GageTs, Tamplet, κινητά έχετε σπίτι;

- 1
- 1-3
- Κάθε μέλος της οικογένειας έχει δικό του

12.Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ενασχόλησή σας με το διαδίκτυο;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πάρα πολύ

13. Ποιός κάνει χρήση διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης

- Μπαμπάς
- Μαμά
- Και οι δυο

15. Θεωρείτε ότι το Διαδίκτυο-μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν ρήξεις στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πάρα πολύ

16. Κατά την προσωπική σας άποψη, η αλόγιστη χρήση του Διαδικτύου είναι όταν το χρησιμοποιούμε:

- Μέχρι 2-3 ώρες καθημερινά
- 5-10 ώρες καθημερινά
- Πάνω από 10 ώρες καθημερινά

17. Για ποιούς λόγους χρησιμοποιείτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

- Ενημέρωση
- Επικοινωνία
- Αναζήτηση υλικού
- Αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου
- Γνωριμία-Επαφή
- Διασκέδαση
- Μόδα-Τάση
- Άλλο

18. Ποιό κοινωνικά μέσα χρησιμοποιείτε;

- Facebook

- Youtube
- Instagram
- Twitter
- LinkedIn
- Απλός χρήστης Internet
- Όλα τα παραπάνω

19. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σας έγιναν γνωστά:

- Οικογένεια
- Σχολείο
- Φίλοι
- Internet

20. Συναισθήματα που προκύπτουν από τη χρήση κοινωνικής δικτύωσης:

- Ελευθερία σκέψεων-συναισθημάτων
- Εξοδος από την πραγματικότητα
- Βελτιωμένη προβολή του Εγώ

21. Ποιά προβλήματα πιστεύετε ότι προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση των μέσων αυτών;

- Υγείας
- Απομόνωση
- Επιθετικότητα
- Προβλήματα επικοινωνίας με την οικογένεια
- Προβλήματα επικοινωνίας με φίλους
- Εθισμός
- Εκφοβισμός
- Επιβλαβής συμπεριφορές
- Υποκλοπή προσωπικών δεδομένων
- Παραποίηση γλώσσας
- Όλα τα παραπάνω

22. Στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προστατεύετε τα προσωπικά σας δεδομένα;

Ναι

Όχι

23. Γνωρίζετε τους κινδύνους που προκύπτουν από τη χρήση Internet και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης;

Ναι

Όχι

24. Έχετε αντιμετωπίσει δυσάρεστες καταστάσεις κατά τη χρήση μέσων κοινωνικών δικτύωσης;

Ναι

Όχι

25. Πώς αντιμετωπίζετε τους κινδύνους;

Με την οικογένεια

Με φίλους

Καταγγελία-Παράπονα

26. Έχετε λάβει ενημέρωση πώς να αντιμετωπίζεται τους κινδύνους από κάποιο φορέα ή ειδικό άτομο

Ναι

Όχι

27. Διαφέρει η κοινωνική συμπεριφορά σας στην πραγματική ζωή από την εικονική;

Καθόλου

Λίγο

Αρκετά

Πάρα πολύ

28. Αν ναι ποιο προφίλ συνήθως προβάλετε;

Ψεύτικο προφίλ

- Επιτυχημένου
- Μορφωμένου
- Πλούσιου
- Όμορφου
- Επικοινωνιακού
- Όλα τα παραπάνω

29. Θεωρείτε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλάζουν το χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά σας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πάρα πολύ

30. Οι φιλικές σας σχέσεις συνάπτονται μέσω:

- Σχολείο-Φροντιστήριο
- Γειτονιά
- Διαδίκτυο
- Επαγγελματικός χώρος
- Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου

31. Πόσο συχνά συναντάτε τους φίλους σας;

- Κάθε μέρα
- Δυο φορές την εβδομάδα
- Μιλάμε κυρίως στο Διαδίκτυο

32. Η διατήρηση μακροχρόνιων φιλικών σχέσεων προέρχεται κυρίως:

- Σχολείο-Φροντιστήριο
- Γειτονιά
- Διαδίκτυο
- Επαγγελματικός χώρος
- Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου

33. Οι ερωτικές σχέσεις συνάπτονται μέσω:

- Προσωπικής πρωτοβουλίας

Παρέας-κοινών γνωστών

Τύχης

Διαδίκτυο

34. Πόσο συχνά συναντάτε τον σύντροφό σας;

Κάθε μέρα

3 φορές την εβδομάδα

Skype-Απόσταση

Δεν έχω σύντροφο

35. Πιστεύετε ότι είναι αληθινές/μακροχρόνιες οι σχέσεις που συνάπτετε από το Διαδίκτυο;

Ναι

Όχι

36. Θα θέλατε να ζείτε σε μια εποχή χωρίς τη χρήση Διαδικτύου/μέσων κοινωνικής δικτύωσης;

Ναι

Όχι